JUNAČKA ŽENA

BLAŽENA DJEVICA MARIJA

RUDOLF HRAŠĆANEC

22656

Profesorici Dragici Stipp

u znaku zahvalnosti

i sjećanja,

zahvalni

Ivica Kosić

Slavonski Brod, rujna 2024. god.

RUDOLF HRAŠĆANEC

JUNAČKA ŽENA
BLAŽENA DJEVICA MARIJA

Varaždin, 1991.

JUNAČKA ŽENA
BLAŽENA DJEVICA MARIJA

Napisao
RUDOLF HRAŠĆANEC

Drugo dotjerano izdanje
Naklada Hrvatske Katoličke Zajednice, odsjek »Hrvatska«, Philadelphia, Pa., SAD – 1991

Tisak NIŠP »VARAŽDIN« Varaždin

Dozvolom crkvenih vlasti, Zagreb, Hrvatska

SADRŽAJ

Strana

Predgovor: Svrha ove studije

Uvod: Narav i potreba duhovne jakosti 1
a) Duševne prednosti ljudske naravi 1
b) Učinci istočnog grijeha 1
c) Potreba Božje pomoći 2
d) Znakovi vremena u svijetu 2
e) Znakovi vremena u Hrvatskoj 6

Poglavlje prvo: Crkva o junaštvu Blažene Djevice Marije 11
a) Narav i učinci dara jakosti 12
b) Marijina odvažnost kod navještenja 15
c) Junaštvo Blažene Djevice u žrtvi Gospodina Isusa 17

Poglavlje drugo: Junaštvo Crkve po Blaženoj Djevici Mariji 25
a) Naša Majka u redu milosti 26
b) Blažena Djevica Marija Majka Crkve 28
c) Blažena Djevica Marija simbol Crkve u čistoći istine, trpljenju i borbi protiv zla 29

Poglavlje treće: Junačka žena Blažena Djevica Marija i Hrvati 35
a) Značenje kršćanskog rodoljublja 35
b) Neka područja hrvatskog rodoljublja 37
c) Jakost u rodoljublju 42

Zaključni osvrti na Blaženu Djevicu Mariju kao najvjerniju zaštitnicu svećenika 51
a) Hodočašće k Majci Božjoj kod »Heiligwasser« 53
b) Jedan kratak zaziv 55
c) Uspješna, ali neugodna parnica 63
d) Ususret zalasku života 73

Kazalo imena i stvari 74
Iz književnosti 76

PREDGOVOR: SVRHA OVE STUDIJE

Svrha ove studije o Blaženoj Djevici Mariji je *mariološka i marijanska.* Ona (svrha) je mariološka, jer ovom studijom nastojimo proširiti i pojasniti znanje naših sunarodnjaka, Hrvata katolika, o Blaženoj Djevici Mariji u sukladnosti s već utvrđenim naukom svete Crkve o njoj. Ova studija nastoji, na temelju Sv. Evandjelja, kršćanske predaje i nauka Crkve, predočiti jednu od sveobuhvatnih vlastitosti osobe i duhovnoga života Blažene Djevice Marije, a to je *krepost duhovne, moralne jakosti u izvršenju njezina posebnog životnog zadatka u otkupljenju ljudskog roda.* Duhovna jakost, kao moralna krepost kršćanina, jedna je od stožernih kreposti koja pomaže izvedbu dobroga djela, osobito kad unutrašnje stanje kršćanina i njegove vanjske životne okolnosti otežavaju otpor da se poteškoća i napast savladaju. Upravo su kršćani u 20. stoljeću u povećanoj mjeri doživljavali progone i mučeništva zbog ispovijedanja svoje svete vjere. Na primjerima ćemo pokazati brigu i tjeskobe što su ih prouzročile prijetnje, zastrašivanja i stvarna mučenja do uništenja života od strane borbenih bezbožnika koji ugrabiše vlast da je iskoriste i zloupotrijebe za vlastite interese i interese svojih stranaka. Mnoge su se žrtve totalitarnih sustava i vlasti pokolebale, popustile i čak prihvatile kompromise do izdajstva vlastite narodne zajednice. Ti su kompromisi (sporazumi) pomogli podržavanje nepravdi i zla nad njom. Očito je da su te dugotrajne kušnje kod potlačenih Hrvata, posljednjih 45 godina, zahtijevale izvanrednu moralnu i duhovnu jakost, ne samo za strpljivo podnošenje zla, već i za razboriti i odvažni otpor protiv njega.

Katolički vjeronauk nas uči i o Daru jakosti kao posebnom daru Duha Svetoga. Ovaj dar zapravo pojačava krepost jakosti potrebnu kršćaninu u izvanredno teškim slučajevima borbe protiv vlastitih zlih sklonosti i napasti, kao i onih izvana s kojima se mora suočiti. Blažena Djevica Marija je u većoj mjeri trebala krepost jakosti i dar jakosti Duha Svetoga zbog teškoća u izvedbi svoga poziva. Crkva je prozvaše »Kraljicom mučenika« upravo zato, jer je darom jakosti Duha Svetoga strpljivo podnosila svoja izvanredna duševna trpljenja u duhovnom zajedništvu i suosjećanju sa svojim Sinom.

Ova studija je, ne samo mariološka, već i *marijanska.* Pisac njome želi potaći čitaoca na posebnu pobožnost prema Mariji, kao našoj nebeskoj Majci, *napose utječući se njoj za jakost u teškim okolnostima života.*

Pobožnost prema Junačkoj ženi, Blaženoj Djevici Mariji, na posebno organiziran način promiču Marijina prošteništa i svetišta. Njihovu ulogu i djelatnosti istaknut ćemo u zaključnom članku ove studije s kratkim životopisom pisca. Ova studija doživljava svoje drugo prošireno izdanje. Prvo je izdanje napisano 1971. god. u Londonu, Engleska, tisak *Mladi Hrvat,* Benbow Way, Cowley. Oba izdanja, napor i trošak oko njihovog tiska i prodje, neznatni su izražaj zahvalnosti Majci Božjoj i našoj za mnoga dobročinstva, napose za dar jakosti i ustrajnosti u svećeničkom zvanju i iskrenom hrvatskom rodoljublju što ih je ovaj svećenik primio po Marijinom moćnom i obilnom zagovoru.

Dr. Rudolf Hrašćanec, sveuč. prof. (SAD), svećenik

UVOD: NARAV I POTREBA DUHOVNE JAKOSTI

Narav raznih bića upoznajemo promatrajući njihove djelatnosti i manifestacije njihovih raznih sposobnosti i moći. Njihove djelatnosti nam ukazuju posebne ciljeve i svrhe njihove egzistencije, jer putem svojih sposobnosti i moći svoga bića u svijetu postizavaju svoj cilj. Promatranjem djelatnosti bića spoznajemo njegovu narav kao izvor te djelatnosti.

a) Duševne prednosti ljudske naravi

Čitamo u Sv. Pismu da je čovjek najsavršenije vidljivo stvoreno biće na zemlji. (»Stvorio si ga nešto manjim od anđela i okrunio ga slavom i sjajem . . .« Psalam 8–5). Promatrajući ljudske djelatnosti i djela ustanovljujemo da su neka duhovna, nematerijalna, a neka fizička, tjelesna. To nas upućuje na zaključak da u čovjeku postoji duhovni i tjelesni izvor života, koji je sastavni dio njegove ljudske naravi. Svoje misli i odluke ne vidimo pa zaključujemo da je njihov izvor u nevidljivoj moći čovjeka, u razumu i volji, koji nas vode spoznaji opstojnosti duše, duhovnog principa, izvora života u čovjeku. Opstojnost duhovne duše u čovjeku potvrdjuju čovjekova samosvijest i njezini duhovni učinci u mislima i htijenju. Spoznajom o opstojnosti dobra i zla čovjek razvija svoju moralnu, ćudorednu svijest koja ga pozivlje da čini dobro, protivi se zlu i otklanja ga. *Biva to po primarnom načelu naravnog moralnog zakona koji naglašuje taj prvi zahtjev dužnosti ćudorednog života.*

Osnovne zakone ljudske naravi ističe i Sv. Pismo, naime, da čovjek imade razum i slobodnu volju i da je sposoban činiti dobro i zlo, zaslužujući za njih pravednu sankciju nagrade ili kazne. Sve se te pretpostavke temelje na opstojnosti Božjoj do koje se čovjek može dovinuti zdravim razumom i poukom Sv. Pisma. Kroz svu se je povijest čovjeka priznavala činjenica o borbi izmedju dobra i zla. Po Objavi Božjoj saznajemo da je zbog borbe izmedju dobra i zla u čovjeku, konkretno zbog grijeha i njegovih posljedica, Bog poslao Spasitelja, Sina svoga, da pomogne čovjeku u djelatnosti za dobro u raznim okolnostima života.

b) Učinci »istočnoga« grijeha

Mi uočavamo posljedice prvoga grijeha naših praroditelja. Zovemo ga »istočnim grijehom«. Njegove učinke ustanovljujemo posebice na ljudskim moćima razuma i volje te poremećaju osjećajnog ravnovjesja.[1] Sposobnost

[1] Istočni grijeh je »prvi grijeh« čiji učinci tlače svu zemaljsku povijest čovjeka«, *Mother of the Savior – Majka Spasiteljeva,* enciklika Pape Ivana P. II, tisak Kćeri Sv. Pavla, vatikanski prijevod, Boston, 1987., str. 16.

razuma spoznati istinu, umanjena je. Sposobnost volje činiti dobro i odupirati se zlu, oslabila je. Požuda za prolaznim osjetilnim užicima ojačala je i čovjek se našao u procjepu izmedju dobra i zla sa sviješću da je dužan činiti dobro i izbjegavati zlo, kao uvjet postignuća svoje vječne sreće u najsavršenijem vječnom dobru, a to je njegov vlastiti Stvoritelj – Bog.

c) Potreba Božje pomoći

Protiv djelatne slabosti moralne ljudske naravi čovjek treba Božju pomoć. Spominjući slabost moralne ljudske naravi mislimo, ponajprije, na prepolagan i mnogo puta, neuspjeli proces u traženju i nalaženju istine u najosnovnijim pitanjima života: odakle čovjek, zašto i koju svrhu imade ljudski život. Veliki broj ljudi tapka u traženju odgovora na ta osnovna pitanja ljudske egzistencije u tolikoj mjeri da teolozi zaključuju da je čovjeku bila *potrebna pouka, putem Objave Božje. Tu je pouku Bog u obilnoj mjeri pružio čovjeku po svomu Sinu Isusu Kristu.* Čak uza svu Božju prosvjetu, do konca našeg 20. stoljeća kršćanstva, svjedoci smo zabluda o Bogu i Njegovom priznanju, kao aposlutnom Biću s militantnim nijekanjem Njegove stvarnosti putem prisile i progona najmodernijim tehničkim i kemijskim iznašašćima kojima se služahu nacisti i komunisti. Zabluda je direktno ili indirektno nijekanje istine. Ona je katkad i poluistina. Zablude o društvenom životu čovjeka primijenjene u kompleksu suvremenih društvenih odnosa *osvećuju se čovjeku i udaraju ga društveno-političkim, gospodarskim i kulturnim nazatkom i krizama povijesnih slučajeva osiromašenja i gladi milijunskih razmjera, kao što svjedoči sedam milijunski broj žrtava gladi u staljinističkoj strahovladi Sovjetske Rusije.* Početni uzroci te katastrofe nalaze se u dokinuću prava na privatno vlasništvo i prava na slobodu organizacije s dobrim ciljem na svim područjima života. Ne niječemo društvene dužnosti privatnog vlasništva prema općem dobru zajednice. Komunističke su države nužno dospjele u sveopći društveno-politički, gospodarski i kulturni bankrot, te zahtjevom naroda, sada gotovo svagdje u Europi, hvala Bogu, odstupaju. Njihovoj je propasti najdublji uzrok moralno zlo praktičnog nijekanja i zatiranja neotudjivih prava pojedinca i naroda čiju oživotvorbu Bog zahtijeva u svojem naravnom i objavljenom zakonu.

d) Znakovi vremena u svijetu

Papa Ivan XXIII. u svojoj enciklici »Mir na zemlji«, objelodanjenoj 1963. god., na nekoliko mjesta upotrebljava izraz »znakovi vremena«.[2] Znakovi vremena su istaknute oznake ili značajke nekoga doba. Medju znakove našega vremena Papa Ivan XXIII. ubraja uspjehe radničke borbe u postizavanju gospodarskih, društvenih i političkih prava što neprestano pospješuje i kulturni napredak radničkog staleža. Papa nadalje ističe veliku svijest suvremene »zajednice« o dostojanstvu ljudske osobe i njezino neotudjivo pravo na slobodu kao prvi i temeljni uvjet čovjeka dostojna života.[3] Proma-

[2] *Pacem in terris – Mir na zemlji,* enciklično pismo Pape Ivana XXIII., prilog »Bogoslovne smotre«, br. 2–1964, iz službenog latinskog teksta (AAS) preveli na hrvatski jezik: *A. Benvin i J. Turčinović,* str. 7, 14, 21 i 24.

[3] *N. dj.,* str. 8.

trajući stanje slobode u svijetu Papa Ivan XXIII. djelomično sa zadovoljstvom ustanovljuje, a djelomično podiže svoj optimizam i nadu, kad veli: »Kako su svi narodi sebi slobodu ili izborili ili su na putu da je izbore, to i neće doskora biti naroda koji bi nad drugima gospodovali niti podredjenih tudjoj moći«.[4]

Tvrdnje enciklike »Mir na zemlji« o godspodarskom, društvenom i političkom napretku radničke klase putem ostvarenja radničkih prava mogu se odnositi samo na zemlje zapadnih demokracija u Europi i Sjevernoj Americi. *Nipošto na radništvo u komunističkim državama.* Te pak uključuju veliki dio svjetskog pučanstva. Trebati će duge borbe i mnogo žrtava dok radništvo i sav narod iza Željezne zavjese postignu svoja politička i društvena prava da tek onda putem istinske društvene slobode i pravednog zakonodavstva u suradnji s ostalim razredima pospješe svoje i svoje narodne zajednice blagostanje.

Posebni znak našega doba jesu *činjenice komunističkog i slobodnog svijeta,* od kojih prva, tj. komunistička, neprestano opominje, da će čovjek nakon što je pod bilo kojom isprikom ili optužbom odbacio Gospodina Boga, čim mu se pruži prilika, narinuti sebe tiraninom svomu bližnjemu. Borbeno bezboštvo postaje najoštriji bič i uzrok dekadence za društvo koje ga trpi, premda je po brojčanoj premoći i neiskorištenim snagama kadro pružiti mu otpor i svladati ga. To sada uspješno čini. Otpor protiv nasilnih promicatelja bezboštva ostaje najozbiljnijom dužnosti kršćana i svih teista i pod predpostavkom, da Božja providnost pripušta suvremeno borbeno bezboštvo u nekim kulturnim sredinama kao kaznu otpalim kršćanima, a kao kušnju postojanima.

Ovdje se govori o *borbenom bezboštvu i o borbenim, nasilnim, bezbožnicima,* kako ih je ljudska povijest veoma dobro upoznala i zabilježila u našem dvadesetom stoljeću. Držanje se kršćana za vrijeme progona u rimskom carstvu ne može tumačiti – ukoliko se neki pozivlju na njihov primjer – kao prihvaćanje krajnjeg pacifizma, već kao jedina *razborita* mogućnost malenog stada u čvrsto ustaljenom državnom stroju koji je upravljao gotovo čitavim tadašnjim svijetom. Kasnija stoljeća pružaju obilje primjera u kojima su kršćani davali otpor, pa čak i ratove vodili, protiv zatirača svoje slobode vjere i slobode braće kršćana u drugim zemljama, jer su raspolagali dostatnim sredstvima koja su bez preuzetnosti hranila nadu u uspjeh i pobjedu. Dokazale su to neke križarske vojne.

Broj kršćana kojima su se na razne načine nijekala i zatirala osnovna ljudska prava u komunističkim zemljama upravljanim po borbenim bezbožnicima, sigurno ne predstavlja, niti je predstavljao neko malo stado. *Međutim, za što istinitiju spoznaju uzroka ovoga stanja mi ne izuzimamo nikoga, pa ni kršćane, od mogućnosti tragičnih utjecaja straha, neznanja, lijenosti, manjka povjerenja u svoga bližnjega i onda, kad za to ne postoje dostatni razlozi i pretjeranog prijanjanja uz ovaj tjelesni i vremeniti život kao najvišu vrednotu.* Čini se, da se u ovom posljednjem sastoji i jedan od dubljih uzroka suvremene moralne krize medju kršćanima.

[4] *N. mj.*

Govoreći o medjunarodnim odnosima Papa Ivan XXIII. vidi posebni znak našega vremena i u činjenici, što se »sve više i više proširilo uvjerenje da se prepirke, ako medju narodima slučajno izniknu, imaju rješavati ne oružjem, nego nagodbama i sporazumima«.[5] Papa iznosi najčešći razlog zašto su predstavnici naroda došli do gornjega uvjerenja. Taj razlog leži u užasnoj razornoj moći današnjih oružja i strahovanju »pred nesrećama i jezivim razaranjima što bi ih takva oružja izazvala. Zato je u ovo naše doba, koje se diči atomskom energijom strano pomisliti da bi rat bio ikako podesan dati naknadu za povrijedjena prava«.[6]

Mogućnost neprijatelja da navali razlogom je, nadalje, da se napose velike države, naoružavaju. »Tvrde, da to ne čine – i nema zašto im ne bismo vjerovali – iz napadačke pobude, već da druge odvrate od navale«.[7] Papa, konačno, gleda veliki znak našeg vremena u Organizaciji ujedinjenih naroda (OUN), u koju on stavlja mnogo nade za budućnost čovječanstva. Posebnu pažnju Papa posvećuje »Općoj povelji o čovjekovim pravima« usvojenoj po OUN dne 10. prosinca 1948. god. Svoje želje prema ostvarenju pravoga humanizma on iskreno izražava riječima: »O, neka što skorije dodje vrijeme kad će ova Organizacija moći uspješno da zaštićuje prava ljudske osobe: prava, velimo, što neposredno izviru iz dostojanstva čovjekove osobe, pa su stoga sveopća, nepovrediva i neizmjenjiva«.[8]

Do sada je sigurno jedan od najozbiljnijih neuspjeha OUN-a u tomu, što ta organizacija nije dostatno odlučno i čvrsto poradila na zaštiti ljudskog dostojanstva i ljudskih prava milijuna ljudskih bića u komunističkim državama, koje su njezine članice i kao takove dužne vršiti njezina načela, pravila i povelje. Kadgod se kakav apel objavi ili uputi OUN-u moleći i zahtijevajući obranu potlačenih u komunističkim zemljama, komunistički se predstavnici pozivaju na pravo odbiti svako miješanje u njihove domaće poslove, kao da je čovjek puko sredstvo i broj u državnom stroju. No, kad su u pitanju komunistički interesi, komunisti se ne žacaju brutalno pogaziti najosnovnije principe, pravila i ugovor kojim su se obvezali poštivati sve države pod Sovjetima poslije Yalte i prava suvereniteta i samouprave svih nacija. Strah pred trećim svjetskim ratom je opravdan.

Proturevolucija, kao ona u Mađarskoj, premda objektivno opravdana, ipak nepreporučiva zbog premoći tlačitelja na jednoj strani i *nehaja kršćana izvana na drugoj strani.* Rješenje toga žalosnoga i gotovo beznadnoga stanja putem *obraćenja bezbožnih i tiranskih* vlastodržaca barem u obazrive i prosječno poštene ljude, koji bi priznali prava građana, s psihološkog stajališta je gotovo nemoguće i nevjerojatno uzmu li se u obzir mogućnosti razmjera ljudske pokvarenosti i okorjelosti.

Crkva povremeno potiče svoje vjernike na molitvu za obraćenje Rusije. Malo ih se uistinu moli, a još manje pravi pokoru na tu uzvišenu nakanu. *Podzemni pokreti i organizacije* širih razmjera u zemljama tiranije mogli bi uzdrmati i onemogućiti postojeći policijski državni stroj. Povijest nam i u

[5] *N. dj.*, str. 21.

[6] *N. dj.*, str. 22.

[7] *N. mj.*

[8] *N. dj.*, str. 25.

tom predmetu pruža neke poučne primjere. No, za takva se društvena gibanja traži visoka svijest zajedništva, međusobno povjerenje i solidarnost, odvažnost i pripravnost na žrtvu uz cijenu i samoga života.

Izgleda da su najveće duševno-moralne zapreke toj svijesti mekoputnost, manjak vjere i živog praktičnog usvajanja viših, napose onih kršćanskih, vrednota.

Papa Ivan XXIII. je istaknuo više manje *povoljne znakove* našega vremena. One, koji su plodovi plemenitih težnji čovjeka i koji čovječanstvu podižu pouzdanje u bolju budućnost. Ti su znakovi vremena i početak utjehe svima koji trpe nepravde, koji su u stalnom strahu, tjeskobama i nesigurnosti. Ti znakovi vremena su također poticaj malodušnima i apatičnima da se probude i počnu uviđati da sve nije tako crno i izgubljeno kako si oni predočuju.

U stvarnoj analizi naše najnovije povijesti korisno je ozbiljno uočiti i *nekoliko drugih znakova našega vremena.* Sigurno je u ovom XX. stoljeću najglasniji, upravo krijesteći, glas i upadno stršeći znak vremena dogadjaj Drugoga svjetskog rata, koji se na pozornici povijesnog procesa prvi puta pojavio kao sveopći, totalni rat. Masovna uništenja, genocidi, u plinskim pećima i putem bombardiranja civilnog pučanstva jednako kao i vojnika na frontama i vojničkih objekata, ukazaše na neshvatljive i zapanjujuće ponore u koje ljudska mržnja može strovaliti čovječji bitak i dostojanstvo. Na našoj hrvatskoj ratnoj pozornici od povijesne je vrijednosti što su dr. F. Tudjman i suradnici statističkim dokazima porušili komunističku tvrdnju o hrvatskim ratnim zločinima sa 700 000 žrtava, a kojih je bilo svega 60 000.

Daljnji znak našega vremena su migracije i seobe milijuna za vrijeme i poslije rata uzročene nemilosrdnom silom okolnosti, u žalosti zbog napuštanja obiteljskog ognjišta bez namjernih i proračunatih planova za bolji život. Kao pozitivni znak našega vremena treba spomenuti činjenicu, da je zapadna Europa prvi put u povijesti pokazala i dokazala, da je čovjek kadar i iz zgarišta, razvalina i bijede brzo se pridići do nevidjenih gospodarskih i socijalnih uspjeha služeći se modernim iznašašćima tehnike i kemije po medjusobno organiziranoj suradnji u marljivosti i slobodi.

Iza smrti Pape Ivana XXIII. u ovim po-koncilskim godinama pojavili su se novi znakovi vremena u samoj Crkvi. S kršćanskog stajališta ti znakovi mnogo zabrinjuju i zbunjuju. Sablazni od strane redovnika, svećenika, pa čak i biskupa, njihovo javno i glasno napuštanje uzvišenog zvanja, čak i posvemašnji otpadi od Crkve; odbacivanje, čak i prezir, papinog autoriteta i Učiteljstva Crkve, znakovi su našega vremena, koje bi Papa Ivan XXIII. da je dulje poživio, sa žalošću i velikom zabrinutošću ustanovio kao navještaj problematične i crne budućnosti. Nije li sve to skupa drugi val dekadence Zapada i zapadne kulture u smislu nagadjanja Oswalda Spenglera,[9] koji val može svršiti propadanjem naroda zbog nemorala, unutrašnjeg kaosa i anarhije, možda i trećim svjetskim sukobom u atomskom plamenu, dimu i ubojitim zrakama ili čak i osvojenjem svijeta po medjunarodnom komunizmu.

---

[9] Oswald Spengler, *The Decline of the West,* tran. by Charles F. Atkinson, Pub. Allen & Unwin, London, 1932.

e) Znakovi vremena u Hrvatskoj

Svaki narod u toku svoje povijesti doživljava svoje uspone, svoje uspjehe i svoje neuspjehe. Neki uspjesi naroda ostaju kao stalni temelj njegova daljnjeg razvoja i napretka. Za kršćanske narode Europe, a i hrvatski se narod ubraja među njih, bez sumnje je najodlučujući događaj njihovo prihvaćanje kršćanstva, njihovo pokrštenje, a s njim i prihvaćanje najuzvišenijih načela osobnog i društvenog života. Ukoliko su ti narodi u praktičnom životu uistinu slijedili kršćanske ideale, rasli su i napredovali u duhovnoj kulturi, u skladnim društvenim odnosima i gospodarstvu. Istina je, na pr., da feudalni sustav kao društveni sustav ne odgovara kršćanskom društvenom idealu i ukoliko je bio usvojen po jednom broju kršćana, postao je zapreka kršćanskom zbližavanju i zajedništvu koje je bilo posebna odlika kršćana u prvim stoljećima povijesti Crkve. Društveni razmak, na pr., izmedju plemića, veleposjednika, i kmetova ne slaže se ni s naravnim zahtjevima ljudskog dostojanstva i slobode, a kamo li s onima kršćanskim.

Poznato je iz naše hrvatske povijesti, da su Hrvati iza svoga krštenja napredovali u kršćanskoj kulturi i civilizaciji koja je *ubrzala i razvoj njihove nacionalno-političke svijesti do ostvarenja vlastite nacionalne države, Kraljevine Hrvatske, 925. god.* Na žalost politička sreća Hrvatske unutar i izvana jenjava u kasnijim stoljećima. U ovom XX. stoljeću sigurno je *znak vremena za hrvatski narod porast njegove narodne svijesti do zahtjeva svojega samoodredjenja u svojoj nacionalnoj samostalnosti.* Zahtjev naroda za svojom samostalnošću znači traženje mogućnosti, u kojoj će svaki član narodne zajednice moći živjeti u pravoj slobodi i razvijati svoje sposobnosti na korist osobnom i općem dobru. Suvremeno naglašavanje dostojanstva ljudske osobe i njezinih prava, kako je isticano i u papinim enciklikama, predpostavlja plemenita nastojanja oko obnove *kršćanskog humanizma.* Oživotvorba toga humanizma za najveći broj članova narodne zajednice moguća je samo onda, kad je ta zajednica kao cjelina sama slobodna i suverena. Zbog toga je razumljiv plebiscitarni zahtjev i izražaj volje hrvatskoga naroda za vlastitom samostalnom državom god. 1941.

Ozbiljni i potresni znakovi našega vremena za vrijeme i iza Drugoga svjetskoga rata očitovali su se na području Hrvatske u strastvenoj mržnji većine protivnika i u likvidiranju protivnika i onda, kad je razoružan ili je sam odbacio oružje, ali mu krivnja još nije bila dokazana. Stotine su tisuće Hrvata postradale na taj način od jugokomunističkih borbenih bezbožnika protiv svakoga naravnoga i medjunarodnoga pozitivnog zakona god. 1945. kod Bleiburga, kao i u marševima smrti, tamnicama i koncentracionim logorima. Takve su činjenice nakon proširenja razmjera slobode u javnom priopćavanju, sada s novim dodacima, priznate i u samoj Hrvatskoj što je prije bilo strogo kažnjivo. No istina, prije ili kasnije nalazi svoj »izlazak« u javnost.

Znak je našega vremena u ovom povijesnom razdoblju i radikalno neprijateljstvo protiv kršćanstvu, koje je prethodilo likvidaciji oko 400 hrvatskih katoličkih svećenika. Ovamo uključujemo i trpljenje junačkog *Kardinala Stepinca,* neustrašivog branitelja istine i njezinog svjedoka u veoma grubim okolnostima. Ta se istina odnosila na zapletene prilike u Hrvatskoj za

vrijeme Drugoga svjetskoga rata. On je tu istinu prikazao u pravom svijetlu i obranio je na sramotnom komunističkom sudu u svom obrambenom govoru god. 1946. *Nadbiskup Stepinac je znak* vremena spoznajom ljudskih prava i sviješću o njihovoj vrijednosti za dostojanstvo ljudske osobe u stvarnom društvenom odnosu očitovanjem *izvanredne duhovne jakosti* uz spremnost žrtvovati i vlastiti život. Sličnu su *duhovnu jakost* očitovale stotine tisuća gradjana raznih narodnosti koncem devetog desetljeća u našem stoljeću protiv komunističke prijetnje u komunističkim zemljama srednje i jugoistočne Europe izvojevavši svoje samoodredjenje ponajviše *nenasilnom revolucijom.*

U komunističkoj Jugoslaviji od 1945. god. do nedavno brutalni redarstveni postupci, uhadjanje i lažna optuživanja, protuljudski i protukršćanski odgoj u školama i putem tiska, radija i televizije, infiltracija nepovjerenja medju članove obitelji, rodbinu i prijatelje dovelo je do demoralizacije širokih razmjera. Opće poznate pojave te demoralizacije, o kojima statistike rastu, jesu: propadanje obitelji zbog ženidbenih rastava, manjak radjanja djece i nacionalno samoubilački broj pobačaja, veliko vjersko neznanje, oportunizam, pretjerana težnja za materijalnim dobrima i užicima, te masovno napuštanje doma i Domovine.

Svaki iole svijesni Hrvat s tugom i tjeskobom u duši može pitati: Quo vadis Croatia – Hrvatska, kamo ideš?

To su, eto, plodovi komunističkog socijalizma, a »Po njihovim plodovima ćete ih prepoznati« (Mat., VII., 16). To je razvoj diktature proletarijata bez unutrašnjeg moralnog preporoda čovjeka. Nitko više ne vjeruje nedokučljivoj komunističkoj utopiji, da će komunističko društvo duhovno preobraziti čovjeka do tolikog savršenstva, te će svaki proizvoditi prema svojim najboljim sposobnostima, ali primati samo prema svojim potrebama. U komunističkom društvu biva upravo protivno. Sposobnosti komunista na važnim položajima su malene, ali apetiti i pohota za užicima su veliki. Poznat zahtjev komunista za materijalnim dobrima medju narodom glasi: »Nama mora biti«! U toj, tako reći, nemoći razumljiva je ali negativna apatija mnogoga hrvatskog čovjeka. Apatija je zapravo izražaj jedne vrste očaja. Očaj znači unutrašnje uvjerenje i raspoloženje, da je izvjesni dobri cilj, ovdje se misli na poboljšanje života u slobodi, nedokučiv.

Kršćanstvo, Crkva u Hrvatskoj, makar gotovo svedena na »malo stado« iza svih progona pokazuje zadivljujuću žilavost i dinamizam. Utješno je čitati o porastu svećeničkih zvanja, koja su sigurno plod krvi i patnja naših najnovijih mučenika. Utješno je čitati i o porastu kršćanske svijesti i iskrenom interesu za sveopću obnovu u duhu Drugoga vatikanskog sabora. Ti znakovi hrane nade u samoodržanje i bolju budućnost.

Svaki je kršćanin po sakramentu svete potvrde postao preteča Kristov. Preuzeo je dužnost svjedočiti za Krista pred onima, koji za Njega još nisu čuli ili su za Njega čuli, ali su ga odbacili. Mnogi suvremeni čovjek se je razočarao, jer je prevaren i ne zna kamo da se okrene. U koga da se pouzda i na koga da se nasloni. Toliki krivi bogovi su smrvljeni jedan za drugim. Toliki idoli razbiti... Slijepci tapkaju i traže svijetlo. Mase traže spasitelja i mole slično kao što su nekada molile Filipa: »Pokaži nam Isusa«. Mnogi razočarani i potom obraćeni okreću se Kristu u svojoj duhovnoj nemoći po-

put Sv. Petra priznaju: »Gospodine, kamo ćemo ići. Ti imaš riječi života«. (Sv. Ivan, VI. 69).[10]

Blažena Djevica Marija je postojano i čvrsto ostala uz Gospodina Isusa u najtežim časovima. Ispovijedajući svoje materinstvo svjedočila je za njega, koji je put, istina i život. U ovom djelcu želimo posebno razjasniti i rasvijetliti *neprestano junaštvo* Njezina svjedočanstva, da u ova naša pokolebana vremena bude snažni primjer i poticaj i našemu svjedočenju za Njezina Sina.

[10] Isp. Gaston Curtois, *Before His Face,* Pred Njegovim licem, s francuskog na engleski prev. S. Helen Madeleine, S.N.D., Herder & Herder, N.Y., 1963, str. 112. i 115.

Majka Božja Bistrička

POGLAVLJE PRVO: CRKVA O JUNAŠTVU BLAŽENE DJEVICE MARIJE

Priznati neku osobu junačkom i nazvati je herojem ili junakinjom znači počastiti je jednom od najljepših značajki ljudske ličnosti. Junaštvo je moralna i duhovna osobina ovisna o duhovnoj i moralnoj jakosti čovjeka. *Moralna jakost i junaštvo nastaju, rastu i učvršćuju se u borbi života.*

Izraz »borba« uključuje neki cilj i neku pojačanu napornu djelatnost. Borba je upravljena svladavanju poteškoća i zapreka na putu prema cilju. Borbu može nametnuti priroda, kao na pr. u slučaju poplave i požara. Borbu u životu, napose onom društvenom, nameću ljudi, kad nastoje postići isto, opravdano ili neopravdano, dobro, za kojim istovremeno teže i trude se i njihovi bližnji. Kaže se, da bez borbe nema života, da je život borba i da bez borbe nema uspjeha i sreće.

Najočitije ali i najdalekosežnije obilježje ljudskoga života je borba *izmedju dobra i zla,* odnosno izmedju dobrih i zlih ljudi. Dobri se svojim dobrim djelima suprotstavljaju zlima i njihovim zlim djelima. Koliko nam je poznato iz Sv. Pisma začetnik i predvodnik borbe za zlo je Otac laži, Sotona. *Središnja uloga Blažene Djevice Marije u Crkvi i u povijesnom procesu čovječanstva uopće sastoji se u njezinom predvodništvu u borbi čovjeka protiv zla. Ona je naša suspasiteljica.* Ona je suradjivala s Gospodinom Isusom, našim Spasiteljem, na djelu spasenja ljudskog roda. Spasenje pak ljudskog roda putem primjenjivanja milosti, koje nam je Krist zaslužio, zbiva se u ljudskom životu po osobitom čišćenju i spasavanju čovjeka *borbom protiv zla,* t.j. borbom protiv vlastitih požuda, protiv grijeha, protiv navodjenja i zavodjenja djavla i protiv svijeta (loše okoline koju čine loši ljudi).

Marijino vodstvo u borbi protiv Sotone i zla kao posebni zadatak Njezina postojanja i značajka Njezine ličnosti naviješteno je odmah iza pada prvoga čovjeka, kad je Gospodin Bog čovječanstvu obećao Spasitelja. Gospodin Bog je rekao Sotoni iza njegovog uspješnog zavođenja prvih ljudi: »Neprijateljstvo ću staviti izmedju tebe i žene, izmedju tvoga sjemena i Njezina sjemena. On će satrti tvoju glavu, a ti ćeš vrebati na petu Njegovu«. (Gen. III., 15). Prevodioci Staroga zavjeta sa židovskog jezika na grčki gornjim recima ističu mesijansko proročanstvo o moralnoj borbi izmedju Sotone (djavla) i ženina sjemena koje predstavlja Mesiju, Isusa Krista, Sina Marijina. Isus Krist je novi Adam, pobjednik nad djavlom.[1] Blažena Djevica Marija je nova

[1] Isp. *The Old Testament* – Stari zavjet – Confraternity Version – Prijevod Bratovštine; Uvod i komentari: *Rev. Joseph A. Grispino,* New York, Guild Press, 1965, str. 13, bilješka: 3,15.

Eva, ne suradnica u porazu, već suradnica u borbi i sudionica u pobjedi. I ona sa svojim Božanskim Sinom tokom povijesti Crkve satire glavu zmiji, t.j. bori se i pobjedjuje Sotonu i sve zlo koje on i njegovi sluge nanose Crkvi i dušama.

Crkva u svojoj liturgiji časti Blaženu Djevicu Mariju prekrasnim značajkama majčinstva, dobrote, blagosti i čistoće. No, ona (Crkva) povremeno izdiže i *njezinu nesavladivu moć i borbeni stav prema zlu i neprijateljima Boga i naroda Božjega.*

Da bismo što točnije razumjeli junaštvo Blažene Djevice Marije, Zaručnice Duha Svetoga, ukazati ćemo ukratko na *narav i učinke dara jakosti,* kojim je On – isti Duh Sveti – Nju na poseban način obdario i tako je osposobio za predvodništvo u borbi protiv zla.

a) Narav i učenici dara jakosti

Uz hrvatsku riječ *junaštvo* upotrebljavamo i riječ *heroizam.* Pod junaštvom ili heroizmom razumijemo duhovnu vlastitost čovjeka, koja ga osposobljuje izvršiti izvanredna djela. U redu milosti junaštvo je plod dara jakosti kao posebnog dara Duha Svetoga. Taj dar medju ostalim darovima primamo u sakramentu svete potvrde. *Dar jakosti je svrhunaravno svojstvo ili odlika duše.* Jer je svrhunaravno, znači da nadvisuje naravne duševne moći čovjeka. Duh Sveti darom jakosti krijepi dušu kršćanina u *vršenju bilo koje kreposti* nesavladivim pouzdanjem, da će svladati sve opasnosti i poteškoće na putu prema vječnom spasenju.[2]

Osim dara jakosti postoji i krepost jakosti kao *svrhunaravna ćudoredna krepost.* Tu krepost kršćanin prima s milošću posvećujućom kod sv. krštenja ili, ako je teško sagriješio, po sakramentu sv. pokore. Ovaj ga ponovno vraća u milost posvećujuću, t.j. ljubav Božju i prijateljstvo Božje. Svrhunaravna krepost jakosti jača kršćanina, napose njegovu volju i osjećaj odvažnosti tako, te je kadar vršiti i nastaviti dobra djela koja zahtijevaju teški napor ili ih valja izvesti uz veliku opasnost. Moć srdžbe proizvodi u čovjeku osjećaj odvažnosti. Srdžba može biti opravdana i umjerena. Umjerena srdžba upravljena milošću Božjom (pomoću Božjom) s jedne strane predusreće osjećaj neopravdanoga straha pred zlom ili teškoćom koji prijete, s druge strane ona predusreće krajnost prevelikog i nerazboritog usudjivanja.

Čovjek svrhunaravnom krepošću jakosti upravlja moć svoje srdžbe u borbi protiv zla. Kršćanim *svrhunaravnom krepošću jakosti* napada zlo, odupire mu se te ustraje u podnošenju teškoća i *križeva života.* Ovo posljednje je najčešće daleko teže. Napose, kad se radi o mnogogodišnjem trpljenju, na pr. u bolesti i krajnjem siromaštvu. *Neumjerena srdžba* je jedan od glavnih grijeha, jer iz nje proizlaze mnogi drugi grijesi. Ona je uzrokom neumjerene želje za osvetom te već sadrži mržnju. Neumjerena srdžba lako prelazi u prepirku, preuzetnost, drskost, svadju, izazivanje, prezir i psovanje.[3]

---

[2] Antonio Royo, O. P., *The Theology of Christian Perfection* – Bogoslovlje kršćanskoga savršenstva – Debuque, Iowa: The Priory Press, 1962, str. 473

[3] Isp. Francis L. B. Cunningham, *The Christian Life,* Kršćanski život, The Priory Press, Debuque, Iowa, 1959, str. 185.

Razlika se izmedju svrhunaravne moralne kreposti jakosti i jakosti kao dara Duha Svetoga sastoji u tomu, što krepošću jakosti duša *svladava sve* redovite poteškoće na putu spasenja, dok darom jakosti izvodi herojske (izvanredno teške) *čine svih kreposti.* Dar jakosti na taj način nadopunjuje krepost jakosti omogućujući izvršenje herojskih čina ostalih kreposti, koji čini su izvan njezine (ćudoredne kreposti jakosti) snage i dohvata. Dar jakosti kao dar Duha Svetoga jača dušu u čvrstom i velikom pouzdanju u uspjeh.

Savršenstvo se ćudorednih kreposti (razboritosti, pravednosti, umjerenosti i jakosti) kao i niza kreposti koje su s njima povezane očituje u njihovoj spremnoj i ustrajnoj izvedbi. Ponovljeno nastavljanje bilo koje kreposti u njezinom savršenom stupnju moguće je provoditi samo svrhunaravnim darom Božjim, a to je dar jakosti, koji u dušu ulijeva Duh Sveti.[4]

Dar jakosti nam je potreban da ostanemo u milosti Božjoj. Imade mnogo prilika u životu kršćanina, u kojima se traži odluka i otpor protiv neočekivane napasti. Budući da krepost jakosti djeluje polaganije, a do suda razboritosti dolazimo sporije, barem nakon kratkog razmišljanja, to su dar savjeta kao daljnji dar Duha Svetoga i dar jakosti neminovno potrebni kao neke vrsti povremenih intervencija u toku duhovnog života. Sveti Toma Akvinski na tim duševnim iznenadjenjima temelji svoju nauku o potrebi sedam darova Duha Svetoga.[5]

Prvi učinak svrhunaravnog snabdijevanja po daru jakosti u duši kršćanina je *neiscrpljiva i neprestano djelotvorna duhovna snaga.* Duša se ne ćuti slabom i malodušnom, već jakom i punom pouzdanja. Ona se u unutrašnjem duhovnom životu uzdiže i do herojskog velikodušja i pripravnosti na žrtvu. Tijelo je izvana kadro podnositi najveću samozataju i bol. Dar jakosti je izvor velikih pregnuća te pomaže svladati sva trpljenja i zapreke na putu do ostvarenja pothvata iz ljubavi prema Gospodinu Bogu.

Drugi učinak dara jakosti kao posebnog dara Duha Svetoga je predusretanje i posvemašnje razvodnjavanje mlakosti u službi i radu za Boga i Njegovu Crkvu. Mlakost je *duhovna sušica.* Ona usporava i konačno sasvim zaustavlja pokušaje i napore duša prema kršćanskom savršenstvu. Mlakost proizlazi iz manjka duhovne snage. Mlake duše misle, da je preteško i nemoguće neprestano izvršavati iste dnevne dužnosti u njihovim pojedinačnostima. Mlakim dušama život postaje monoton i dosadan. One napuštaju bitku i padaju iz duhovnog poleta u mehaničko vršenje djela svoga zvanja. Kad je riječ o svjetovnim oženjenim osobama kao najširoj skupini naroda Božjega, dobro je naglasiti, da ženidba nije samo uobičajeni društveni oblik, već *sveto zvanje* s uzvišenim ciljevima koji se postizavaju posebnim milostima Božjim. Te milosti pomažu i pospješuju duhovni rast roditelja i djece. Roditelji ih primaju u sakramentu svete ženidbe. Drugi vatikanski sabor je posebno naglasio dužnost ženidbenih drugova nastojati oko kršćanskog savršenstva.[6] Neki krivo misle, da je nastojanje oko kršćanskog savršenstva

---

[4] Isp. Royo i Aumann, *n. dj.* str. 476

[5] Sv. Toma Akvinski, *Summa Theologica* – Sveopće bogoslovlje – I–II, q. 68, a. 22.

[6] *The Teaching of the Second Vatican Council* – Učenje Drugoga vatikanskog sabora – The Newman Press, Westminster, Maryland, 1966, str. 134. i 135.

isključivo dužnost redovnika i svećenika. Suvremeno društvo obiluje mnogim opasnim prilikama za bračne drugove u vršenju njihova uzvišenog poziva medjusobne ljubavi, radjanja i odgajanja djece. Uistinu se mnogo puta traži herojska jakost ostati vjeran u mnogogodišnjoj odsutnosti bračnoga druga ili uspješno vjerski odgajati djecu u suprotnim atmosferama obiteljskog doma i ostalih društvenih institucija. *Dar savjeta i dar jakosti Duha Svetoga jamče kršćaninu dosljednost i vjernost svomu pozivu biti svjedokom i vojnikom Kristovim.*

Treći učinak dara jakosti sastoji se u neustrašivosti i odvažnosti u bilo kakvoj opasnosti i protiv bilo kakvog neprijatelja. Ova odlika i djelovanje dara jakosti ostvarila je velebno djelo uspostave i proširenja Katoličke crkve. Uspostave na Dan dolaska Duha Svetoga nad apostole i njezinoga proširenja kroz sva kasnija vremena. Apostoli i sveci, napose mučenici, isticali su se neustrašivošću i odvažnošću svjedočeći za istine svoje vjere i zahtijevajući prava Crkve. Blažena Djevica je svojom neustrašivošću prednjačila već prije dolaska Duha Svetoga nad apostole. Pratila je svoga Sina na križnom putu i stajala je hrabro pokraj križa na kojemu je On bio razapet.

Četvrti učinak dara jakosti osposobljuje dušu trpjeti najveću bol strpljivo i s radošću. Ljudi po naravi teže za srećom. Ljudska se narav protivi trpljenju. Čovjek ćuti tjeskobu i strah pred nastupom trpljenja. Samo smo pomoću Božjom kadri trpljenje snositi strpljivo. Odvažno prihvaćanje trpljenja sa svrhunaravnim motivima Bog nagradjuje radošću i mirom. »Ludost« i zagonetku križa razjasnio je Gospodin Isus svojom naukom i svojim primjerom.

Peti učinak dara jakosti očituje se u vjernom i herojskom izvršivanju kako velikih tako i malih dnevnih djela. U ovom se drugom slučaju radi o vjernosti svojim dužnostima u bilo kojem zvanju života. Divan primjer heroizma u izvršivanju dnevnih dužnosti pokazao je pokojni filadelfijski biskup *Ivan Neumann,* koga je Crkva nedavno upravo zbog toga proglasila blaženim.[7] Hrvati se, na pr., mogu ponositi, da je jedna od dokazanih i poznatih značajki u većini hrvatskoga naroda vjernost i marljivost u izvršavanju zvaničnih dužnosti.

Sveto Pismo nas upućuje na mnogim mjestima kako Gospodin Bog svojom milošću i darovima Duha Svetoga djeluje na ljudsku dušu. On se služi našim naravnim duševnim moćima, osobinama i navikama na način koji je nama najprikladniji. Neke čine u ljudskom životu izvršujemo pojedinačno, zasebno, od vremena do vremena i s naporom. Druge izvodimo često, s lakoćom i iz navike. *Dobru naviku nazivamo krepost.* Navike su jake i zato veoma važne u ljudskom životu. Navike traju. Dobre navike se stiču polagano, loše mnogo brže. U tom leži razlog sporog porasta u kršćanskom savršenstvu. Darovi Duha Svetoga traju u čovjeku, dok je u milosti Božjoj. Budući da su oni prema tomu trajna svojstva, to i njih zovemo svrhunaravne navike posebne vrste.

Darovi Duha Svetoga svojim savršenstvom nadvisuju svrhunaravne kreposti. Vidjeli smo to na primjeru odnosa između svrhunaravne kreposti ja-

[7] James J. Galvin, C.SS.R., *Blessed John Neumann,* Blaženi Ivan Neumann, Helicon Press, Inc., Baltimore, Maryland, 1964, str. VII.

kosti i dara jakosti kao jednoga od sedam darova Duha Svetoga. Sveto Pismo, medjutim, govori i o plodovima darova Duha Svetoga. Plodovi darova Duha Svetoga su pojedinačni svrhunaravni čini i djela. Izvjesni broj najljepših plodova Duha Svetoga ostvarenih putem Njegovih darova proizvode u ljudskoj duši: »... ljubav, radost, mir, strpljenje, uljudnost, dobrotu, vjeru, čednost, uzdržljivost«. (Sv. Pavao, Gal., V, 22). Zapravo su to unutrašnji čini ljubavi, doživljaji i stanja radosti, strpljenja itd.

Svakom daru Duha Svetoga odgovara jedno ili par blaženstava, koje je Gospodin Isus navijestio u svom govoru na Gori. Imade ih osam, kako ih nabraja Sv. Matej (Sv. Matej, V. 6). Sv. Augustin i Sv. Toma Akvinski uče, da četvrto blaženstvo, koje glasi: »Blaženi koji gladuju i žedjaju pravde, jer će se je nasititi« (Matej, V, 6), odgovara daru jakosti. Gladovati i žedjati ovdje znači težiti i boriti se za ostvarenje svega što je pravo i sveto, napose protiv nepravdi koje kršćani negdje trpe. Blaženstva su prema tomu najsavršeniji svrhunaravni ljudski čini. Tjelesni glad i žedja, dok postoje u čovjeku, uzrokuju trpljenje. Dar jakosti pomaže podnositi duhovni glad i žedju za pravdom. On takodjer daje snagu u borbi za njezinim postignućem. Nagrada težnji i borbi za pravdom već na ovom svijetu mnogo puta donosi pobjedu, a s njom i veliku duhovnu radost.[8]

Crkva u Litanijama Lauretanskim naziva Blaženu Djevicu Mariju: »Ogledalom pravde«. Pravednost znači i sveukupnu svetost. Pravda zahtijeva ispravni odnos izmedju Boga i ljudi i izmedju ljudi samih. Darom jakosti Blažena Djevica Marija je postala »Ogledalom pravde«, njezinom pobornicom i najljepšim primjerom junaštva u borbi za njezino oživotvorenje kako u dušama, tako medju ljudima, da uistinu bude »slava Bogu na visini, a mir na zemlji ljudima dobre volje«.

Crkva je junaštvo kao svrhunaravnu odliku Blažene Djevice Marije, kao oživotvorenu nadnaravnu čudorednu krepost jakosti i dar jakosti, što ih je Njezin Zaručnik Duh Sveti u neiskazanom obilju ulio u Njezino Prečisto Srce, objavila na mnoge načine kroz usta svetih otaca i bogom nadahnutih pisaca. Kazali smo, da je Duh Sveti ulio u Njezino Prečisto Srce svoje darove, jer riječima Prečisto Srce Marijino kao i riječima »Presveto Srce Isusovo« ne označuje samo Njihova tjelesna srca, *već i cjelokupnu osobnost njihovih bića.* Božansku osobnost Isusa Krista, Boga-čovjeka, i ljudsku osobnost Blažene Djevice Marije, najsavršenijeg stvorenja Stvoriteljevog. Marijin život od Nazareta do Golgote, t.j. od mjesta u kojem je primila navještenje, da će postati Majkom Spasiteljevom i Majkom Božjom, pa do mjesta na kojemu je u najdubljoj materinskoj boli promatrala i proživljavala prikazivanje novozavjetne krvne žrtve svoga Sina Nebeskomu Ocu, isprepleten je djelima strpljivosti i ustrajnosti kao i djelima junačke odvažnosti. Crkva u svojim usporedbama i opisima nadnaravne kreposti jakosti i dara jakosti uzvisuje sada Marijine primjere strpljenja, a sada Marijine primjere odvažnosti.

b) Marijina odvažnost kod navještenja

Prema solidnoj nauci katoličke Crkve Blažena Djevica Marija je bez grijeha začela. Već riječi »milosti puna«, kojima ju je kod navještanja oslovio

[8] Isp. Royo i Aumann, *n. dj.*, str. 479.

Andjeo Gabrijel uključuju svaku odsutnost nesavršenstva, a ukazuju na puninu ćudorednog naravnog i svrhunaravnog savršenstva. Uz Marijino posebno poslanje i ulogu te osobine i dostojanstvo koje iz njih proizlaze, svrhunaravne kreposti i darovi Duha Svetoga u izvanrednom stupnju ostvariše u Njoj puninu te milosti. Kod navještanja, da će postati Majkom Božjom, Marija odgovara: »Evo službenice Gospodnje, neka mi bude po riječi Tvojoj« (Sv. Luka, I, 38). Tom je izjavom očitovala duboku poniznost *»i slobodnu poslušnost u vjeri«.*[9] Bez te posvemašnje »poslušnosti u vjeri« ona ne bi postala Majkom Božjom. Marija u času navještanja nije znala u kojem obliku i do koje žrtve će Gospodin Bog Njezinu pripravnost i pristanak na bezuvjetnu poslušnost u daljnjem toku života zahtijevati. Gornjim riječima posvemašnje priprávnosti slijediti bilo koji zahtjev Božje volje Marija je zasvijetlila neobičnom duhovnom odvažnošću. Središnji zahtjev volje Božje, kako su kasniji dogadjaji potvrdili, zatražio je od nje kao Majke Isusove najtežu i najbolniju žrtvu. U času kad je Blažena Djevica Marija pristala da postane Majkom Isusovom i prihvatila zadatak materinstva Sina Božjega koje je najuže povezano s Njegovim mesijanskim poslanjem, ona je pristala da krv njezina Sina, krv njezine krvi, postane cijenom ljudskog otkupljenja. Njezinim prihvaćanjem navještanja započeo je i njezin put prema Kalvariji.[10]

Naglasili smo, da dar jakosti kao posebni svrhunaravni dar Duha Svetoga jača dušu u vršenju bilo koje kreposti do njezinog najsavršenijeg oblika, napose u neočekivanim i izvanrednim poteškoćama. Kod navještanja opažamo herojsku vjeru, pouzdanje i ljubav Marijinu prema Gospodinu Bogu. Da je u Njoj pozdrav Gabrijelov u prvi čas uzročio zbunjenost i bojazan, vidi se iz njegovih riječi ohrabrenja upravljenih Blaženoj Djevici: »Ne boj se, Marijo . . .« (Sv. Luka, I, 30–31). Nema sumnje da je na Marijin pristanak na riječi Arhandjelove utjecao i *dar razumijevanja* kao jedan od darova Duha Svetoga, koji pomaže, dopunjuje i usavršuje bogoslovsku krepost vjere.

Objavljene istine naše vjere ne možemo shvatiti na način kako to biva kod shvaćanja i saznanja stvari koje opažamo, analiziramo (raščlanjujemo) i usporedjujemo da potom načinimo logički zaključak. Da objavljene svrhunaravne istine donekle shvatimo nakon što smo uvidjeli da se ne protive razumu, da ih proniknemo izravnim, intuitivnim gledanjem, uz svrhunaravni dar vjere potreban nam je svrhunaravni dar razumijevanja kao posebni dar Duha Svetoga.[11] Time nismo ustvrdili, da je ta svrhunaravna intuicija jednaka onoj blaženih u nebu. Dar razumijevanja primiče objavljenu istinu duši tako blizu, te ova i bez posvemašnjeg rješavanja u čemu se tajna sastoji biva sigurna i nepokolebljiva gledom na njezin sadržaj. Dar razumijevanja osposobljuje dušu te ova na duhovni način vidi bit stvari, koje se kriju pod vanjskim prilikama i simbolima. Učitelji duhovnog života zovu tu svrhunaravnu vlastitost duše kao učinak dara razumijevanja »Božanskim instinktom«.[12] Po

---

[9] Isp. Karl Rahner, S. J., *Theological Investigation* –Teološka istraživanja, engl. preveo: Cornelius Ernest, O.P., Helicon Press, Baltimore, Maryland, 1961, str. 205.

[10] Isp. Hugo Rahner, S.J., *Our Lady and the Church,* Naša Gospa i Crkva, na engl. preveo: Sebastian Bullough, O.P., Pantheon Books, New York, N.Y., 1961, str. 82.

[11] Isp. Royo i Auman, *n. dj.*, str. 371.

[12] *N. mj.*, str. 372

njemu dušu u duhovnom gledanju (kontemplaciji) svrhunaravnih tajni, na pr. Presv. Euharistije, ispunja mir i radost.

Darom razumijevanja Blažena Djevica je prihvatila navještenje. Njezina bezuvjetna poslušnost gledom na budućnost navještenja i njegove daljnje zahtjeve temeljene na vjeri primila je svoju najvišu svrhunaravnu finoću i savršenstvo po ljubavi prema Gospodinu Bogu. Ta ljubav prožeta darom jakosti dovinula se do heroizma. Blažena Djevica Marija se već kod navještenja pojavljuje kao *Jaka Žena* (Mulier Fortis), čija ljubav prema Bogu i Crkvi je »snažna kao smrt« (Pjesma nad pjesmama, VIII, 6).

Adam od Perseigne, cistercitski mistik škole Sv. Bernarda od Clairvaux-a, nakon navještenja iz kojega se je zbilo utjelovljenje vidi nastup Junačke Žene, kad piše:

> »Gospodja puna hrabrosti putovala je u svom smrtnom životu na ovom svijetu. Veličanstvom svoga duha uspjela je nadvisiti svako stvorenje. K njoj, Junačkoj Ženi, bio je poslan Gabrijel čije ime znači 'snažni božji čovjek', Zar ta žena Marija, čija ljubav je bila jača od smrti, nije uistinu junakinja?«[13]

c) Junaštvo Blažene Djevice u žrtvi Gospodina Isusa

Pri koncu starozavjetne Knjige poslovica (mudrih izreka) zaključna pjesma u prozi slavi »Junačku ženu« (Knjiga poslovica/Prov./,XXXI, 10–31). Navodimo neke odlomke koji veličaju Junačku ženu. Ideal i uzor te jake žene prema tumačenju crkvenih otaca i mistika je Blažena Djevica Marija.

> »... Tko će naći junačku ženu? Njezina vrijednost je daleko iznad biserja. Srce se njezina muža pouzdaje u nju ... Ona mu donosi dobro, a ne zlo u sve dane svoga života. Ona nabavlja vunu i lan te vještim rukama pravi odjeću. Poput trgovačkog broda ona donosi svoj kruh (živežne namirnice) izdaleka ... Njezina se svjetiljka ne gasi noću. Ona je ispružila svoje ruke prema jakim stvarima ... Ona je otvorila svoju ruku potrebnima i pružila je siromasima ...« (Knjiga poslovica, n.mj.).

U liku »Jake žene« opisane u Knjizi poslovica vidimo Blaženu Djevicu Mariju, Majku Božje Mudrosti. »Jaka žena« je kao trgovački brod koji donosi svoj kruh izdaleka. Blažena Djevica Marija je donijela Gospodina Isusa, našega Spasitelja, izdaleka. Po Njoj je On iz vječnosti prešao u prostor i vrijeme da živi poput nas ljudi.

Život Gospodina Isusa na ovoj zemlji u čovječjoj tjelesnoj i duševnoj naravi bio je preduvjet da On izvrši svoje spasiteljsko poslanje. *On je propovijedao kraljevstvo Božje živom riječi na ljudski način. Umro je na križu kao žrtva pomirnica na ljudski način. Ustanovio je novozavjetnu Euharistijsku žrtvu*

---

[13] Adam od Perseigne, *Sermo* 5 – Govor 5 – P.L., 211, 733 ff., nav. iz Hugo Rahner, *n.dj.*, str. 82. i 83.

u kojoj neprestano prikazuje sebe Nebeskomu Ocu kao Isus Krist, t.j. Bog – čovjek, u punini svoje Božanske i ljudske naravi.

Nakon navještenja i začeća put u Betlehem i porod u Betlehemskoj štalici okruženi su okolnostima i poteškoćama koje samo herojska strpljivost i duhovna snaga mogu suočiti. Osjećajni i ostali duševni doživljaji koji nastaju pod utiskom ljudskog nerazumijevanja, neizvjesnosti i siromaštva i u Marijinoj su duši proizveli brigu, tjeskobu i bojazan. Ona ih je svladala čvrstom vjerom, darom jakosti te posvemašnjim pouzdanjem i predanjem u Providnost Božju. Brige i tjeskobe u duši koja posjeduje dar jakosti Duha Svetoga ne mogu pokolebati njezinu čvrstoću i pomutiti unutrašnji mir. Brige, tjeskobe, strah, pa mnogo puta i užas, shrvali su mnoge malodušne i malovjerne pojedince našega doba dotjeravši ih do ruba očaja i u sam očaj.

Takva se duševna raspoloženja opažaju napose u zemljama u kojima je broj samoubojstava porasao. Razumljivo je, jer osobno beznadje u velikoj kušnji i trpljenju logički stvara samoubilačku sklonost. Kršćansko pouzdanje u Boga je izvor strpljivosti i odvažnosti. Kršćanin hrli prema velikim obećanjima Božjim predusrećući svrhunaravnim darom jakosti poraze duše. On je pobjednik već na ovomu svijetu uživajući darove duhovne pobjede, a to su mir i radost.

Za kratkog boravka u betlehemskoj štalici Blažena Djevica Marija strpljivo podnosi nesigurnost i siromaštvo. U ovim prilikama više nego u Nazaretu, jer ondje su je susjedi poznavali, imala je svoje rodjake u blizini, koji bi joj priskočili u pomoć u svakoj težoj potrebi. Nešto prije, prije svoga posjeta rodjakinji Elizabeti, u dubokoj poniznosti, ali i svijesti o svomu siromaštvu i neznatnosti društvenog položaja, Ona veliča Gospodina, jer »je pogledao na malenkost svoje službenice ... On je raspršio ohole u umišljenosti njihova srca; On je uklonio moćne s njihova prijestolja, a uzvisio ponizne.« (Sv. Luka, L, 48, 52). Znači, Gospodin je pogledao svoju službenicu, uzeo je u obzir Njezino stanje i značajke Njezine ličnosti i dao joj puninu svoje milosti s darovima Duha Svetoga. Riječ »ponizan« i »siromašan« znači u prvom redu one, koji su u gospodarskoj neimaštini, ali su inače ponizne duše uzdajući se u dobrotu i providjenje Božje.[14]

Da što bolje istaknemo junaštvo Blažene Djevice Marije u žrtvi Gospodina Isusa valja nadalje ukratko navesti one okolnosti iz njezina života koje su njom potresle i koje su, premda ih je uočila i prihvatila odvažnošću jake žene, ostavile u Njezinoj duši duboke dojmove. Tradicionalna pobožnost prema njoj naziva te Njezine potresne doživljaje *sedam žalosti Blažene Djevice Marije*, a *Nju Majkom Božjom od Sedam Žalosti.* Crkva je ustanovila i svetkovinu Sedam Žalosti Blažene Djevice Marije, koja se održava na 15. rujna svake godine.

Pred prikazivanje Isusovo u hramu pravedni i pobožni starac Simeon i proročica Ana potaknuti Duhom Svetim dolaze u hram. Tu Simeon u svetoj viziji proriče buduće dogadjaje iz života Isusovog i Marijinog ukazujući na Njezino sudioništvo u Kristovoj moći, trpljenju, pobjedi i slavi. »I gle, ovo

[14] Isp. Pere Benoit, *L'Eveque dans l'Eglise du Christ,* Paris, 1963, str. 360, nav. iz: Yves Congar, O.P., *Jesus Christ,* preveo na engl. Luke O'Neil, Herder and Herder, New York, bilj. str. 69. i 70.

dijete je postavljeno na propast i uskrsnuće mnogih u Izraelu i kao znak komu će se usprotiviti; a Tvoju vlastitu dušu probosti će mač.« (Sv. Luka, II, 34. i 35.). Sveti je starac Simeon gornjim riječima prorekao Blaženoj Djevici Mariji »dubine tajne otkupljenja« i da je »Gospodin Bog primio Njezinu žrtvu i dao Joj posebno mjesto u otkupiteljskom trpljenju Njezina Sina«.[15]

Starac Simeon je bio poznat kao svet i pravedan, pa je razumljivo, da je Blažena Djevica Marija prihvatila njegove riječi s velikom pažnjom i ozbiljnošću. I tom prilikom u *dubokoj vjeri i razumijevanju* Ona se kao jaka žena pomiruje sa Simeonovom obaviješću, da će spasenje ljudskog roda biti postignuto gorkim trpljenjem Njezina Sina i mnogim protivljenjem od strane ljudi, koje će na svoj način i Nju, Njegovu Majku, dosegnuti i zahvatiti. Simeonovo je proročanstvo zaokupilo Marijinu svijest i postalo razlogom zabrinutosti u iščekivanju teških i crnih događaja. Potresni sadržaj Simeonovog proročanstva značio je za Nju *početnu žalost* po saznanju o budućem trpljenju Isusovom. Već nakon navještenja i začeća, kad je Sv. Josip ne znajući što se s njegovom prečistom zaručnicom zbilo, mislio da Ju potajno napusti, Marija je mnogo duševno trpjela, ali je u strpljivosti i mirnoći svoje duše prepustila da Bog donese svoje rješenje.

Bijeg Sv. Obitelji u Egipat značio je za Blaženu Djevicu Mariju kratko razdoblje života puno napora, neizvjesnosti i brige oko čuvanja i zaštite Djetešca Isusa. Jasno, da je Sv. Josip i na putu u Betlehem, i u betlehemskoj štalici, i tokom izbjeglištva u Egipat odmah iza svoje zaručnice stajao kao šutljivi ali snažni duhovni gorostas, komu crkva s pravom u Litanijama svih svetih daje počast odmah iza Sv. Ivana Krstitelja. Samo iskrene majke mogu ispravno shvatiti duševna raspoloženja Blažene Djevice Marije na tom bijegu i uživjeti se u njih. Naravni vez jedinstva izmedju majke i djeteta zaliven obiljem svrhunaravnoga dara razumijevanja u vjeri i iščekivanju velikih stvari koje će to Djetešce kao muž izvršiti, hranio je i jačao Blaženu Djevicu Mariju u podnošenju svih napora na dugom putu i za vrijeme boravka u tudjini. I u ovoj drugoj *velikoj žalosti Marija je kao jaka žena nastavila svoj naravni i svrhunaravni heroizam.*

Već u najranijem Isusovom djetinjstvu Blažena Djevica Marija svojom skrbi oko Njega, a napose svojim trpljenjem, suradjuje na ljudskom otkupljenju, na pribavljanju milosti, da po tom sudioništvu kao Majka Božje Milosti postane i njezinom velikodušnom djeliteljicom.

Ratovi i nagle promjene, političke, društvene i ekonomske, prisiliše i mnoge kršćane u naše doba na iseljenja i izbjeglištva. Svi oni imaju u Blaženoj Djevici Mariji prekrasan primjer kako nadvladati tjeskobu i strah i kako strpljenjem i odvažnošću svladati poteškoće snalaženja u novoj zemlji i društvu. Imade ih koji se iseljavaju s malenom vjerom u duši, ali s velikim iščekivanjem da će u stranom svijetu naći osobno blagostanje i zemaljsku sreću. Kad dodju u sredinu svojih sunarodnjaka, to otvoreno priznaju i o tomu im se gotovo isključivo kreće razgovor. Oni školovani često puta precijenjuju svoje snage i sposobnosti. Nije neznanje stranog jezika njihova jedina poteškoća. Kompleks novoga društva je često puta daleko veća zapreka. Nada-

[15] Rev. Franz Michel Willim, *Mary Mother of Jesus,* prev. Rev. Frederic Eckoff, B. Herder Co., St. Louis, Mo., 1949, str. 108.

lje, kod nekih školovanih još uvijek vlada uvjerenje, da je fizički rad za intelektualca sramota i poniženje, a priličan broj u prvo vrijeme svoga boravka u tudjini treba prihvatiti i tu kušnju.

Trpljenja i razočaranja iz prošlosti utječu u nekima na postepeno raspadanje sveukupne njihove ličnosti. Mnogi neprestano misle, da su proganjani. Krivnju za svoje poteškoće i neuspjehe svaljuju na druge. Na žalost, čak i na one koji im žele i čine dobro. Naše doba obiluje posebnim primjerima kako izvjesne društvene sredine sa svojim originalnim sredstvima tehnike i umijeća mogu utjecati na promjenu i oblikovanje ideja u suvremenom čovjeku. U ovoj *Sociologiji znanja* važno je ustanoviti ne samo koliko životna egzistencija i društvena sredina djeluju na svijest čovjeka, već koliko svijest, napose jaka vjera i duhovna snaga u njoj, u istim okolnostima podržavaju čovjekovo duševno ravnovjesje i upravljaju njegovo vanjsko vladanje, pa i u neizvjesnosti za sutrašnjicu.

Mnogo puta je dokazano da ni siromaštvo ni vanjska prisila nisu bili kadri promijeniti svijest (duhovnu orijentaciju) i vanjsko držanje izvjesnih društvenih skupina. Sigurno se ovdje radi o sveukupnoj moralnoj snazi čovjekove ličnosti. U istoj i sličnoj sredini bijelci evropskih narodnih manjina uspjeli su svojom marljivošću, strpljivošću i bez sumnje, utjehom i snagom svoje vjere (većinom su kršćani), svojom moralnom snagom, oduprijeti se ekonomskoj i društvenoj diskriminaciji domaćih bijelaca u Sjevernoj Americi zadnjih pedeset godina i postići društveno izjednačenje. Milijuni crnaca unatrag dvije stotine godina to nisu uspjeli.

Bilo bi veoma poučno i korisno istražiti zašto u raznim oblicima diskriminacije veliki broj ljudi i žena pada u apatiju i potom se podaje pijanstvu, drogama i nemoralnom životu, a zašto se u drugom narodu razmjerno veći broj vlastitom sviješću i sviješću zajedništva odupire i uspješno rješava svoj povijesni problem. K gornjem primjeru možemo dodati primjer stoljetnog odnosa izmedju Iraca i Engleza. Da bismo upoznali razloge nekih trajnih društvenih stanja, potrebno je pronaći duhovni i moralni stupanj svijesti kod većine njegovih aktivnih i pasivnih učesnika. »Aktivni« ovdje može značiti one koji upravljaju i koji su korisnici uprave, »pasivni« one koji trpe, koji premda snose terete zajedničkog života, nemaju učešća u upravi itd.

Kršćani u svom društvu svojom moralnom sviješću mogu izvršiti povijesne zaokrete. Hoće li, ovisi o dostatnom razmjeru njihovih duhovnih i moralnih snaga, istinitosti načela i ideja, njihovog prihvaćanja te mudrosti i moralne jakosti za njihovu oživotvorbu. Naš misaoni let od izbjegličtva Blažene Djevice Marije u Egipat do savremenih seoba i iseljavanja zaustavljajući se na pojavama njihove možebitne uzročnosti nije se udaljio od polaznog problema, a taj je: *recipročnost utjecaja životne stvarnosti i svijesti, ili odredjenost (determiniranost) jedne po drugoj.* Istraživanje se uzajamnosti tih utjecaja nastavlja s povećanim marom i naporima u duševnim i društvenim naukama. Mišljenje i nauka determinista se ne mogu dokazati i utvrditi, dokle god u sličnoj društvenoj sredini normalni pojedinci sa sličnim naravnim darovima razvijaju različne i mnogo puta oprečne moralne značajke. *To potvrdjuje čovjekovu vlastitost samoodredjenja.*

Posebni dogadjaj u životu Sv. Obitelji i *treća velika žalost* za Mariju je njihov posjet u Jeruzalem, kad je Isusu bilo 12 godina. Gospodin Bog je do-

pustio da se stvar zbila na taj način te su Marija i Josip mislili, da se je Isus izgubio. On je, medjutim, namjerno ostao u hramu da pred svećenicima i učenim ljudima očituje izvanredno bogatstvo svoga znanja, odnosno svoje Božanske osobnosti, u pojavi velikog intelektualnog čuda. Marijina briga, tjeskoba i strah izraženi su u Njezinim riječima: »Sinko, zašto si nam to učinio? Gledaj, Tvoj otac i ja tražili smo Te u tuzi.« (Sv. Luka, II, 48). Dok je Marija sa Sv. Josipom tražila dječaka Isusa medju znancima i rodjacima u Jeruzalemu, bezuvjetno Joj je sjećanje na Simeonove riječi postalo življe pretvorivši se u pomisao opasnosti i prijeteću kušnju, koja se ima ispuniti, tek je ostalo pitanje, da li sada, naskoro, ili kasnije.[16] I u ovoj svojoj žalosti Blažena Djevica Marija se je pojavila po vjeri i daru jakosti Duha Svetoga *junačkom majkom.*

Ostale četiri velike žalosti svoga života Blažena Djevica Marija proživljuje za vrijeme muke Isusove. Stara predaja veli da je ona susrela svoga Sina *(četvrta žalost Bl. Dj. Marije),* kad je nosio svoj križ na Golgotu. Jedan plan grada Jeruzalema iz 1308. god. pokazuje crkvu Sv. Ivana Krstitelja s natpisom »Pasm. Vgis« t.j. »Spasmus Virginis«, što znači: »Onesvještenje Djevice«.[17] Uzmemo li u obzir sigurnu činjenicu Marijinog junačkog držanja pod križem na kojem je visio Njezin razapeti Sin, teško je vjerovati da bi se Ona onesvijestila kod susretaja s Njim na križnom putu. Medjutim, prvi nalet i zamah velike boli u osjećajnoj ženskoj naravi za nekoliko časova ne može se tumačiti kao znak moralne slabosti, osobito kad se znade da je Ona prispjela na Golgotu i da je s izvanrednom duhovnom jakošću bila prisutna daleko većem stupnju muke svoga Sina.

Rimski brevijar u časloslovu svetkovine Sedam žalosti blažene Djevice Marije dirljivim i potresnim riječima, stihovima i štivom predočuje Marijine boli pri vrhuncu i koncu Isusove tragedije. Nakon petoga čitanja Crkva kratko ustanovljuje povijesnu činjenicu raspeća i duševno ćućenje i osjećanje Bl. Dj. Marije: »Njega, nakon što prispješe na mjesto koje se zove Kalvarija, raspeše. Pokraj križa pak Isusova stajala je Majka Njegova. Tada je njezinu blaženu dušu probo mač boli.«[18] Tu Crkva potvrdjuje i naglašuje posvemašnje ispunjenje proročanstva Simeonovog.

Pri koncu trećeg psalama prve noćnice (nokturna) gotovo pretužne riječi se primjenjuju na Mariju: »Moj život iščezava u boli, a moje godine u jecajima«. Odmah potom Crkva se obraća Mariji kao Kraljici Mučenika ističući okolnost i razlog Njezina mučeništva: »Kraljice Mučenika, koja si stajala pod križem Isusovim, moli za nas«.[19]

Ova *peta i sigurno najdublja žalost Marijina,* što ju je doživjela promatrajući vanjski izgled i izražaj mnogostrukih boli svoga Sina kod razapinjanja i dok je visio na križu, je najpotresnije i najteže iskustvo Njezina života. Tom prilikom u vjeri i darom jakosti Duha Svetoga Ona postizava vrhunac svoga

---

[16] Isp. R. Bernard, O.P., *The Mystery of Mary,* prev. na engl. M.A. Bouchard, Herder Book Co., St. Louis, Mo., 1960, str. 113.

[17] *The Catholic Encyclopedia,* Vol. XV., The Gilnary Society, N.Y., 1940, str. 468.

[18] *Breviarium Romanum,* Svetkovina Sedam Žalosti Bl. Dj. Marije, 15. rujna, resp. i ver. pete lekcije.

[19] *N. mj.,* Ant. II. psalma u I. noct. i ver.

junaštva kao *prežalosna, ali junačka, Majka Božja.* Nigdje nema nikakve indikacije, da bi Ona posumnjala u svoga Sina ili bila sablažnjena zbog toga što je On po volji Oca Nebeskoga prihvatio da na najsramotniji način svoga vremena bude ponižen i satrven kao crv za cijenu ljudskoga otkupljenja. To bi se protivilo Njezinoj vlastitosti materinstva Božjega, koje sadrži posvemašnju bezgrešnost i puninu milosti. Zato, uistinu, začudjuje protivrječje umnoga Origena, kad Bl. Dj. Mariji pripisuje sablažnjenje pod križem, premda izgleda da njemu pripisuju prvenstvo otaca »u čijim djelima se nalazi glasoviti izražaj 'Theotokos', Majka Božja«.[20]

Šesta Marijina žalost, primanje Isusa skinutog s križa, i *sedma, Isusov pogreb i polaganje Njegovog mrtvog tijela u grob,* zaključuju Njezinu suspasiteljsku ulogu trpljenja da naskoro bude nagradjena obiljem Isusove uskrsne pobjede i radosti.

Osobnost možemo definirati kao djelotvorni skup načela i vjerovanja, navika i sklonosti, po kojima kao specifičnim duhovnim i duševnim značajkama razlikujemo jednu osobu od druge.[21] Marija je primila svoja duhovna načela ili filozofiju i teologiju života u svojoj obiteljskoj i crkvenoj sredini. Njezina majka, Sv. Ana, je u tom odgoju izvršila veliku ulogu. K tradicionalnim istinama židovske vjere Duh Sveti Joj je objavio i dodao nove istine i rasvjetljenja kako je bilo potrebno za Njezinu plodonosnu suspasiteljsku ulogu. Ona je bila milosti puna, što uključuje sve kreposti u posebnom stupnju. Time je karakterizirana Njezina osobnost ili ličnost, koja svrhunaravnim savršenstvom nadvisuje sva andjeoska i ljudska bića.

---

[20] Hilda Graef, *Mary – A History of Doctrine and Devotion,* Marija – povijest nauke i pobožnosti, Vol. I., Sheed and Ward, New York, 1963, str. 46.

[21] Isp. Raymond W. Murray, *Sociology,* Appleton-Century-Crofts, Inc., New York, 1950, str. 120.

Majka Božja Sinjska

POGLAVLJE DRUGO: JUNAŠTVO CRKVE PO BLAŽENOJ DJEVICI MARIJI

U prijašnjem poglavlju iznijeli smo ukratko one dogadjaje iz života Blažene Djevice Marije, u kojima se ističe Njezina osobna odvažnost i junaštvo. Ti dogadjaji po svojoj unutrašnjoj zasebnosti i snazi prevladavaju tokom Marijina života. Oni su za Nju uistinu *egzistencijalistički, jer okružena njihovom izvanrednom težinom i utiscima Ona doživljuje opstojnosti i poslanje Majke Božje u sebi.* Sjajnim izvršenjem toga poslanja Marija je postala *našom suspasiteljicom,* posrednicom izmedju svoga Božanskoga Sina i nas kao djeliteljica svih milosti.

Od XVI. stoljeća prema ovamo bogoslovi naglašuju sudioništvo Marijino u otkupljenju ljudskoga roda zbog čega je i zovu suspasiteljicom. Ovdje se, dakako, ne misli na suspasiteljsku djelatnost u koordinaciji, t.j. uporedo s Kristom ili kao dopunu Njegova djela, već *na suspasiteljsku djelatnost podredjenu Njemu i ovisnu o Njemu.*[1] Spominjemo samo neke navode, koji obilno potvrdjuju Marijinu suspasiteljsku ulogu pribavljajući dostatni razlog da joj se bez sumnje i oklijevanja potvrdi naslov suspasiteljice.

Sveta kongregacija obreda 13. svibnja, 1908. god. naziva Mariju »milosrdnom suspasiteljicom ljudskoga roda« (Acta Sanctae Sedis XLI., 1908, 409).[2] Siječnja 22., 1914. Papa Pijo X. podjeljuje oproste uz jednu molitvu na talijanskom jeziku, u kojoj je Blažena Djevica Marija nazvana »suspasiteljicom ljudskoga roda« (Acta Ap. Sed., VI., 1914, 108).[3] Papa Pijo XI. piše o Njoj: »Prežalosna Djevica suradjivala je s Isusom Kristom na djelu ljudskoga otkupljenja« (Acta Ap. Sedis, XV., 1923., 104 ff).[4]

Drugi Vatikanski sabor u Dogmatskoj konstituciji o Crkvi (Lumen gentium) posvećuje joj posljednje poglavlje (poglavlje osmo): »Uloga Blažene Djevice Marije, Majke Božje, u misteriju Kristovom i misteriju Crkve«.[5]

Govoreći o posvemašnjoj podredjenosti i ovisnosti Marijine suspasiteljske misije o Isusu Kristu, sabor ponavlja nauku Apostola Pavla o *jedinom* posredniku. »Jer jedan je Bog i jedan posrednik izmedju Boga i ljudi, čovjek Isus Krist, koji dade sebe u otkup za sve« (I. Timoteju, Gl. 2,5–5). Majčinska uloga Marijina prema ljudima, Njezino posredništvo izmedju njih i Njezina Sina, »nipošto ne zamračuje i ne umanjuje jedinstveno posredovanje Kristo-

---

[1] Isp. Rev. M.J. Scheeben, *Mariology,* Vol. II., prev. na engl. T.L.M.J. Geukers, B. Herder Book Co., St. Louis 2, Mo., 1948, str. 196.

[2] *N. mj.,* bilješka, str. 197.

[3] *N. mj.*

[4] *N. mj.*

[5] *The Documents of Vatican II.* ed. Walter M. Abbot, S.J., Guild Press, New York, 1966, str. 85.

vo, već još više očituje njegovu izvornost i moć. Svi, naime, otkupiteljski utjecaji Blažene Djevice Marije na ljude ne proizlaze iz neke unutrašnje nužde, već se prema Božjem svidjanju izlijevaju iz preobilja Kristovih zasluga, oslanjaju se na Njegovo posredništvo, ovise posvema o njemu (tomu posredništvu) i crpu svoju snagu iz njega. Ti utjecaji ni na koji način ne sprečavaju neposredno ujedinjenje vjernika s Kristom, već ga pospješuju.«[6]

Sabor veoma oprezno i sa štovanjem prema Blaženoj Djevici Mariji ustanovljuje značajke Njezina posredništva otklanjajući i predusrećući svaki prigovor o pretjerivanju Njezine uloge u smjeru dopunjujuće spasiteljske koordinacije i jednakosti s Njezinim Božanskim Sinom. Nerazumijevanje i manjak ispravnog lučenja u ovoj veoma važnoj nauci Crkve o Mariji razlogom su da se neki kršćani ne-katolici sustežu od Njezina štovanja ili je barem to njihov izgovor.

a) Naša Majka u redu milosti

Sabor nadalje obrazlaže način i narav suspasiteljske suradnje i posredništva Blažene Djevice Marije, kad naglašuje, da je Ona na sasvim poseban način »svojom poslušnošću, vjerom, pouzdanjem i gorućom ljubavlju suradjivala u Spasiteljevom djelu uspostave svrhunaravnog života u dušama. Ona je zbog toga naša majka u redu milosti.«[7] Taj red milosti imade svoju *pripravu, svoje ustanovljenje i svoj nastavak.*

Od strane Božje priprava i postupne faze za svrhunaravni red i svrhunaravnu ekonomiju ljudskog otkupljenja zbivaju se, kad je Gospodin Bog u svojoj neizmjernoj dobroti odmah iza grijeha prvih ljudi i izreknuća kazne nad njima i njihovim potomstvom obećao Spasitelja. Zatim, kad je u neprestanoj sadašnjosti svoga bivstvovanja Blaženu Djevicu Mariju izuzeo od istočnog grijeha izlivši u Njezinu dušu obilje milosti i izvršivši na taj način na Njoj djelo *pred-otkupljenja.* I konačno, kad je »Riječ tijelom postala« po začeću Isusovom i nakon poroda u Betlehemu prebivala medju ljudima do razapinjanja, koje se može smatrati početkom Kristove krvne žrtve.

Od strane Marijine ta priprava i postupno udioništvo pred ustanovljenjem svrhunaravnog reda milosti za sve ljude započela je Njezinim svrhunaravnim materinstvom kod navještenja, kad je poslušnošću u vjeri pristala da bude Majkom Sina Božjega i kao takva u Njegovoj pripravi na krvnu žrtvu suradjivala i ostala nepokolebljivom u Njegovom privatnom i javnom životu kao i kad se s teškim teretom križa uspinjao i uspeo na Kalvariju.

Utemeljenje reda milosti od strane Božje kao izvor, uvjet i mogućnost čovječjeg svrhunaravnog blaženstva izvršeno je Isusovom smrću na križu i zapečaćeno probodom Njegova Presvetog Srca, kad se i zadnja kap krvi odijelila od žrtve, da žrtva, Gospodin Isus, na taj način ispuni i postigne puninu žrtvovanja. *Svrhunaravno materinstvo Majke Božje* za sve ljude u redu milosti doseglo je svoj vrhunac u isto vrijeme, t.j. kad je krv Njezine krvi na križu po smrti njezinog Isusa kao savršena žrtva prikazana Nebeskom Ocu za otkup svega čovječanstva.

[6] *N. dj.*, str. 90. i 91.

[7] *N. mj.*

Osobni život Krista, Boga-čovjeka, odvijao se neprestano u *pravcu Njegovog sjedinjenja s Nebeskim Ocem.* To sjedinjenje, koje se je zbilo odmah nakon Njegova slavnog uzašašća na nebo imade jednu *novu varijantu.* Istina je, da je Isus bio sjedinjen s Nebeskim Ocem kao druga Božanska Osoba Presvetog Trojstva prije nego se je utjelovio, t.j. uzeo na sebe ljudsku narav i postao čovjekom. On je i nadalje ostao sjedinjen s Nebeskim Ocem u sve dane svoga zemaljskoga života na sakriveni način u svomu unutrašnjem duhovnom životu. Kad se preobrazio na gori Taboru pred Petrom, Ivanom i Jakobom, očitovao im je dio slave svoga unutrašnjega Božanskog života.

Njegovo tjelesno i duševno proslavljanje započelo je Njegovim slavnim uskrsnućem, a dobilo daljnju puninu nakon uzašašća na nebo po Njegovom sjedinjenju, t.j. sjedinjenju Isusa, Boga-čovjeka, sa svojim Nebeskim Ocem. Vrhunac pak Kristove drame kao Boga-čovjeka, vrhunac Njegove vodeće uloge u novom čovječanstvu, kada će ga svi narodi priznati, takodjer pojedinci na svojoj konačnoj raskrsnici; vrhunac Njegova proslavljenja kao Boga-čovjeka pred svim čovječanstvom zbiti će se kod Njegova drugog dolaska (parousia) na Sudnjem danu. Tako je povijest Kristova prolaz ili prijelaz, put od Njegova rodjenja kroz smrt i uskrsnuće u slavu Svoga Oca. »Sudbina«, životni cilj i put svakoga od nas upisani su u tu povijest Isusa Krista, Boga-čovjeka, u taj Njegov prijelaz (pascha).[8]

Teolozi u suvremenom Moralnom bogoslovlju naglašuju, da sav naš život valja upraviti prema uskrsnuću Gospodinovom. T.j. ne samo živjeti po moralnim zakonima, već takodjer istovremeno imati na umu velebni prijelaz čovječanstva u izmicanju povijesnog zbivanja prema drugom dolasku Isusovom i našem vlastitom uskrsnuću. Svaki je od nas, htio on ili ne htio, uklopljen u taj velebni prijelaz čovječanstva i odmicanje povijesnog zbivanja svaki čas i u sve dane svojega života.[9] Po vjeri u tajnu Kristova uskrsnuća te po vjeri i nadi u vlastito uskrsnuće porasti će u nama svijest *o novom nastajanju našega bića i o našem udioništvu u tajni ljudske povijesti.*[10]

Ustanovljenjem reda milosti po zaslugama Isusove zadovoljštine, ljubavi, poslušnosti do muke i smrti na križu Isus je iz svoga probodenog Srca rodio Crkvu Novoga zavjeta i proglasio je posredovanjem Duha Svetoga na Dan Duhova. Blažena Djevica Marija je »Snagom intimnog ujedinjenja ili mističnog drugarstva ... kao nova Eva, *s Kristom i po Kristu* zaslužila da se Crkva Novog zavjeta rodi ...«, kako je malo prije spomenuto.[11] »Njezine su zasluge doista samo zasluge prikladnosti ili shodnosti (»de congruo«). One ne dodavaju nikakvu bitnu vrijednost beskrajnoj vrijednosti otkupiteljske krvi Kristove. Ta on je jedini i najsavršeniji posrednik.«[12]

---

[8] *F. Bourdeau i A. Denet, Introduction to the Law of Christ,* prev. na engl. Edward Gallagher, Press of Society of St. Paul, Staten Island, N.Y., 1966, str. 103.

[9] *N. mj.*

[10] *Uz klasičnu teologiju povijesti Sv. Augustina u De Civitate Dei* (O božjoj državi) u naše dane sve više raste interes za teološko proučavanje povijesnog zbivanja. Spominjemo par imena navedenih u djelu F. Bourdeau-a i A. Danet-a gore zabilježenom, str. 103.: Jean Danielou, *Essai sur le Mystere de l'Histoire,* Paris, 1952. i Chiffot, *Approches pour une Theologie de l'Histoire,* Paris, 1960.

[11] Luigi Ciappi, O.P. »Marija Majka Crkve«, *Bogoslovska smotra,* god. XXXVI (1966), br. 3–4., str. 560. Članak je izvorno tiskan na talijanskom jeziku u *Divinitas* XI (1965), 447–463.

[12] *N. mj.*, str. 561.

Svrhunaravni red milosti Krist otada nastavlja u Crkvi i po Crkvi putem propovijedanja riječi Božje, dijeljenja svetih sakramenata i po Sv. Misi, novozavjetnoj nekrvnoj žrtvi. On će uzdržavati taj svrhunaravni red i ostati s nama do svršetka svijeta. Marijino će materinstvo u redu milosti takodjer »trajati bez prekida do vječnog dostignuća svih odabranih. Nakon što je uznesena na nebo, ona nije prestala vršiti svoju spasonosnu ulogu, već nam mnogostrukim činima posredništva neprestano pribavlja darove vječnog spasenja.«[13]

b) Blažena Djevica Marija Majka Crkve

Bog je u svojoj neizmjernoj mudrosti i velikodušju Blaženu Djevicu Mariju zbog Njezine suspasiteljske uloge uskrisio i uznesao na nebo da bude i po proslavljenju što sličnija svome Sinu. Bog je htio da i Ona po svom mučeništvu i nakon svoga mučeništva doživi i slavni dio svoga vlastitoga prijelaza u vječnu slavu i sreću da bi u nebu nastavila svoju suspasiteljsku ulogu i kao Majka Crkve pomagala ljude u njihovom uspješnom prelaženju u vječnost.

Crkva ustanovljena po Kristu posreduje na spasenju duša po dijeljenju svetih sakramenata koji su sredstva milosti. »Posredovanje Marijino sadrži u sebi elemente po kojima ju s pravom možemo prizvati kao Majku milosti i Majku Crkve.«[14] Ti elementi Njezina posredništva jesu: »Zagovor i udruženje s Kristom u pribavljanju i dijeljenju milosti«.[15] Zbog tih i ostalih razloga, kako su ukratko izneseni u ovom poglavlju, *Papa Pavao VI.* nakon službenog odobrenja i objelodanjenja Konstitucije o Crkvi na 21. studenoga, 1964. god. proglasio je Blaženu Djevicu Mariju *Majkom Crkve.*

Ovdje su gornje mariološke istine i nauka Crkve spomenute samo ukoliko služe kao odgovarajući sadržaj posebne svrhe i predmeta ovoga djelca. Po Mariji, dakle, primamo sve milosti. Po Njezinom nam ih zagovoru i posredovanju Gospodin Isus, koji je izvor milosti, dijeli. Neke izravno u dušu prije primitka svetih sakramenata, na pr. milost pokajanja. Neke kad Ga molimo za pomoć u raznim potrebama. Najveći pak dio milosti za porast u ljubavi Božjoj kao putnici prema vječnoj Domovini, primamo po svetim sakramentima, svrhunaravnim kanalima milosti Božje. I sakramentalne milosti primamo po zagovoru i posredovanjem Blažene Djevice Marije u većem ili manjem obilju prema nedokučivom svidjanju Božje volje. *Prema tomu i svrhunaravnu krepost i dar jakosti kao preduvjet za djela junaštva, kršćanin prima od Duha Svetoga po zagovoru i posredništvom Marijinim, koja je Njegova prečista i presveta Zaručnica.*

Crkva na svom povijesnom putu, a pape, biskupi, svećenici i vjernici (narod Božji) u svojim pojedinačnim životima, prolaze kroz kušnje, progone, trpljenja pa mnogi i kroz stvarna mučeništva. Nisu učenici veći od Učitelja u smislu, da će ih Učitelj poštedjeti od križnog puta, razapinjanja i smrti u borbi protiv zla. Uistinu, jedino i stvarno zlo je moralno zlo, t.j. grijeh. Do-

---

[13] *The Documents of Vatican II,* Dogmatska konstitucija o Crkvi, br. 62.

[14] Charles Balić, O.F.M., »The Council Speaks of Mary«, *The Marian Era,* VI, str. 86. S talijanskog preveo na engleski Fr. Nathaniel Rotondi, O.F.M.

[15] *N. mj.*

kle god kršćani žive u milosti Božjoj, *predstavljajući vojujuću Crkvu.* »Vojevanje« i borba su bitne značajke Crkve na zemlji. Bez odlučne pripravnosti na neminovnu borbu protiv grijeha u bilo kojem obliku, vojnik Kristov ne može postati Njegov dobar vojnik. U tu odlučnu pripravnost uključene su posebne duševne i duhovne vlastitosti i raspoloženja. U prvom redu svrhunaravna krepost i dar jakosti. Budući da živimo u paloj i slaboj ljudskoj naravi, to su nam gornje svrhunaravne navike ili osobine bezuvjetno potrebne.

U svom bogoslužju Crkva ističe i slavi junački lik Blažene Djevice Marije stavljajući ga kao primjer kršćanima u borbi protiv zla. Crkva uspoređuje Blaženu Djevicu Mariju s junačkim ženama Staroga zavjeta, *Esterom* i *Juditom.* Kao što je Estera pomogla židovskom narodu u sužanjstvu pod kraljem Asverom, predusrevši opći progon i istrebljenje Židova,[16] i kao što je hrabra Judita spasila svoje sugradjane grada Betulije od predaje Holofernu, gubitka slobode, mnogih života i pada u zarobljeništvo (*Knjiga Juditina,* Gl. X–XIV), tako i Blažena Djevica Marija svojim zagovorom neprestano pomaže svoju Crkvu, narod Božji, za vrijeme unutrašnjih borbi u pojedincu i vanjskih progona od strane mnogobrojnih i raznovrsnih neprijatelja. Dakle, nije Ona samo *Pomoćnica kršćana,* kad se radi o njihovoj borbi protiv zla u njihovim vlastitim dušama, već kad se radi i o naravnim pravima Crkve i pojedinih kršćana i kršćanskih naroda na slobodu. Njih kao ljudi i kao djece Božje. Blažena Djevica »satire glavu zmiji«. Proces toga »satiranja«, te *neminovno pobjedonosne borbe* neprestano traje i trajati će do konca ljudske povijesti. Ona je nevidljiva junakinja u Crkvi kroz sva stoljeća.

c) Blažena Djevica Marija simbol Crkve u čistoći istine, trpljenju i borbi protiv zla

Sličnosti između Blažene Djevice Marije i Crkve zapažene su već u prva kršćanska vremena. Svrhunaravno nastajanje Crkve, naroda Božjega, njezin razvoj i napredak, njezina svrha i postignuće te svrhe putem borbe protiv zla, krasno se odražavaju u ličnosti i životu Majke Božje, Majke Crkve. Kao što je Blažena Djevica Marija rodila Krista, Sina Božjega, tako Crkva po sakramentu krštenja na svrhunaravni način rađa djecu Božju.

U knjizi *Otkrivenja,* glava XII., 1–7., Sv. Ivan govori o velikom znaku, koji se u njegovim vidjenjima pokazao na nebu:

»I veliki znak pokaza se na nebu: Žena obučena u sunce, i mjesec pod nogama njezinim, i na glavi njezinoj kruna od dvanaest zvijezda. Bijaše trudna i vikala je od bolova, i mučila se da rodi. I pokaza se drugi znak na nebu, gle, veliki vatreno-ridji zmaj imajući sedam glava i deset rogova i na glavama njegovim sedam kruna. I rep njegov odvuče trećinu zvijezda nebeskih i baci ih na zemlju. I zmaj je stajao pred ženom, koja je imala da rodi, da joj proguta dijete kad rodi. I rodi muško dijete, koje ima vladati svim narodima sa žezlom gvozdenim. I dijete njezino bilo je uzeto k Bogu i prijestolju Njegovu. A žena pobježe u pustinju, gdje ima ondje mjesto od Boga, da je ondje hrane tisuću dvjesta i šezdeset dana«.

---

[16] Isp. Ronald Knox, *Esther and Our Lady,* The Marian Library, U. Dayton, O., str. 7.

U istočnoj i zapadnoj Crkvi već se u ranija vremena javljaju tumačenja, da se riječ »žena« u gornjem odlomku Otkrivenja odnosi na Blaženu Djevicu Mariju i na Crkvu.[17] Žena ogrnuta suncem predstavlja Bl. Dj. Mariju, koja je ogrnuta svemogućnošću Božjom začela i porodila Isusa Krista, Sina Božjega, Spasitelja svijeta. Ona po Crkvi kao Majka Božje Milosti i Majka Crkve radja i ostalu djecu Božju, kršćane. Krist je Božansko svijetlo, koje se očitovalo u čovječjem liku djetešca, da dade svrhunaravni život budućim sinovima svijetla. Porodjajni bolovi koji se spominju kao i simbolično razdoblje od 1.260 dana izgleda da se više odnose na Crkvu. Crkva je, naime, tri stoljeća bila teško proganjana i mnogo trpjela od pogansko-bezbožničke zvijeri.[18] To ipak ne znači, da se »žena u porodjajnim bolima« ne odnosii na Bl. Dj. Mariju. U grčkoj književnosti kao i u tadašnjim židovskim spisima »porodjajne boli« su opći simbol trpljenja u koje uključujemo progonstva, unutrašnje tjeskobe, kušnje i muke kako pojedinca tako i neke društvene skupine.[19] Porodjajne boli se ne odnose na Bl. Dj. Mariju u svom doslovnom smislu, jer ona je bila izuzeta od njih privilegijom bezgrešnog začeća. Odnose se na Nju u svom širem i općenitom smislu označujući i progone i žalosti koje je Ona u svom životu pretrpjela.

U tom se načinu i vrsti trpljenja takodjer ukazuje sličnost izmedju Blažene Djevice Marije i Crkve. Zato je razumljivo, da Sv. Augustin u jednoj od svojih rasprava o gornjem odlomku Otkrovenja naglašuje: »Svatko od vas znade, da je zmaj djavao, a ona žena označuje Bl. Dj. Mariju, koja je bivši prečista porodila našega Poglavicu prečistoga. Ona sama je takodjer u svojoj osobi predstavljala sliku Svete Crkve.«[20] Kao što se, naime, Bl. Dj. Marija bori protiv zla i Sotone, tako se i Crkva bori protiv njih. Blažena Djevica Marija nastavlja tu borbu putem Crkve, putem svakog pojedinog kršćanina, koji nosi i čuva milost Božju u svojoj duši. Ne samo po izravnom čašćenju Presvetog Trojstva, već i u zajedničkoj borbi protiv zla doživljavaju Bl. Dj. Marija i Crkva *medjusobnu sličnost i najdublje svrhunaravno zajedništvo.*

Crkveni oci mnogo ističu, da je Crkva slična Blaženoj Djevici Mariji i u *kreposti Njezina djevičanstva.* Tjelesno djevičanstvo i duhovna bezgrešnost Bl. Dj. Marije slika su *duhovne čistoće i nepogrešivosti Crkve* u čuvanju i naučavanju istina vjere i ćudorednog života. »Krivovjerje je nečisto. Ono je preljub prema Kristu.«[21] Ovu vlastitost duhovnog djevičanstva i nepogrešivosti Crkve krasno opisuju Sv. Augustin i Sv. Ciprijan. U jednoj od svojih propovijedi Sv. Augustin potiče vjernike na duhovnu čistoću, čistoću od grijeha, riječima: »Vaše djevičanstvo treba biti nešto duhovnoga. Nije moguće da u Crkvi bude mnogo onih koji posjeduju tjelesno djevičanstvo. No, duhovnim djevičanstvom bi se trebao odlikovati svaki vjernik... U protivnom slučaju stara zmija će ih uistinu skršiti i otjerati iz raja, koji (raj) je

---

[17] Isp. Bernard J. Le Frois, S. V. D., »The Mary – Church Relationship in Apocalypse«, *Marian Studies,* published by The Mariological Society of America, Vol. IX, 1958, pp. 89–90.

[18] *N. mj.*

[19] *N. dj.,* str. 90.

[20] *Rimski brevijar,* Duhovska vigilija, čitanje V.

[21] Hugo Rahner, S. J., *n. dj.,* str. 28.

prava Crkva... Zato, čuvaj, moja dušo, čuvaj i pazi na svoje vlastito djevičanstvo.«[22]

Crkva u povijesti svakoga kršćanskoga naroda doživljuje svoje progone i boli i tako oblikuje svoju duhovnu sličnost s Blaženom Djevicom Marijom. Biva to ispovjedanjem Kristove nauke riječima i praktičnim životom. Kao »Pomoćnica kršćana« Blažena Djevica Marija je pomagala svoje narode da izdrže i da budu uvijek vrijedni sličnosti izmedju Nje i Crkve. Ovu istinu snažnom i potresnom iskrenošću propovijeda jedan od najvećih hrvatskih sinova i štovatelja Blažene Dj. Marije, *Kardinal Stepinac.* U svojoj propovijedi kod Majke Božje Bistričke mjeseca srpnja 1940. god. Nadbiskup Stepinac doziva u pamet svomu katoličkom hrvatskom narodu ulogu Blažene Djevice Marije u hrvatskoj prošlosti, da istom tom narodu podigne nadu za teške časove budućnosti. Izgleda da je on te »časove« budućnosti svojim oštroumnim pronicanjem tadašnje moralne dekadence predosjećao i predvidjao. Navodimo doslovno njegove riječi:

»Već u najranije doba naše Povijesti vidimo pokušaj, da se naš narod otrgne od stijene, na kojoj je Krist sagradio Crkvu svoju, i privede u skizmu, kojoj je jedna od čudnih osebina, da se neobičnim prkosom opire od Boga postavljenom zakonitom autoritetu. Zar je slučaj, da je taj pokušaj propao već u začetku? Ili ne vidimo li već tu majčinsku ruku One, za koju Crkva govori u Sv. Misi: 'Raduj se Djevice Marijo, sva krivovjerja sama si uništila'.

Provala Turaka i ogromna njihova nadmoć bila je sama po sebi dovoljna, da nas potpuno istrijebi s lica zemlje. A ipak vidimo tristogodišnji otpor, kakvome jedva ima primjera u svijetu. Tko će pametan reći, da je to samo naše djelo? Nije li tu u prvom redu pomoć i zagovor kod Boga One, koju Sveta Crkva naziva: 'Terribilis ut castrorum acies ordinata – strašna kao uredjeni bojni red.' (Cant. VI., 3.). Za tu bi se dob moglo reći ono što danas pjevamo u pjesmi:

'Hrvat za križ boj je bio sveti,
Vodio ga silni barjak Tvoj'.

Izbrojivši ove teške dogadjaje prošlosti možemo odmah nadovezati puni nade za pomoć u budućnosti:

'Nova neman križu časnom prijeti,
Silna Djevo na braniku stoj'.

Ta se neman krije pod raznim firmama, no isti im je cilj, da u našem narodu zatru vjeru u živoga osobnog Boga i onemoguće svako djelovanje Kristove Crkve. Tu je prava neman slobodnog zidarstva, koje je perfidnim podzemnim radom uspjelo da nekoliko decenija truje hrvatski narodni život i da najgore prljavštine zaodjene velikom kreposti napretka i koje, nakon što je toliko naroda i država već gurnulo u bijedu i propast, ne prestaje rovariti i danas u našoj domovini. Tu je neman i crvene kominterne, koja nam hoće na mjesto kulta pravoga i živoga Boga narinuti silom kult običnih zločinaca, kojima su usta puna hvale o velikim djelima komunizma, a ruke krvave i zaprljane od krvi nevinih žrtava, muževa i žena, mladića i staraca; kojima su usta puna pričanja o socijalnim reformama, a u isto vrijeme

[22] Sv. Augustin, *Sermo* (Propovijed) 341, 5 (P139, 1946). U *n. dj.* (Hugo Rahner), str. 29.

pucaju radnicima i seljacima kosti pod knutom birokratizma, koji omogućuje razuzdan život nekolicine silnika na grbači ispaćenog puka.«[23]

Kardinal Stepinac je gornje činjenice o komunističkom vodjenju i uredjenju društva i države uzeo iz vjerodostojnih izvora o tadašnjem stanju u komunističkoj Sovjetskoj Rusiji. To je vodjenje i uredjenje iza Drugoga svjetskoga rata bilo u tančine primjenjivano u svim zemljama gdje su komunisti ugrabili vlast. Takodjer i u našoj domovini Hrvatskoj. *Nacionalna značajka komunizma* u tim zemljama dobila je svoju varijantu po komunističkim vodjama u odnosnim narodnostima koji su u provodjenju svoga plana trebali uzeti u obzir geopolitičke, društvene, gospodarske i kulturne osebine tih narodnosti.

Marksizam će uvijek ostati utopija, jer se protivi najosnovnijim pravima čovjeka kao individualnog i društvenog bića. Marksov krik protiv kapitalističke nepravde kao ispravno polazište nije mogao i ne može donijeti povoljnoga rješenja, jer mu jeka u praksi niječe i ruši sve ono pozitivno što je čovjek stoljećima izgradio slijedeći zdrav razum i kršćansku nauku. U tomu je razlog, da se u krilu komunističkih revolucija, odnosno kasnijim komunističkim sustavima, svagdje »javlja nova buržoazija, grublja i žednija života nego ranija«.[24]

Kardinal Stepinac kao najistaknutiji branitelj kršćanske civilizacije protiv komunističkom barbarstvu u Hrvatskoj na sramotnom komunističkom sudu 3. listopada, 1946. god. uzima u zaštitu čast Blažene Djevice Marije u svom obrambenom govoru. Razumljivo je, da je borbeni bezbožni komunizam putem školstva i masovnih sredstava komunikacija dosljedan svojim ciljevima upro sve sile da iz svijesti pobožnog katoličkog i pravoslavnog puka izbriše lik Bogorodice i pobožnost prema Njoj. Naglaskom prijekora i obrane Nadbiskup Stepinac dovikuje komunistima: »U školskim udžbenicima se tvrdi, da je Majka Božja bila preljubnica. Zar ne znate, da Majka Božja i za katolike i za pravoslavce predstavlja svetinju«.[25]

Stepinčeva vjera u Blaženu Djevicu Mariju i njegovo svjedočanstvo za Nju u teškim okolnostima doziva u pamet pozdrav Ćirila Aleksandrijskoga Mariji: »Pozdravljamo Te, Marijo Bogorodice! Žezlo pravovjerja! Po Tebi se Presveto Trojstvo proslavilo! ... Po Tebi je predragocjeni Križ svijetom hvaljen i klanjanjem počašćen! Po Tebi je sotonska vojska raspršena! Po Tebi je svako stvorenje, prije u zabludi neznaboštva, pravu istinu upoznalo! Po Tebi je Sv. krštenje vjernima podijeljeno! Po Tebi su udareni osnovi crkvama po cijeloj zemlji!«[26]

---

[23] *Glasnik Srca Isusova i Marijina,* god. XX., siječanj–veljača, 1968, str. 24 i 25.

[24] Isp. Nikolaj Berdjajev, *Hrišćanstvo i klasna borba,* prijevod Mil. R. Majstorovića, Beograd, 1936, str. 29.

[25] Richard Patee, *The case of Cardinal Aloysius Stepinac,* Milwaukee: The Bruce Pub. Co., 1953, str. 243.

[26] *Homilija protiv Nestorija,* PG, 77, 991. Navedeno iz članka: Fra Karlo Balić, »Marija Majka Crkve – Majka Hrvatskog naroda«, *Glasnik Srca Isusova i Marijina,* god. XVIII, veljača 1966, str. 21.

Majka Božja Kamenitih vrata

POGLAVLJE TREĆE: JUNAČKA ŽENA BLAŽENA DJEVICA MARIJA I HRVATI

Biti svijesni da potječemo od svoga naroda u svom punom smislu uključuje više pojedinačnosti. Tu je najprije *narodni jezik.* Jezik kao živa riječ prvo je sredstvo saobraćaja i veze medju ljudima. Jezikom se sporazumijevamo o zajedničkim djelima. O suradnji za samoodržanje svoje i svojih bližnjih. Za vlastiti razvoj i napredak i za dobro zajednice. Pisana riječ u nekom jeziku sadrži razne vrste znanja. Osim toga svaki jezik imade i svoju vlastitu književnu umjetnost. Znanje sadržano u pisanoj riječi ne ostaje samo u teoriji, već se i primjenjuje da čovjek učini sebi život boljim i sretnijim.

Potjecati od istoga naroda znači primati i uživati, barem tokom nekog vremena, plodove iste zemlje i podneblja. Naravna je i duboka sklonost u čovjeku stvorenom od duše i tijela da prianja uz svoju rodnu grudu te utiske i sjećanja iz mladosti ugradjuje u najstalnije pretince svoje osobnosti. Sva baština zajednice u znanju i umijeću, u načinu vladanja i društvenim sustavima, koji podržavaju i pospješuju opće dobro, u umjetnosti i duhovnim vrijednostima predstavlja kulturu naroda. Samo se oni čimbenici ubrajaju u kulturu, kojima »čovjek oplemenjuje i razvija svoje mnogovrsne duhovne i tjelesne vlastitosti«.[1] Najveću pak stvorenu vrijednost u svom nastavku baštine od pokoljenja na pokoljenje predstavljaju sami članovi odnosne zajednice kao ljudska bića. Ovdje ne mislimo samo na tjelesni ljudski život, već u prvom redu na duhovnu vrijednost i dostojanstvo ljudske osobe. Biti svijestan pripadnosti narodnoj zajednici treba sadržavati i živi interes o njezinom stanju i životu te djelotvornu ljubav prema njoj, t.j. djelotvorno učešće u njezinom dobru.

a) Značenje kršćanskog rodoljublja

Djelotvorna ljubav prema domovini je pravo i iskreno *rodoljublje.*

Ljubiti svoj narod nije izražaj neke neobvezatne velikodušnosti, već ozbiljne i svete dužnosti svakoga člana narodne zajednice. Mi smo nadasve dužnici Božji, jer nas je On stvorio i jer se divnom skrbi brine za nas. Osobito, jer nam pruža sredstva i pomoć (svoju milost) da se što više kao putnici na ovomu svijetu približimo Njemu. Mi smo nadalje dužnici svojih roditelja, koji su nam dali tjelesni, duševni i duhovni odgoj. Dobar duhovni odgoj sadrži barem osnovne početke poštenja, čestitosti i straha Božjega. Na koncu, mi smo dužnici svoga naroda, od čijih smo ustanova i sredine primili daljnju mogućnost opstanka i razvoja svoje osobnosti. *Rodoljublje* je prema tomu dužnost koju nalaže zdravi razum, t.j. naravni zakon Božji.

Što je vlastiti narod u većoj teškoći, nevolji i potrebi, to je obaveza pomoći mu veća i ozbiljnija. Zato Kršćansko moralno bogoslovlje ubraja rodoljublje medju vodeće *društvene kreposti. Na temelju stroge pravde rodoljublje kao ćudoredna krepost potiče čovjeka poštovati, pomagati i ljubiti svoju domovinu, t.j. svoj narod.* Kod osobe koja je u milosti Božjoj (prijateljstvu Božjem) rodoljublje je svrhunaravna krepost, koju Bog nadahnjuje, potiče i po-

[1] *The Documents of Vatican II,* »Crkva u modernom svijetu«, br. 53.

maže da čovjek lakše i plodonosnije izvrši svoje rodoljubne dužnosti i da mu rodoljubna djela također budu zasluga za vječno spasenje.

Najkrasniji primjer rodoljublja ostavio nam je u baštinu Spasitelj Isus Krist. Njegov rad oko navještanja kraljevstva Božjega bio je u prvom redu posvećen židovskom narodu, od kojega je On kao čovjek potekao. Njegova briga i interes za budućnost toga naroda, koji je s ljudskog stajališta bio Njegov narod (kao Bogu pripadaju Mu svi narodi) istaknuti su dirljivim riječima u Sv. Evandjelju. Kad se jednom »Isus približio Jeruzalemu, ugleda grad i zaplaka nad njim govoreći: 'O, kad bi i ti znao, i to u ovaj dan, što ti donosi mir! Ali je sada sakriveno tvojim očima. Doći će dani, kada ćete tvoji neprijatelji okružiti opkopom, opkolit ćete i pritisnuti sa svih strana. Satrt će tebe i tvoju djecu u tebi, i neće u tebi ostaviti ni kamena na kamenu, jer nisi spoznao vrijeme svojega pohoda.« (Luka, XIX, 41–45).

Sv. Pavao, premda zbog svoga mnogog i uspješnog propovijedanja poganima nosi naslov »apostol pogana«, u svomu rodoljublju prema židovskom narodu slijedi primjer Gospodina Isusa. Čvrsto vjerujući u Isusa Krista kao obećanog Mesiju, Otkupitelja, Sv. Pavao želi svojim sunarodnjacima Židovima najviše duhovno dobro, a to je da se obrate i da postanu kršćani. U svojoj *Poslanici Rimljanima* on (Sv. Pavao) uvjerava rimske kršćane, da im govori »istinu u ime Kristovo s punom sigurnošću savjesti rasvijetljene Duhom Svetim« (Rimljanima XI, 1), da ćuti »veliku bol i neprestanu tjeskobu« i da bi on sam čak želio biti odijeljen od Krista, ako bi to pomoglo njegovim sunarodnjacima da se obrate Kristu (Isp. Rimljanima, IX, 3–4). Tumači se, da je Sv. Pavao ovu najplemenitiju rodoljubnu želju izrekao u svom prevelikom žaru za svoj narod *uvjetno.* To jest pod uvjetom, ako i kad bi Bog htio prihvatiti njegovu nadoknadu za obraćenje Židova. Pavlova ponuda nije bila bezuvjetna i apsolutna, jer svaki je čovjek u prvom redu dužan željeti svoje vlastito spasenje.[2]

Za one članove neke narodne zajednice, koji su već postali kršćani, najviši izražaj rodoljublja od strane njihovih sunarodnjaka jest da im pomognu te uščuvaju živu kršćansku vjeru i u njoj napreduju, jer će to biti jamstvo njihova vječnoga spasenja. Za nas Hrvate katolike, ukoliko ispravno shvaćamo svoje katoličanstvo, najplemenitiji izražaj našega rodoljublja jest pomoći hrvatske bezbožnike i razne druge otpadnike i okorjele hrvatske grešnike *da se obrate vjeri svoga krštenja i svojih predja.* Iskreno se obraćenje sastoji u napuštanju grijeha, stare nepravde prema Bogu i ljudima, te u djelotvornom nastojanju oko kreposnog života. Medjutim, premda se molimo za obraćenje tvrdokornih grešnika, dokle god su tvrdokorni, t.j. ustraju u svom grijehu, na štetu svojih bližnjih, dužni smo ih suzbijati svim moralno dopuštenim sredstvima.

Sv. Pavao i u vremenitim stvarima očituju svoje rodoljublje prema svojim sunarodnjacima, napose onima, koji su prihvatili kršćanstvo i postali članovima prve kršćanske općine u Jeruzalemu. Svete (kršćane) u Jeruzalemu je zadesila velika oskudica, pa Sv. Pavao medju kršćanima poganskog podrijetla organizira sabirne akcije da im se (kršćanima u Jeruzalemu) po-

[2] Isp. Knox, *The Holy Bible,* The New Testament, Sheed and Ward, Inc., New York, 1956, str. 156, bilješka 1.

mogne. U svojoj *Prvoj poslanici Korinćanima* Sv. Pavao piše: »A sada o sabiranju, koje se vrši za svete. Slijedite plan što sam ga odredio za galatske crkve. Svaki od vas bi trebao prvoga dana u tjednu staviti na stranu, koliko može žrtvovati i sačuvati tako, te ne bude trebalo sabiranja za vrijeme moga posjeta. I kad budem s vama, poslati ću vaše predstavnike s preporukom od vaše strane da odnesu vašu pomoć u Jeruzalem.« (Prva Korinćanima, XVI, 1–4).

Ova Pavlova karitativna djelatnost za kršćane u Jeruzalemu nije samo izražaj njegova rodoljublja, već i *univerzalnog kršćanskog zajedništva,* koje je bilo veoma snažno medju prvim kršćanima i koje je uzbudilo divljenje kod susjednih pogana. Kršćanima ne-židovske narodnosti (Korinćanima) Sv. Pavao razjašnjava značenje i dalekosežne plodove njihove karitativne pomoći. Ta pomoć neće samo »zadovoljiti potrebe svetih«, ona će takodjer »uroditi bogatom žetvom zahvaljivanja u ime Gospodnje. To oskrbljivanje potiče ljude da slave Boga za duh poslušnosti što ste ga očitovali ispovijedajući Kristovo evandjelje i za velikodušje koje ste pokazali dijeleći vaša dobra s ovima i sa svim ljudima...« (*Druga Korinćanima,* IX, 12–14). Sigurno je jedan od najljepših plodova ove karitativne akcije prvih kršćana porast njihove svijesti svrhunaravnoga zajedništva u medjusobnoj ljubavi.

Redoslijed vrijednosti, koji po kršćanskom nazoru na život i svijet trebamo uzeti u obzir u izboru i prednosti raznih dobara u rodoljublju isti je kao općenito u djelima ljubavi prema bližnjemu. U istim okolnostima i potrebi prednost imaju duhovna dobra i vrijednost čovjeka. Pita se, koje je dobro u većoj opasnosti, odnosno koje čovjek neposredno i odmah treba. Na pr., spasenje duše ili tjelesni život. Kad je čovjek u smrtnoj opasnosti, kršćani katolici zovu i liječnika i svećenika te urade tako, da svećenik imade barem nekoliko minuta vremena biti s bolesnikom, koji ga hoće i traži. Medjutim, u skrajnjoj opasnosti već ovo povoljno raspoloženje bolesnika ukazuje da se kaje i prema tomu neće izgubiti svoje vječno spasenje.

Kad se radi o pomoći siromasima u krajnjoj nuždi, njihova neposredna potreba je materijalne naravi te se odnosi na održavanje života i zato im tu pomoć treba najprije pružiti. Kad gladne nahranimo i gole obućemo, biti će vremena za duhovnu pouku i za ostala duhovna i kulturna dobra. U slučajevima pomaganja osobe po osobi, samo pomaganje veoma često gane grešnika kao dobro djelo i dobar primjer i na taj način mnogo pridonosi njegovom obraćenju.

Promotrimo kratko sadašnje potrebe hrvatskoga naroda u Domovini i u Iseljenoj Hrvatskoj, dobra koja su im ugrožena, njihovu vrijednost i hitnost potrebe na odnosnom odsjeku života.

b) Neka područja hrvatskog rodoljublja

Prema svim vijestima i dokazima nema sumnje, da je duhovni, kršćanski, odgoj hrvatske katoličke mladeži i vjerski život mnogih odraslih u velikoj opasnosti u današnjoj komunističkoj Jugoslaviji. Zato bi prva rodoljubna briga i napori Hrvata katolika u iseljeništvu trebali biti u namicanju pomoći da se odgoji što više svećenika, vjerskih odgojitelja vjernika, i da se omoguće mjesta i prilike za javno bogoštovlje te kršćanski odgoj i prosvjetu

mladeži i puka. Apeli i molbe hrvatskih biskupa da mi iz inozemstva što više pomognemo »*Fond Pape Ivana*« u Zagrebačkoj Nadbiskupiji i »*Gospine crkve*« u Splitskoj Nadbiskupiji te sjemeništa, jesu zov i poruka da u što većoj mjeri izvršimo svoju prvu rodoljubnu dužnost. *Sadašnji će i budući kršćani u Hrvatskoj, ako uistinu budu kršćani, biti ne samo pioniri vjerskog života, već će se u sukladnosti sa svojim kršćanskim uvjerenjem u svom javnom životu zalagati i boriti za pravdu i priznanje dostojanstva i prava čovjeka.*

Upitati će netko: A što o duhovnim potrebama i karitativnoj pomoći našim sunarodnjacima izvan Hrvatske? Ne odnosi li se dužnost našega rodoljublja i prema njima? Po mišljenju ovoga pisca sadašnje duhovne potrebe hrvatskog naroda u Domovini su, općenito govoreći, mnogo hitnije i veće nego li one naših sunarodnjaka izvan Domovine. Ovdje mislimo na cjelinu, na narodnu zajednicu, na njezino duhovno i kulturno samoodržavanje u kršćanskom smislu. Pojedinačni slučajevi potreba pomoći (duhovne, socijalne i materijalne) pokazali su se veoma hitnima i izvan Hrvatske, napose neposredno iza svršetka Drugoga svjetskoga rata. Osobito kad se radilo o lovljenju, uhićavanju i izručivanju naših sunarodnjaka jugo-komunistima, koji naši sunarodnjaci su tada tražili utočište u slobodnom zapadnom svijetu. Kad se u nekim slučajevima radilo i o stvarnoj krivnji pojedinaca, po naravnom i medjunarodnom pravu ne smiju zločinci suditi zločincima, već jedan objektivni medjunarodni sud obadvjema.

Ta prešnost pomoći i zaštite od strane Hrvata u iseljeništvu svim sunarodnjacima, kojima su prijetili nakazni komunistički sudovi, u mnogim pojedinačnim slučajevima dala je prvenstvo Hrvatima u inozemstvu. No, to su iznimni slučajevi. Pred očima imademo prilike kako sada prevladavaju u usporedbi izmedju života u Hrvatskoj i u slobodnom svijetu. Te prilike sada nalažu *prvenstveni izražaj našega rodoljublja prema našemu narodu u domovini Hrvatskoj,* danas na pr. hrvatskim izbjeglicama iz Knina.

Govoreći o medjusobnom rodoljublju kod Hrvata u Iseljenoj Hrvatskoj u prvom redu, kao kršćani trebali bismo uzeti u obzir hitne duhovne (vjerske) potrebe ondje gdje one postoje. U slobodnom zapadnom svijetu (u zapadnoj Europi, U. S. A., Kanadi te zatim u Australiji) vlada ekonomsko blagostanje i mogućnost zarade za pokriće nužnih troškova za život. U spomenutim zemljama, napose u U. S. A. i Kanadi, takodjer vlada društvena, politička i kulturna sloboda. Stoga nitko, tko je pošten i marljiv, neće biti ugrožen oskudicom.

Iza duhovnih dobara, koje se odnose na spasenje duša, na kršćanskoj ljestvici vrijednosti slijede naravne vrijednosti, na kojima se temelji čovjeka dostojan život. Tu je društvena sloboda, sloboda vjere, govora, sastajanja i udruživanja, ukoliko se ne protivi općem dobru. Sloboda sastanka dvojice ili više ljudi u svrhu organiziranja kradje, iznudjivanja novca pod maskom zaštićivanja obrta, u svrhu klevetanja da se nekoga onemogući u poštenom radu ili u svrhu bilo kojega nemoralnog pothvata nema svoga opravdanja, jer se protivi Božjem zakonu, pravima bližnjih i općem dobru. Dakle, i čovjekova sloboda je ograničena.

Ovo medjusobno ograničenje slobode uredjeno je pravednim zakonima. Jedino je tako moguće živjeti u društvu. Kada male skupine ugrabe vlast, na pr. nacističke, fašističke i komunističke partije, i upotrebljavaju je nepra-

vedno u svoju korist, kad provode nepravednu podjelu položaja u društvu te društvenih i gospodarskih plodova rada, jasno je da narod onda nema slobode. Takvi su se nosioci vlasti pretvorili u obične otimače vlasti i narod, nakon što se je poslužio mirnim sredstvima, imade pod izvjesnim okolnostima pravo upotrijebiti i silu da ih odstrani.[3] Jer u svijetu danas u mnogim zemljama vlada tiranska vlast, problem je revolucije jedan od najaktuelnijih tema medju suvremenim pravnicima, naučenjacima na polju političkih znanosti i morala. Mnogi teški i mukotrpni putovi vode do slobode. Sunarodnjaci izvan domovine vrše veoma važan i obvezatan dio svoga rodoljublja, kad pomažu svoj narod u borbi za slobodu.

Naše hrvatske organizacije u iseljeništvu imaju većinom kao svoj cilj postignuće društvenih, gospodarskih, karitativnih i kulturnih vrednota medju svojim članovima ovdje i hrvatskom narodu u Domovini. Tako se barem naglašuje u društvenim pravilima. Od društvenih vrednota najviše se ističe osnovna i uistinu najpotrebnija društveno-politička vrednota hrvatske narodne zajednice, a ta je *sloboda samoodredjenja hrvatskog naroda u pravcu uspostave svoje vlastite, suverene i demokratske države.* Hrvatski će se narod kao narod u svojoj krasnoj i bogatoj zemlji moći razvijati kulturno i gospodarski i time pospješiti svoje gospodarsko blagostanje i kulturni napredak, onda kad bude suveren kao što je nekada bio.

Za svojih narodnih vladara i države hrvatski je narod razvio i učvrstio mnoge društvene, kulturne i vjerske temelje, koji su mu omogućili uščuvati svoju nacionalnu individualnost do danas. Ako većina Hrvata u iseljeništvu uistinu spoznaje i cijeni gornju još neostvarenu društveno-političku vrednotu i najveće naravno opće dobro hrvatskoga naroda, očekivalo bi se, da će u radu i borbi za taj uzvišeni cilj postojati neprestana i snažna koordinirana suradnja i sloga svih hrvatskih društava. Očekivalo bi se, da će Hrvati u iseljeništvu brzo iza 1945. god. u tom zahtjevu rodoljubne djelatnosti potražiti i naći najbolja načela, smjernice i putove.

Talijani i Nijemci nakon što su izgubili rat prihvatili su nove ideološke osnove i putove u svom nacionalnom i društvenom političkom životu. Mnogi njihovi politički vodje i veliki dio pučanstva usvojiše *kršćansko-demokratska načela i smjernice.* Ovih par desetljeća iza Drugoga svjetskoga rata dokazuje, da su oba ova naroda kao i neki drugi narodi zapadne Europe kršćansko-demokratskim rješenjem u velikoj mjeri pogodili *političku razboritost* za svoje prilike.

Primijetiti će netko: Drugačija načela i sredstva borbe treba uzeti u obzir u izgradnji već postojeće i slobodne države, a drugačija kad prvi uvjet i oblik narodnoga života, t.j. narodna sloboda i samostalnost, još nije oživotvoren. Ova opaska o razlici okolnosti je ispravna. Što više, načela o borbi za slobodu i ona o izgradnji društvenog, političkog i gospodarskog poretka u već postojećoj državi su različna. I jedna i druga se temelje na zdravom razumu. U biti ona su ista kod svakoga tko priznaje Gospodina Boga i ljudsko dostojanstvo. To, što kršćani kao kršćani vjeruju, da je rad za opće dobro (a sloboda narodne zajednice se ovamo u prvom redu ubraja), učinjen i izveden u milosti Božjoj i s milošću Božjom zaslužan i za vječno spasenje,

[3] Isp. *Dokumenti II. vatikanskog sabora,* br. 74.

ne mijenja prvu naravnu i vremenitu svršnost rodoljubnih djela. Zato sunarodnjaci raznih jednobožačkih vjera mogu uspješno suradjivati na gore spomenutom općem dobru. Mogu i bezbožnici, ukoliko nisu borbeni bezbožnici i ukoliko inače prihvaćaju i poštuju ispravna društvena načela. Razlog ovoga njihovog držanja može biti u spoznaji, da oživotvorba ispravnih društvenih načela i smjernica povećava opće dobro, kao na pr. društvenu sigurnost, mir i blagostanje, pa i bezbožnici pravedno uživaju od tih dobara, ukoliko kao lojalni gradjani suradjuju na njihovom ostvarenju.

I onda, kad imademo ispravne smernice i nakane, odgovarajuće metode i potrebna sredstva, naš će uspjeh u društvenom radu i pothvatima mnogo ovisiti i o vanjskim čimbenicima. O slobodnim činima i povoljnom odazovu sredine, u kojoj djelujemo. U društvenim odnosima vjerojatno više nego igdje drugdje dolazi do izražaja čovječja ograničenost, nesavršenost i ovisnost. I tu nam je potrebna pomoć Božja, koja može utjecati na volje onih čiju suradnju trebamo da polučimo dobar cilj. Za kršćane je sigurno, da će im Bog pomoći u rodoljubnom radu, ako ga budu vršili kao prijatelji Božji. Rodoljubni rad kršćanina otpadnika, psovača, preljubnika itd. je u velikoj opasnosti da ostane bez pomoći Božje i zato bez uspjeha.

Naglasili smo poslijeratnu političku razboritost nekih naroda prihvaćanjem i primjenom kršćanske demokracije. Kad neki naši sunarodnjaci razgovaraju o kršćanskoj demokraciji, s pravom prigovaraju manjku kršćansko-demokratskog stava mnogim Talijanima u stvari opravdanog zahtjeva Hrvata na hrvatski etnički teritorij na jugu. Kršćansko-demokratski ideal pravde svakome prema njegovim istinskim pravima ne može u potpunom opsegu biti ostvaren odjednom. To dakako ne ispričava i ne opravdava nečije ekspanzionističke pohlepe. Mi bi Hrvati, napose Hrvati katolici, trebali bolje upoznati nauku kršćanske demokracije, koja sadrži načela zdravoga razuma i Sv. Evandjelja o čovječjem društvenom i političkom životu.

Ne radi se o obnavljanju neke »Pučke stranke«, kako to neodgovorni elementi spremno znadu prišiti sljedbenicima kršćansko-demokratske misli medju nama, već se radi o produbljivanju i *tumačenju ovoga sadašnjega žalosnoga hrvatskoga stanja, hrvatskoga pitanja, u svijetlu kršćanskog nauka.* Od Pape Lava XIII. do danas Crkva je iznijela jasna načela i mnoge smjernice kao putokaz kršćaninu okruženom zapletajem suvremenih socijalno-političkih zbivanja. Da spomenemo samo tako važnu encikliku Pija XI. »*O bezbožnom komunizmu*« i »*O novom društvenom poretku*« ili »*Društvenoj obnovi*«. Istinu o društvenom životu pojedinog naroda i medju narodima je nemoguće ostvariti bez kreposti. Za ovu pak se, napose danas, traži *moralna obnova čovjeka.*

Kad se kod nas govori o kršćanskoj demokraciji, neki naglašuju njezinu nesuvremenost i nepraktičnost za nas Hrvate zbog bojazni pred možebitnom zamjerkom i zazorom od strane hrvatskih muslimana. Takvim našim *političkim slijepcima* treba naglasiti, da će muslimanima u jednom društveno-političkom sustavu, koji uistinu priznaje dostojanstvo i prava čovjeka i naroda *kao što je to bitno u kršćanskom nazoru na život i svijet,* njihova prava biti zajamčena jednako kao i svakom drugom gradjaninu. Takvo rezoniranje tih naših uskogrudnih sunarodnjaka, koji bi gledom na svoje obrazovanje i društvenu pripadnost te odgojnu ulogu medju hrvatskim iseljeni-

štvom trebali bolje znati, znači zapravo uvredu našim muslimanskim Hrvatima. Ono im pripisuje manjak demokratske svijesti, koja je prvenstveno izražena u priznanju slobode svakoj društvenoj skupini – *ovdje nama kršćanima* – da se udružuje prema svojem najboljem uvjerenju s dobrim ciljevima u korist svoju i u sukladnosti s općim dobrom narodne zajednice.

U U.S.A. je zabilježen nekoliko godišnji pokušaj rada u kršćansko-demokratskom pravcu medju Hrvatima. Dne 1. siječnja 1956. god. osnovana je »*Hrvatska kršćansko-demokratska akcija u U.S.A.*« kao kršćansko-demokratski pokret američkih Hrvata i Amerikanaca hrvatskog porijekla. Naglašeno je, da će HKDA primjenjivati kršćanska socijalna i politička načela hrvatskim prilikama. Ovdje se ne radi o nasljedovanju francuske, njemačke, talijanske, belgijske ili koje druge konkretne kršćanske demokracije, odnosno njezina pokreta, već o promicanju *hrvatske kršćanske demokracije.* HKDA ne znači nikakvu političku stranku.

Interes za HKDA pokazala je manja skupina hrvatskih intelektualaca. Podršku mu je očitovala i Hrvatska Katolička Zajednica u U.S.A., što se očekivalo i što je razumljivo. Pokret nije formalno prestao postojati. Zbog mnogih razloga sada stvarno ne djeluje.

Kad je već spomenuta bojazan nekih Hrvata nepraktičnosti hrvatskog kršćansko-demokratskog pokreta, istini za volju i kao povijesni podatak bilježim i mišljenje *dra Jurja Krnjevića,* sadašnjega predsjednika HSS, o potrebi HKDA.

U životu katkad doživljavamo najneobičnije susretaje. Susretaje, koje bismo najmanje očekivali. Jeseni 1961. god. jednoga ponedjeljka ujutro ovaj pisac je iz hrvatske župe u Rankinu, predgradju Pittsburgha, pošao na pokrajnju autobusnu stanicu da pričeka autobus i otputuje u Washington zbog nastavljanja studija Političkih nauka na Sveučilištu Georgtown. Kad je autobus prispio i ja sam se uspeo u nj, uočio sam, da su sva mjesta, osim jednoga, bila zauzeta. Prišao sam tom praznom sjedalu i gospodina u susjednom sjedalu zapitao, da li je to sjedalo slobodno. Na moje iznenadjenje i začudjenje prepoznah u toj osobi dra Krnjevića. Tako se slučajnim, nepredvidjenim i nenamjeravanim, sticajem prilika dogodilo, te smo dr. Krnjević i ja u neposrednoj blizini putovali šest sati prema Washingtonu, D. C. Naši su razgovori bili neposredni, iskreni i hrvatski. On je počeo sa svojim uspomenama iz gimnazijskih dana, kada je bio zajedno s blagopokojnim *Kardinalom Stepincem* u hrvatskom konviktu u Zagrebu i kako je čak »inštruirao«, poučavao njega u jednom predmetu. Spomenuo je neke odgojne metode i njihovu opravdanu kritiku. Da je navodno to djelomično utjecalo na njegovu vjersku orjentaciju.

Kad smo prešli na razgovor o našim prilikama u iseljeništvu povoljno me se dojmilo ustanovivši, da dr. Krnjević pomno prati hrvatski iseljenički tisak i razna gibanja medju iseljenim Hrvatima. Spomenuo je, da je u »*Našoj Nadi*« pročitao o osnutku HKDA u U.S.A. Ugodno me je iznenadilo, kad je naglasio, *da mi u sadašnjim prilikama trebamo takvu organizaciju;* da su njezina ideološka podloga i društvena djelatnost bliske razumijevanju zapadno-europskih i američkih predstavnika i vodja i da bi uz HSS iza Drugoga svjetskoga rata hrvatska kršćansko-demokratska skupina bila poštedjena od rizika prigovora za izvjesna politička i ratna opredjeljenja.

Ovdje nije mjesto ulaziti u raspravu o osjetljivoj temi »političkog« i »ratnog opredjeljenja« u našoj najnovijoj povijesti. Da predusretnemo svako krivo i zlonamjerno tumačenje, naglašujemo, da je želja i volja hrvatskog naroda za svojom suverenom i demokratskom državom izvan svake rasprave. U pitanju su, kako onda, tako i sada, *najrazboritiji putevi u konkretnim promjenama ratnih i političkih situacija.* Tomu bi trebalo posvetiti više istraživanja. Nakon toga što je ispravni put pronadjen, potrebne su disciplina i suradnja. Tek se onda možemo nadati pomaknuću s, više manje, mrtve točke, na kojoj se kao nacionalna zajednica u iseljeništvu nalazimo već, eto, četrdeset i četiri godine.

Da završim o momu susretaju s drom Krnjevićem.

Kad smo prispjeli u Washington prijazno smo se rastali. Kod susretaja, na početku puta, nije medju nama bilo nikakve atmosfere napetosti, jer smo se dva dana prije upoznali u »Hrvatskom narodnom domu« u Rankinu, gdje je on prisustvovao godišnjoj sjednici HSS.

Kako se iz do sada obrazloženog vidi, većina naših organizacija i društava imadu dvostruki cilj. Izvjesno dobro za svoje članstvo i neko dobro namijenjeno hrvatskom narodu u Domovini. Od sveukupnog ostvarenja tih ciljeva najveći dio dobrobiti, koliko je postignuta, obično ostaje u mjestu gdje se organizacija nalazi. Želimo ustvrditi, da su sve naše organizacije u iseljeništvu pretežno mjesnog značaja i dohvata. U velikoj mjeri to vrijedi i za osiguravajuća društva, koja promiču fraternalističku i izvjesnu kulturno-prosvjetnu svrhu. Korist je tih društava *razmjerno* premalena, veoma često nikakva, za hrvatski narod u Domovini.

Poučno bi bilo da vodeći pojedinci naših rodoljubnih organizacija u iseljeništvu pogledaju požrtvovnost i stvarne žrtve komunizma, napose njihovih korisnih budala, koje su pridonijeli komunističkim pokretima u Jugoslaviji. Povezanost i saobraćaj, zatim moralna i materijalna pomoć te požrtvovna i uporna suranja na dobro smišljenom pothvatu za ostvarenje socijalnih i drugih vrednota naroda dokaz je svijesti zajedništva, njezine stvarne postojanosti i dinamičnosti.

Podizanju svijesti obično prethodi prosvjećivanje. Goruća se potreba hrvatskog i kršćanskog prosvjetnog rada opaža posebno medju novodoseljenim Hrvatima, koji su kao djeca i mladež bili pod utjecajem komunističkog odgoja u školi i komunističkim organizacijama. Većina njih su ekonomska emigracija. Poučiti sunarodnjaka je duhovno djelo milosrdja. Kako u dušobrižničkom, tako i u rodoljubnom prosvjetnom radu najsigurnija metoda se sastoji u traženju zanemarenih i izgubljenih pojedinaca, u nenametnutom očitovanju iskrenog interesa za njihove poteškoće od čega se postupno prelazi i na budjenje interesa i svijesti za dobro zajedničkog naroda. Povlačenje mnogih školovanih Hrvata iz toga područja rodoljublja pogoduje opadanju nacionalne svijesti i dezorijentaciji naših mladjih i budućih pokoljenja.

c) Jakost u rodoljublju

Hrvati su kao pretežno katolički narod u mučnim danima svoje povjesnice tražili pomoć od svemogućega Boga i to ponajčešće utječući se zagovoru Blažene Djevice Marije. Njoj u čast izgradiše mnoga svetišta, crkve i ma-

nje kapelice diljem svoje domovine. Da spomenemo najpoznatija Marijina svetišta u Hrvatskoj: Majka Božja Bistrička, Gospa Trsatska, Gospa Sinjska, Majka Božja Jeruzalemska na Trškom Vrhu kod Krapine, Majka Božja Remetska, Majka Božja od Krasna, Gospa Olovska u Bosni, Gospa Aljmaška i druga manje poznata svetišta.[4] Svetišta Blažene Djevice Marije su draga mjesta vjernika, gdje Majci Božjoj iskazuju posebnu pobožnost i traže Njezin zagovor. No, ta svetišta su istovremeno i *vjersko-ćudoredna žarišta i rasadišta.*

U Marijina svetišta dolaze vjernici iz svih krajeva domovine. Dolaze zbog svojih duhovnih potreba. Često puta su ta svetišta za one najokorjelije grešnike, koji u svojim župama gotovo nikako ne vrše kršćanske dužnosti, jedina mjesta u kojima novom vatrom duhovnóg života provaljuje posljednja iskrica vjere, da posebnom milošću Božjom urodi iskrenim obraćenjem. Iz Marijinih se svetišta gotovo svi vraćaju duhovno okrijepljeni i svježi. To je potpuno razumljivo. Hodočašće, osobito iz udaljenih mjesta, je težak i naporan put. Već prva nakana, kojom se hodočasnik odlučuje poći do svetišta, mora biti trijezna i ozbiljna.

U organiziranim se hodočašćima na putu obavljaju skupne pobožnosti, koje pripravljaju hodočasnika za onu glavnu pobožnost, zavjet ili zagovor, koji će izvršiti u svetištu. Središnji dio hodočasničke pobožnosti je iskrena sv. ispovijed i Sv. Pričest. Onih dana, u koje hodočasnici borave u svetištu, propovijedaju obično ponajbolji i birani govornici. Oni svojom poukom pružaju hodočasnicima posebnu duhovnu hranu i poticaj. U Marijinim svetištima propovijedi, sv. ispovijed, Sv. Pričest kao i sveukupna duhovna sredina za vrijeme hodočašća pružaju vjernicima priliku za neke vrste duhovnih vježbi i duhovne obnove. Svetišta su na taj način, uistinu, vjersko-ćudoredna žarišta i rasadišta.

Kao vjersko-ćudoredna žarišta i rasadišta Marijina su svetišta od veoma velikog značenja za sva područja narodnoga života. Društveni život i odnosi počivaju i imaju se odvijati na vječnim zasadama ćudoredja, koje su osnovica praktičnom kreposnom životu. Promicanjem ćudoredja u svetištima se promiče i najispravije shvaćanje o tomu, kako se moramo vladati prema Bogu i svojim bližnjima.[5]

U svetištu i oko svetišta vidimo sve slojeve društva. Tu je mlado i staro, muško i žensko, siromašno i bogato; tu su seljaci, radnici, obrtnici, trgovci, činovnici, jednom riječi pripadnici svih zvanja i zanimanja. Svi su oni, svaki na svoj način, zajedničari duhovnih dobara, koje primaju u svetištu. Duhovno ih zajedništvo ne povezuje samo u vjerskim stvarima, već ih takodjer zbližuje u medjusobnim odnosima svakidašnjega društvenoga života. *Kršćanski duh zajedništva otklanja razredne razlike i oprečnosti, jer u sebi sadrži svijest o pravima i dužnostima vlastitim i tudjim, koje priznanje i poštuje.*

Trubiti o nekom »bratstvu i jedinstvu« u društvenom sustavu, za koji svi znadu da policijskom silom osigurava privilegirane položaje i nerazmjerne (nepravedne) količine plodova rada vladajućoj klasi, znači u javnosti primicati jednu veoma prozirnu himbu ili pretpostavljati, da je u jednom sta-

[4] *Glasnik Srca Isusova i Marijina,* God. VI., prosinac 1954, br. 12, str. 203–217.

[5] Isp. Dr. Rudolf Hrašćanec, *Jeruzalemska Majka Božja na Trškom Vrhu,* Tisak Narodne tiskare, Zagreb 1943, str. 60.

rom kršćanskom narodu, kao što je to hrvatski narod, posvema otupjela moralna svijest, kojom lučimo izmedju dobra i zla, izmedju pravde i nepravde te jednostavne istine i laži. Prvi uvjet društvenog života jest priznati svakome svoje, kako pojedincima, tako i narodnostima.

Nema sumnje, da skupne pobožnosti svijesnih kršćana prema Bl. Djevici Mariji za vrijeme hodočašća u opisanoj atmosferi sa sredstvima saobraćaja misli i budjenja osjećaja daju *oduševljenje i jakost za daljnju borbu života.* Takodjer oduševljenje i jakost u vršenju dužnosti prema vlastitom narodu, t.j. *oduševljenje i jakost u rodoljublju.*

Crkva na zemlji, u prostoru i vremenu, označena je značajkom »vojujuća«, što znači i »borbena«. Crkva se bori, Crkva vojuje, za čast Božju i za spasenje duša. Crkva, papa, biskupi i svijesni vjernici se bore za svoju slobodu i prava tamo, gdje se ona ne priznaju i gdje ih neprijatelji krše i zatiru. Svi se priznavaoci slobode dive Kardinalu Stepincu, koji je na komunističkom sudu svojim tužiocima i sucima komunistima hrabro navijestio: »Mi ćemo se boriti za svoja prava svim dopuštenim sredstvima upravo u ovoj državi.«[6]

Poučno bi bilo ustanoviti stupanj Stepinčeva žara i borbenosti za slobodu Crkve medju hrvatskim biskupima danas, jer se prilike gledom na neka bitna prava i duhovna dobra polagano mijenjaju. Hrvatsku katoličku mladež protiv volje njezinih roditelja komunisti su u školama trovali bezboštvom i neispravnom naukom marksizma. U komunističkim zemljama ne postoji puna sloboda tiska i udruživanja. Svijesni kršćani su zapostavljeni (diskriminirani), kad se radi o postignuću položaja u društvenim zvanjima i zanimanjima prema svojim sposobnostima i radu. Sposobnoj se katoličkoj mladeži zatvaraju mogućnosti i olakšice višega školovanja. Pred pomisli o upotrebi demokratskih sredstava za postignuće svojih prava svima je lebdio pred očima Damoklov mač Udbinog terora i okrutnosti.

U borbi protiv svojih neprijatelja Crkva se kroz stoljeća javno i službeno utječe za pomoć i jakost Blaženoj Djevici Mariji. U *Rimskom časoslovu* svećenici na Marijine blagdane ponavljaju u tom smislu prekrasni zaziv Blaženoj Djevici Mariji riječima: »*Presveta Djevice, udostoj se učiniti me vrijednim da Te hvalim, Daj mi snage protiv Tvojih neprijatelja.*«[7]

U kojem god društvu se vjernicima pojedinačno ili kao organiziranoj skupini niječu vjerska ili opća ljudska prava, njihova borba za ta prava je takodjer izražaj rodoljublja. Narodna zajednica će, naime, samo onda uživati punu slobodu, ako se svim njezinim slojevima, razredima i skupinama sloboda stvarno i jednako priznaje. Moliti za snagu u borbi za takvu ispravnu slobodu, znači moliti za *ustrajnost i jakost u iskrenom rodoljublju.*

Tisuće su kršćana u Hrvatskoj, svjetovnjaka i svećenika, mnoge noćne sate u stisnutim i zagušljivim prostorijama tamnice u Lepoglavi ili logora u Staroj Gradiški, Zenici i drugdje kao na djubrištu poput starozavjetnog Joba sa živom vjerom izgovarali svoje molitve Svevišnjemu i izbrajali krunice na čast Majci Božjoj, da dobiju jakosti te ne klonu bilo duhovno ili tjelesno, da

---

[6] Richard Pattee, *n. dj.*, str. 243.

[7] *Rimski časoslov*, Blagdani Bl. Djevice Marije, predpjev psalmu 2., III. noćnice; takodjer stih ispred prvog i drugog predpjeva za pjesmu: »Veliča duša moja Gospodina«.

izdrže postojani u vjeri. Znade se, da bi zvjerski stražari u noći dolazili napose svećenicima robijašima i pitali ih na koliko godina tamnice ili logora su osudjeni. Prema kazanom broju godina, odnosni bi primio broj udaraca. Da su ti naši mučenici i ispovijedaoci, kao i mučenici i ispovijedaoci svih pokoljenja u povijesti Crkve, mislili, da se s borbenim bezbožnicima može praviti kompromis u ime neke diplomacije, dok su neprestano okorjeli i borbeni, i služiti dva gospodara, i oni bi se brzo riješili svojih patnji te se potom za punim stolom smješkali s neprijateljima Božjim i narodnim.

Nesigurno je i protiv zdravoga razuma sklapati nagodbe sa zločincima, koji ne pokazuju znakove obraćenja. Ako se i ne misli na vjersko obraćenje, a ono na stvarnu volju i djela, kojima se poštuju prava gradjana u društvu. Lakovjernost i utopijsko iščekivanje o razvoju ljudske naravi na bolje, dok odnosni pojedinci ne upotrebljavaju sredstva iskrenoga moralnoga popravka, stajala su koncem Drugoga svjetskoga rata slobode kršćanske narode u srednjoj i jugo-istočnoj Europi. Mislimo na lakovjernost Roosevelta prema Staljinu.

Kao svijesni članovi narodne zajednice i iskreni rodoljubi Hrvati u Domovini i u iseljeništvu trebali bi poput starozavjetnog Psalamiste hraniti i podizati svoj duh na ustrajnost i pravednu borbu protiv svojih zatirača. Poput starozavjetnog Psalamiste trebali bi podizati svoje osjećaje i svijest rodoljubne dužnosti: Ako zaboravimo naše ubijene mučenike, ako zaboravimo prijašnje i sadašnje patnje onih po logorima i tamnicama, ako zaboravimo neprestano trovanje naše mladeži bezboštvom i komunizmom, ako zaboravimo besavjesno pljačkanje naroda putem prevelikih poreza i nepravedne podjele plodova rada, neka se osuše desnice naše. (Isp. *Psalam* 137, 5 i 6).

Današnji bezbožnici kao nosioci vlasti u komunističkim sustavima zloupotrebljavaju tu vlast protiv prava građana. Oni su u tom smislu borbeni. Opravdanje otpora protiv njih temelji se na njihovoj zloupotrebi vlasti. Ako neki bezbožnik u demokratskom sustavu živi kao lojalni gradjanin i ukoliko postane nosilac vlasti, ne zloupotrebljava je, on se ne ubraja medju borbene bezbožnike u gornjem smislu. Njegovo bezboštvo je njegova privatna stvar. Tako zvani dialog s bezbožnicima, o komu su danas na sve strane toliko govori, imade smisla i opravdanja samo u slobodnim društvima (državama). On je znak iskrenog traženja istine. A svatko tko je u sumnji, obvezan je iskreno tražiti istinu.

Dialozi s bezbožnicima, koji su na vlasti ili su na bilo koji način užitnici nepravednog bezbožničkog totalitarnog sustava, na pr. nacističkog, fašističkog ili danas komunističkog, nemaju smisla ni opravdanja. Očito je u pitanju iskrenost učesnika, koji raspolažu moralnim i policijskim pritiskom i koristima sustava, koji šutke ili javno zagovaraju i podržavaju. Pravi se dialog bez unutrašnje i vanjske slobode obiju strana ne može zamisliti. Čim na jednoj strani toga uvjeta nema, situacija se izvrgava opasnosti da postane nova prilika za hipokriziju politički i društveno privilegiranih i premoćnih. Tek u slučaju, da neki bezbožnici postanu obespravljeni i tako izjednačeni udesom ostalih gradjana (kršćana), bilo bi moguće ustanoviti jednake uvjete dialoga i s njima iskreno pristupiti traženju istine o Bogu.

Poznato je, da su predstavnici organiziranih skupina komunističkih bezbožnika iz komunističkih zemalja dolazile u slobodne zemlje zapadne Euro-

pe na dialoge o svojim društvenim iznašašćima, o marksizmu itd. I ti su, koliko se znade, ponajviše nosioci propagande za mnoge naivne i smušene kršćane u slobodnom svijetu. U izvjesnu iskrenost komunističkih bezbožničkih učesnika kao prvi uvjet za dialog u slobodnom svijetu moglo bi se donekle vjerovati nakon što se ustanovi, da su njihove tvrdnje o komunizmu u zemljama iz kojih dolaze iza Željezne zavjese dokazano ispravne i istinite. Ako na pr. »Društvo Pavao« – »Paulus Gesellschaft« – najprije (pred dialogom) uspije taj uvjet ustanoviti, ukoliko su komunistički izvještaji točni, dialog se može prihvatiti. Najmanji nalaz i proširenje istine biti će nagrada učesnicima za uloženi napor i žrtve. Komunistički bezbožnici i emigranti iz ostalih zemalja ne ulaze u obzir u gornju vrstu dialoga, jer će ovi drugi poznavajući i komunistička raspoloženja i ciljeve iz iskustva s pravom krzmati da se prihvate veoma vjerojatno jalovog posla. Znanje iz iskustva nije predrasuda.

Drugi vatikanski sabor nije ulazio u ponovno osudjivanje Marksovog bezbožničkog komunizma od strane Crkve. Postoji niz papinih osuda te najopasnije zablude našega vremena. U stupcima o komunizmu u konstituciji »Crkva u modernom svijetu« Sabor naglašuje, da je Crkva »u svojoj lojalnosti Bogu i ljudima... već odbacila i ne može prestati sa žalošću, ali što je snažnije moguće, odbijati one otrovne nauke i djela, koja protuslove razumu i općem iskustvu čovječanstva te snizuju čovjeka s njegova naravnog dostojanstva«.[8]

Sabor potiče na istraživanje razloga i uzroka suvremenom bezboštvu znajući, da je to jedan od puteva kako ispravnije upoznati bezbožnike i pronaći put njihovom obraćenju. U traženju uzroka današnjega bezboštva Sabor spominje i izvjesnu krivnju onih kršćana, koji nisu odgovorili svomu pozivu svjedočiti za Krista kao praktični kršćani, napose u socijalnom životu. Ta, zar većina današnjih bezbožnika nisu jednom pokršteni ljudi? Medjutim, kad sablazan i postoji, i onaj koji joj podliježe nije lišen krivnje, dok je svijestan onoga što radi. Koliko je nedužnih života likvidirano, koliko zvjerstva počinjeno, koliko otimačine izvršeno po komunističkim bezbožnicima uza sve to što su postojali i drugi putevi da se preuredi u uredi bolji društveni poredak. Crkva svojim najnovijim saborskim gledištem prema bezbožnom komunizmu, koje je samo jedno od više njih do sada istaknutih, nije zanijekala prava gradjana na moralno dopušteni otpor upotrebom sile protiv tirana i zatirača prava.

Svaki tvrdokorni grešnik je bezbožnik u praktičnom smislu, jer niječe Boga svojim grešnim činima. Da komunisti na vlasti teoretski i priznaju opstojnost Božju, ali vlast zloupotrebljavaju kao što to čine, gradjani bi imali jednako pravo na otpor kao sredstvo samoobrane. Crkva se je u svom saborskom stavu prema modernom bezboštvu htjela osvrnuti na bezboštvo kao bezboštvo ostavljajući po strani društvene, političke i gospodarske strahote modernoga marksističkoga komunizma, koji je istovremeno i najodlučniji pobornik teoretskog i praktičnog nijekanja Boga. Ovo gledište Sabora nije promijenilo iskrenost i ozbiljnost Crkve u borbi protiv Božjih neprijate-

[8] *Dokumenti II. vatikanskog sabora,* »Crkva u modernom svijetu«, br. 21.

lja i neprijatelja njezinih. Neprijatelji pak Božji su i neprijatelji Blažene Djevice Marije i obratno.

Tečajem svoga trinaest stotina godišnjeg zajedništva s Katoličkom crkvom hrvatski je narod iskusio lokalne i nacionalne pomoći primljene po zagovoru Blažene Djevice Marije. Da joj očituju trajno priznanje i zahvalu, naši je predji nazvaše: *Najvjernijom odvjetnicom hrvatskoga kraljevstva«.*[9]

Čudoredna krepost jakosti je branitelj svih ostalih kreposti. Svaki se nosilac kreposti mnogo puta nadje u težim okolnostima, napastima, koje predstavljaju opasnost i radjaju strah da čovjek izravno sagriješi ili da ne izvrši dobro djelo, koje bi trebao izvršiti. U takvim slučajevima je potrebno da bude jak, strpljiv i ustrajan. Rodoljublje, t.j. ljubav prema vlastitom narodu, ako je iskreno i duboko, nosi značajku *jakosti, strpljivosti i ustrajnosti.*

Nesreće koje su snašle naš hrvatski narod tokom i poslije Drugog svjetskoga rata zahtijevale su mnogo puta heroizam od našega čovjeka. Na žalost, danas u iseljeništvu gdje vlada sloboda nailazimo na manjak strpljivosti i ustrajnosti u vršenju manjih rodoljubnih dužnosti u izvjesnim hrvatskim organizacijama. Kićene riječi o velikom rodoljublju ponajčešće ostaju prazne, bez sadržaja i značenja, kao »mjed, koja ječi, ili praporac, koji zveči«. (Prva Korinćanima, XIII, 1). Blažena Djevica, junačka žena jake ljubavi, isprositi će svojim iskrenim štovateljima jakost, strpljivost i ustrajnost u ljubavi prema Bogu, svomu narodu i svemu čovječanstvu.

Čovjek je nesavršeno biće. Nije sebi dostatan. Treba pomoći od svoga bližnjega, a nadasve treba pomoći Božje. Čovjek po naravi želi mnoga stvorena dobra i vrednote. Trebao bi ih željeti samo ukoliko ga dovode Bogu. Izmedju naših želja za raznim dobrima i njihovih postignuća, koja postignuća su doduše moguća, ali im prethode mnoge poteškoće, radja se osjećaj pouzdanja, *osjećaj nade.* Pouzdanje u postignuće nekoga cilja mora imati svoje razloge za mogućnost toga postignuća. Prije svakog pothvata, da postigne neko dobro, čovjek prosudi svoje moći i sredstva, stavi ih u pogon i goji nadu u uspjeh. Iskreni kršćanin će zatražiti i pomoć Božju u nadi, da će je primiti i s tom pomoći i vlastitim naporima postići željeni cilj.

Naši napori u odvažnom svladavanju poteškoća prožeti čvrstim pouzdanjem u postignuće cilja primaju *borbeni i neke vrste stvaralački značaj.* Tako i naše pouzdanje postaje borbeno i stvaralačko. Stvaralačko time, što se svakim novim i postupnim uspjehom putem nove stvarnosti približavamo svomu cilju. Borbeno, jer svojski prihvaćamo napore i žrtve da svladamo poteškoće, s kojima se suočujemo. Kršćani katolici gledaju s pouzdanjem prema Blaženoj Djevici Mariji, kad je mole za pomoć. U nas je Hrvata katolika poznata pučka crkvena pjesma na čast Majci Božjoj, kojom narod naglašuje svoje pouzdanje u Nju kad pjeva:

»Čuj nas Majko, nado naša – k Tebi vapimo mi svi . . .
Sretan onaj tko Te hoće, svojom zvati majčicom,
Jer od svake Ti ćeš zloće, zaštitom ga branit svom«.

Razlog te naše nade u Blaženu Djevicu Mariju nalazi se u pretpostavci, da će nas Ona svojom zaštitom braniti od svakoga zla, jer Ona to može i u svojoj majčinskoj dobroti hoće. Isti razlog pouzdanja u Blaženu Djevicu Ma-

[9] *Glasnik Srca Isusova i Marijina,* br. 12, 1954, str. 211.

riju toplim kajkavskim riječima ustanovljuje hrvatski pjesnik *Domjanić* u pjesmi: »K suncu prosi vsaka roža«, kad veli:

»Milostivna vsakom Ti si, vse Ti vračiš boli,
Odbila još nikog nisi, koj za pomoć moli.«

Kad su tisuće hrvatskih izbjeglica god. 1945. pred komunističkom opasnošću napustili svoju dragu domovinu Hrvatsku, da spase gole živote, vjera i pouzdanje u Boga te pouzdanje u zagovor i pomoć Majke Božje, mnogima je ostalo u duši kao zadnji oslonac i izvor snage. I dok su u tudjini ćutjeli neizvjesnost i nesigurnost ne znajući kamo će i dokle će, iz njihovih srdaca i ustiju čulo se priznanje Blaženoj Djevici Mariji za primljena dobročinstva i pozdrav pun pouzdanja za buduću pomoć. Sjećajući se vjere svojih predja ti hrvatski izbjeglice s cijelim hrvatskim narodom jednostavnim i snažnim riječima priznanja i pouzdanja pozdravljaju na svojoj zastavi Blaženu Djevicu Mariju:

»AVE ADVOCATA CROATIAE FIDELISSIMA –
ZDRAVO, NAJVJERNIJA ODVJETNICE, HRVATSKE!«

Majka Božja Trsatska

ZAKLJUČNI OSVRTI NA BLAŽENU DJEVICU MARIJU KAO NAJVJERNIJU ZAŠTITNICU SVEĆENIKA

Najbrojniji dio kršćana (katolici i pravoslavci) posebnom vjerom i osjećajem štuju Blaženu Djevicu Mariju. Mi kršćani vjerujemo u Nju kao Majku Spasitelja našega Isusa Krista i zbog toga kao svoju najmoćniju zagovornicu kod Gospodina Boga. Njezinu moć Crkva ispovijeda u Litanijama lauretanskim kad je nazivlje *Djevicom mogućom,* t.j. mogućnom, t.j. Onom, koja zbog svoje izvanredne veze s Bogom može *utjecati* na ljudski život u najkritičnijim i, po ljudskom sudu, beznadnim slučajevima. Blažena Djevica Marija je svakog kršćanina koju ju iskreno štuje, kada tada u njegovom životu uslišila u stvari, koja se drugima možda pričinila običnom, dok je za njegov život u svojoj složenosti i zapletaju značila promjenu, novi pravac, prekretnicu. Prekretnicu, koja je u svojim posljedicama donijela drugačiji razvoj i izgled njegova života.

Svaki je svećenik pod posebnom pažnjom i zaštitom Majke Marije. I ovaj se pisac, *svećenik Zagrebačke Nadbiskupije,* sa zahvalnošću sjeća mnogih uslišenja od strane Blažene Djevice Marije tokom svoga života u domovini Hrvatskoj i izvan nje 47 godina u iseljeništvu. Od tih uslišenja želim ukratko opisati tri, *od kojih je treće dobiveno uz obećanje i zagovor, da ću Joj na čast napisati i objelodaniti djelce na hrvatskom jeziku,* u kojem ću obraditi jednu od Njezinih glavnih značajki. Onu značajku ili osobinu, kojom je Blažena Djevica Marija svladala svoje velike kušnje i ustrajala u izvršenju svoga jedinstvenog poziva i uloge u djelu otkupljenja ljudskog roda. *Upravo je ta osobina Marijina kao moralna krepost,* po mišljenju ovoga pisca, *u sadašnjim časovima povijesti veoma potrebna Hrvatima u Domovini i iseljeništvu.*

Nama je katoličkim svećenicima u zapadnim katoličkim zemljama, koje su koncem Drugoga svjetskog rata zaposjeli američki, engleski i francuski zapadni Saveznici, bilo uglavnom podnošljivo. Obratno tomu, našoj braći katoličkim svećenicima u zemljama koje su zauzeli komunisti, bilo je veoma tjeskobno i opasno. Ta opasnost je u mnogo slučajeva prešla u stvarno uhićenje, oduzimanje slobode i osudu bilo na smrt, tamnicu ili logor s prisilnim radom. I u Hrvatskoj su to stotine i stotine hrvatskih svećenika iskusili. Neki od njihovih okrutnih mučitelja do sada su već pomrli i treba se bojati, prispjeli u vječnu muku, pakao.

Ovaj pisac je kao docent za Sociologiju na Hrvatskom sveučilištu u Zagrebu mjeseca studenoga 1943. god. došao u Beč na godišnji dopust. Tu je za tisak spremio svoju habilitacionu radnju: »*Samoubojstvo kao moralno i socijalno pitanje*« (Zagreb 1944.). Svoj studij i pisanje produžio je i u godini 1945. Stanovao je u Beču kod časnih sestara Božanskog Otkupitelja vršeći dužnost neke vrste polu-pomoćnika rektoru tamošnje crkve. Povremeno je

pomagao i u dušobrižničkoj službi za hrvatske radnike u Austriji. Upravitelj te službe za sav tamošnji sektor bio je dobroćudni i spretni vel. *don Andrija Oštrić.*

Za svoga boravka u Austriji ovaj je pisac takodjer bio u odboru *Hrvatskog crvenog križa,* komu je predsjedao i vodio ga naš nesebični i revni svećenik *vel. Vilim Cecelja.* Vel. Cecelja bio je tako reći, neprestano u pokretu posjećujući ranjene hrvatske vojnike smještene u austrijskim bolnicama i pružajući im duhovnu utjehu i darove koliko ih je primio iz Hrvatske. Kad je ruska crvena armija doprla do jugoistočnog predgradja Beča, dobivši iskaznicu od predsjednika Hrvatskog crvenog križa s oznakom da idem posjetiti hrvatske ranjenike u Linzu i Innsbrucku, otputovao sam vlakom na Veliku Subotu i uz mnogo čekanja i zatezanja na Uskrs 1945. god. prispio u Linz. Odanle sam se otputio prema Innsbrucku, no kako je promet vlakom bio veoma prekidan, neredovit i otešćan, prije Kufstein-a uputio sam se pješke na bavarskoj strani u sela i u maloj župi »Litzldorf« ispod Bavarskih Alpi, pruženo mi je privremeno gostoprimstvo i utočište kod starog župnika *Hans-a Schwarz-a.* Tu sam doživio dolazak Saveznika, najprije francuskih vojničkih jedinica na tenkovima i kamionima, a zatim američkih, koje su na tom području i ostale. Tako sam se našao u američkoj okupacionoj zoni.

Na koncu putovanja i kratkog boravka u Münchenu (bolje reći minhenskim ruševinama) i Heidelberg-u (ovaj je ostao netaknut cijelog rata) mjeseca srpnja i kolovoza 1945. god., nakon što mi se opće stanje u Njemačkoj činilo veoma teškim i nakon što sam od pokojnog kolege *vel. Gjure Balokovića,* bivšeg hrvatskog vojnog svećenika, saznao *o jezovitim postupcima jugokomunista prema mnogim Hrvatima, napose svećenicima,* odlučih pokušati što prije otići u Rim, u hrvatski Zavod Sv. Jeronima. Namjeravao sam neko vrijeme ondje nastaviti studij i pisati (posebice sam proučavao značenje i društveno-psihološku pozadinu nacionalizma), dok se prilike nešto smire i srede i potom se vratiti kući.

Vel. Baloković me je informirao da se u Garmisch–Partenkirchenu nalazi vatikanska misija za pomaganje povratka talijanskih ratnih zarobljenika, pa bi mi možda predstavnici te misije kao katoličkom svećeniku mogli pomoći u stvari neke propusnice i prelaženja u Italiju. Tako je i bilo. No, pismo te vatikanske misije, da putujem u Rim, nije značilo mnogo. S njim sam uspio prispjeti vlakom do austrijske granice. Tu me na veoma uljudan način francuske vojne vlasti uputiše u Innsbruck putničkim vlakom da ondje od francuskog okupacionog zapovjedništva zatražim propusnicu za Rim.

Drugi dan nakon što sam prispio u Innsbruck otišao sam mjesnim crkvenim vlastima i upitao za savjet. Moja najvažnija i tada gotovo jedino valjana iskaznica bila je službena potvrda našega blagopokojnog *Kardinala Stepinca* (tada samo nadbiskupa) na latinskom jeziku (celebret), kojom potvrdjuje, da sam u redu kao svećenik i da me kao takova svagdje crkvenim vlastima preporučuje. Prvenstveno se u takvim preporukama radi o dopuštanju čitati sv. Misu i dijeliti svete sakramente.

Kancelar ili voditelj crkvenih poslova u Innsbrucku mojoj je crkvenoj preporuci iz Zagreba dodao svoju i preporučio mi je da molbu francuskom okupacionom zapovjedništvu uručim preko francuskog vojnog svećenika, koji je nosio čin pukovnika. Moram priznati da su neki mladi francuski čas-

nici u zapovjedništvu, a napose njihov dušobrižnik, učinili na mene izvanredan dojam finoće i susretljivosti. Medjutim, bivši svjestan, da dolazim iz Hrvatske i da je vanjsko-političko svrstavanje hrvatskih vlasti za vrijeme rata do jučer bilo na drugoj, protivnoj, strani, ćutio sam priličnu neizvjesnost u pogledu uspjeha moga pothvata.

a) Hodočašće k Majci Božjoj kod »Heiligwasser«

Gospodin Bog koji je stvorio čovječju narav onakvom kakva jest i koji je uzdržava, sigurno može izvesti tajnovite utjecaje na ljudski razum, da ljudski razum shvati pojedinačne okolnosti u njihovim posebnim varijacijama i da potom taj razum pokaže put volji što i kako činiti da se postigne željeni dobri cilj. Rasvjetljivanje razuma i poticanje volje je bez sumnje najtajnovitije Božje djelovanje na čovjeka kao slobodno biće tako, da ono ostane slobodno i samo se slobodno odredjuje. Prigovoru tako zvanih determinista pružamo primjer iz dnevnog života u kojem se neprestano ponavlja činjenica, da čovjek čovjeka nagovara i da nagovarani mnogo puta odobrava razloge i potom se sam odlučuje na djelo. Nitko ne može kazati da je nagovorom bio determiniran nužno izvršiti odnosni čin ili niz činova. Velika je složenost i premnoge su varijacije i stupnjevi moći utjecaja. U njihovom proučavanju valja uzeti u obzir onoga tko utječe i kako utječe kao i duševne moći, njihove sklonosti, onih osoba na koje utječemo. U društvenom i političkom životu veoma je važno znati »proizvesti« pristanak širih slojeva na ovaj ili onaj društveni sustav ili ovaj ili onaj program širokih razmjera. Tim su predmetom zaokupljeni svi političari i vodje.

Kad sam gore spomenuo osjećaj neizvjesnosti u pogledu uspjeha moga pothvata, mislio sam uistinu na manjak predvidjenosti, da li je pothvat u onim i onakvim okolnostima moguće izvesti. Na jednoj strani manjak predvidjenosti, na drugoj želja za dobrom koje smo u pameti zacrtali (za mene je to bilo privremeno rješenje kako živjeti i kulturno napredovati), zatim poteškoće na putu do njegova postignuća radjaju duševnu napetost i tjeskobu. Ne radi se o sumnji, da li je to ili ovo moguće s pomoću Božjom, već se radi o pitanju, hoće li Bog naše razloge prihvatiti. Konačno, kod Njega ne dolazi toliko u obzir uvidjavanje, jer Njemu je sve neizmjerno jasno i u životnim uvjetima čovjeku nepojmljivo zapletenim.

Bog traži naše posvemašnje pouzdanje i predanje u Njegovu svetu volju. Tajnovito je Njegovo reagiranje na naše ponizne ali odvažne prošnje. On gleda na čistoću čovjekove nakane. »Čistoća« ovdje znači odsutnost sebičnosti i bolesne ambicije i jedino traženje časti Božje i interesa Božjih. Ovi su u sukladnosti s opravdanim zahtjevima čovjeka u korist čovjeku kako ih ukazuje zdrav razum i objava Božja. Glasoviti njemački psihijatar *Ernest Kretschmer* spominje čitav *svežanj motiva* koji uistinu stoje u pozadini naših pothvata. O tomu, koliko čovjek može *pročistiti* svoje nakane i motive da nijedan od njih ne zasjeni glavni plemeniti motiv odnosnog djela, ovisi koliko će mu Bog pomoći u njegovoj izvedbi da bude uspješna.

U vrijeme (rujan 1945. god.) kad su mnogi hrvatski svećenici prolazili svoju Golgotu, moj slučaj isčezava u usporedbi s njihovim tjeskobama, strahom i stvarnim mukama. Da sam i u Innsbruck-u ostao, prema tamošnjem

razvoju prilika, proživio bih bez opasnosti gladi ili kakvih uznemiravanja izvana. U Rim sam i kasnije mogao otputovati. Medjutim, moje vlastito gledanje na bezizglednost čekati buduće dogadjaje ondje, potaklo me je tražiti brže rješenje i izlaz sa spomenutim nakanama. Svoj pothvat, a taj je bio važan za mene, prodiskutirao sam, da tako reknem, s Gospodinom i nakon izravne molitve Njemu zatražih zagovor Blažene Djevice. Da moje molitve budu jače, odlučih ih popratiti posebnom žrtvom. Pomislih na jedno kratko hodočašće.

Za savjet i informacije upitah časne sestre kod kojih sam bio gost par dana, pa me uputiše u planine tri sata hoda izvan Innsbruck-a k jednoj staroj kapeli s kipom Majke Božje. Mjesto zovu »Heiligwasser«. Za put do kapele i natrag utroših gotovo čitav dan. Bilo je par dana pred blagdan Male Gospe, t.j. rodjendan Blažene Djevice Marije.

Blažena Djevica je ljudsko stvorenje i za nju veliki dogadjaji u Njezinom životu znače veće uspomene. Povezivanje naših prošnji, kad je molimo, sa značenjem važnih dogadjaja u Njezinom životu s Njom nas prijateljski povezuje. U ekonomiji našega spasenja, dobri Bog koji nas je stvorio ne samo s razumom, već i s osjećajima i posebno ljudskim reagiranjem, želi da dolazimo k Njemu na iskreno ljudski način u svoj čovječnosti naše naravi.

S toga se hodočašća sjećam ugodnih utisaka šuma, kojih je lišće počelo gubiti svoju svježinu primičući se jeseni. Planine i šume su nadahnuće za razmatranje i pobožnost. One kao i sva priroda ukazuje na moć i veličanstvo Stvoritelja. Kad sam se pred večer vratio u samostan, ćutio sam prilično umor i brzo zaspao. Drugi dan sam trebao saznati za rezultat moje molbe u stvari propusnice za Rim.

U našem pozdanju u Gospodina Boga postoji krasna duševna finesa. Podloga toga pouzdanja je svemogućnost i neizmjerna dobrota Božja. Kad se uzdamo u Božju pomoć u stvari našega vječnoga spasenja, naime, da će nam On u svom neizmjernom milosrdju oprostiti grijehe, dati pomoć (milost) da svladamo napasti i konačno prispijemo k Njemu, onda se uz Njegovu svemogućnost i dobrotu oslanjamo i na Njegova obećanja i vjernost. Kad pak molimo Božju pomoć u raznim potrebama i teškoćama života, onda se prvenstveno oslanjamo na Njegovo milosrdje i dobrotu. U toj stvari ne postoji neko izravno obećanje Božje. Naše prošnje trebamo uvijek uskladiti sa svojim vječnim spasenjem.

Bog, koji je sveznajući, jedino znade koliko će nam pojedinačna vremenita dobra uistinu pomoći doći bliže k Njemu, a koliko će nas udaljiti od Njega. Zato uslišenje takvih naših prošnji mnogo više ovisi o Božjem velikodušju. Mi stojimo pred Bogom slično kao djeca pred dobrim roditeljima ovisni o Njegovoj dobroti. Ako su djeca umiljata, otac i mati će biti dirnuti njihovim jedinstvenim i jednostavnim držanjem i udovoljiti njihovoj molbi. Ne udaljujući se od ovog predmeta, ističemo, da je upravo ovaj momenat duševnog raspoloženja roditelja, napose u Americi (USA), razlogom, te roditelji mnogo puta podliježu i onim molbama djece, koje su pretjerane i zapravo slabe razvoj samodiscipline, što veoma utječe na slabost značaja u odrasloj dobi. Razboritost je veoma važna i u odgojnom procesu. Kad, dakle, molimo za vremenita dobra s dobrom nakanom i molimo kao djeca priznajući svoju nemoć i malenkost, Gospodin Bog, koji je naš dobri otac u

najsavršenijem stupnju, uslišiti će nas velikodušno. Ovaj duhovni način molitve bio je glavnom značajkom duhovnog života Sv. Terezije od Maloga Isusa.

Slijedeći dan nakon hodočašća odoh francuskom vojnom zapovjedništvu i na moje zadovoljstvo primih službenu propusnicu – »laissez passer« – za Rim. Kad sam u noći prešao austrijsko-talijansku granicu i ujutro prispio u Veronu, zaželio sam prikazati Sv. Misu i vidjeti taj grad. Grad svijetao i bijel, ali i grad Romea i Julije. Za vrijeme Sv. Mise zahvalio sam Gospodinu i Majci Božjoj za primljeno dobročinstvo.

b) Jedan kratak zaziv

Doživljaj iz moga života, koji ću ovdje opisati, tako je po preokretu situacije i nagloj promjeni slobodnih ljudskih čina neobičan, te bismo ga mogli nazvati neke vrste čudom. Zapravo se ubraja medju naravna zbivanja gledom na sposobnost čovjeka izvesti ih. No, obratni tečaj zbivanja izvan redovitog očekivanja ljudi i to nakon jednog kratkog zaziva Majci Božjoj i Sv. Josipu za pomoć, čini isti dogadjaj izvanrednim. Zašto se je promjena situacije zbila u časovitoj brzini upravo nakon izreknuća toga zaziva? Svaki iskreni analitičar čovječjeg slobodnog djelovanja uzevši u mom slučaju u obzir zaziv i posljedicu, makar kao učinak slobodne volje njezinog uzrokovatelja, mora uočiti njezinu neobičnost i izvanrednost i odmah postaviti iskreno pitanje o tajnovitom djelovanju Božjem na čovječje duševne moći.

Ovaj prikaz se zateže, ali on sadrži par kritičnih doživljaja u mom osobnom svećeničkom životu, koji su u izravnoj vezi s ovim pisanjem, odnosno, koji su me potakli na ovo pisanje u čast Majci Božjoj. Opisujući pomoći primljene po zagovoru Blažene Djevice Marije, već Joj time dajemo priznanje i širimo Njezinu čast. Mnoge kršćane više diraju i pokreću na čašćenje Majke Božje pojedinačnosti o Njezinom posredovanju i pomoći, nego li duboka raspravljanja iz Mariologije, teološke nauke o Njoj. Za bolje predočenje gornjega podnaslova, koje je sasvim u sukladnosti s ovim prikazom, trebam ukratko opisati svoj put iz Italije u Belgiju, a zatim u Sjedinjene Države Amerike i Kanadu.

U Rimu sam proboravio od rujna 1945. god. do ožujka 1947. Pohadjao sam neka predavanja na Filozofskom fakultetu Sveučilišta Gregorijane. Također sam sakupljao gradivo o predmetu iz društvene i moralne psihologije o naravi nacionalizma, napose o njegovom moralnom opravdanju u izražavanju samoodredjenja naroda prema vlastitoj samostalnosti. Svećenici i ostali izbjeglice iz komunističke Jugoslavije opisahu mi svoja iskustva i doživljaje ostalih sunarodnjaka, kako su ih ti sunarodnjaci sami doživjeli ili o njima čuli od vjerodostojnih pojedinaca. Nakon zgražanja nad činjenicom koliko nisko može čovjek pasti i izobličiti svoje čovještvo, zaokupila me je ozbiljna zabrinutost i iskrena unutrašnja žalost.

Mnoge sam pojedinačnosti također saznao od naših izbjeglica u izbjegličkom logoru Fermo. Taj sam posjetio koncem proljeća i početkom ljeta 1946. god. Ondje su trebali vjeroučitelja za svoju gimnaziju, pa sam do konca te školske godine preuzeo tu dužnost. Za vrijeme istog boravka održao sam par predavanja iz Sociologije i Socijalne filozofije u tamošnjoj novoor-

ganiziranoj *Matici hrvatskoj*, čiji su osnivači i članovi bili istaknuti hrvatski intelektualci i javni radnici. Pomagao sam i u dušobrižništvu logorskim svećenicima, svojim školskim kolegama, velečasnom (sada monsinjoru) *Josipu Borošaku* i vel. *Viktoru Vincensu*, zvanom »Ošini«. Nakon što je školska godina završila a ljeto dobro poodmaklo, vratio sam se u Rim. Bili su to mučni mjeseci, kad su mnoge hrvatske javne radnike tudjinski plaćenici lovili da ih za Judine cekine izruče komunističkom Molohu u Jugoslaviji.

Većina su Hrvata u Italiji brzo uvidjeli, da nema izgleda za povratak u Domovinu. Kako je Italija sama tada bila u ruševinama, hrvatski izbjeglice počeše tražiti mogućnost iseljenja u prekomorske zemlje, ponajviše u Argentinu. Mi svećenici smo po crkvenom zakonu mogli iseliti tek nakon što bi nas koji biskup primio za svećeničku službu u svojoj biskupiji. Najveći broj naših hrvatskih svećenika bio je primljen po biskupima Argentine. Pokojni monsinjor *Juraj Magjerec*, rektor Zavoda Sv. Jeronima, išao nam je svima na ruku svojim savjetima, preporukama i pribavljanjem novca za putne troškove. Mene je primio i garanciju mi potpisao biskup sjevernoargentinske biskupije *Tucuman*. Talijansko ministarstvo je nama kao osobama bez državljanstva izdalo neke vrste iskaznicu (Carta d'identita), na koju je odnosni konzulat udario vizu. Te vize su obično bile valjane godinu dana.

Meni se, iskreno govoreći, baš nije žurilo u Argentinu. Razgovarajući s braćom svećenicima o hrvatskim izbjeglicama i iseljenicima u europskim zemljama saznao sam, da ih imade priličan broj i u Belgiji u gradu i oko grada Liege-a. Odlučih posjetiti belgijski konzulat i upitati za mogućnost puta i boravka u Belgiji sa svrhom da ondje budem dušobrižnik naših radnika. Kako sam u gimnaziji učio šest godina francuski, a u Rimu nekoje vrijeme stanovao kod kanadske Svećeničke bratovštine na Monte Mario-u gdje se govorilo francuski, talijanski i engleski, to sam iskoristio priliku nastaviti učiti te jezike čestim razgovorima. To je i bio jedan od razloga, te sam tražio da stanujem izvan Zavoda Sv. Jeronima, u komu je prilika za vježbanje u stranim jezicima bila slaba. Uvijek smo govorili hrvatski, što je bilo razumljivo.

Belgijski vice-konzul me je lijepo primio. Razgovarajući francuski nisam trebao tumača. Iznio sam razlog svoje molbe za vizu naglasivši iskreno svoju želju poraditi na duhovnom dobru hrvatskih radnika. Vice-konzul me je sa simpatijom saslušao i dao mi je dobru nadu za odobrenje moje molbe. Nakon nekoliko dana to se stvarno i zbilo. Želim naglasiti čitaocu, da je za sve nas Hrvate, napose za naše svjetovnjake bez državljanstva, onih godina bilo veoma teško legalno prelaziti iz jedne zemlje u drugu. Dok mi je danas kao američkom gradjaninu otvoren ulaz u gotovo sve zemlje svijeta, tada mi je bio zatvoren. *To je samo jedna od blagodati kojom se gradjani služe, kad njihov narod imade svoju vlastitu i priznatu državu.*

Monsinjor Magjerec je u svojem razumijevanju išao na ruku mome pothvatu. Dao mi je od misnih nagrada toliko, te sam imao za kartu do Bruxelles-a. Na putu sam se zadržao u Milanu u samostanu otaca salezijanaca, koji nije daleko od glavne stanice. Uvijek sam se divio Sv. Ivanu Bosco. On se žrtvovao za mladež. Napose onu zapuštenu. I sav je svoj rad i žrtve primijenio za njihov kršćanski odgoj.

Čitalac će se možda pitati, a takva su mi pitanja neki prijatelji i postavljali nakon što sam im ukratko iznio svoja »putešestvija«, kako sam jednostavno išao i opet išao i putovao. Svoje obrazloženje ponavljam: Moje uvjerenje je bilo i sada jest, da Katolička Crkva kao univerzalna organizacija (jedna od najboljih i najuspješnijih) sa svojim tisućljetnim dobro ustaljenim ustanovama treba uvijek živjeti po primjeru Gospodina Isusa Krista, svoga Božanskog Osnivača. To su veoma dobro shvatile prve kršćanske općine i crkve. Kršćani su tada živjeli u iskrenom siromaštvu. Ono što su imali obično su predali na raspolaganje apostolima. Ovi pak su dijelili potrebnima. Da im ovaj karitativni rad ne uzme previše vremena, koje su prvenstveno trebali za propovijedanje riječi Božje i dijeljenje sv. sakramenata, apostoli su taj posao povjerili djakonima. Takvu je, na pr., funkciju vršio i Sv. Stjepan, prvi mučenik. Zgrade u Katoličkoj Crkvi, župni stanovi, crkva i ostala imovina nisu vlasništvo župnika, već Crkve, vjerske zajednice.

U sebi sam na temelju gornjih pretpostavki mislio, budući da sam svećenik, a svećeništvo je po svom redjenju i pastoralnom radu unutrašnji stup te najobilniji i najpotrebniji izvršilac uzvišenog poslanja Crkve u radu za spasenje duša, to sam bez osjećaja nekog samo-ponizivanja dolazio predstavnicima crkvenih ustanova (župnicima župa i predstojnicima redovničkih zajednica), predstavio se kao svećenik pokazavši svoje isprave i preporuke, razjasnio svoj slučaj i upitao, da li bi mi mogli izaći u susret. U svemu sam samo par puta bio odbijen, ali samo zato, jer odnosna ustanova nije imala prazne sobe ili inače mogućnosti da me primi. Uvijek sam doživio iskreno razumijevanje i moralnu uslugu u savjetu te izravnom zauzimanju gdje da se smjestim.

Na putu u Belgiju posjetio sam *Msgra Juretića* u Fribourgu, Švicarska. Taj posjet i naših nekoliko razgovora snabdjeo me je s više dragocjenih pouka, informacija i savjeta. Još sam tada bio relativno mlad i bez većih životnih iskustava u stranom svijetu. Msgr. Juretić je pripadao našoj pionirskoj katoličkoj skupini iza Prvoga svjetskog rata, koja je nastojala oko društvene i društveno-gospodarske obnove putem prosvjete, organizacija i zadruga u kršćanskom duhu. Ovamo se ubrajaju i *prof. Milan Ivšić, Msgr. Lončarić, Juraj Ščetinec* i drugi. S prof. Ivšićem sam kroz par godina bio u neposrednoj povremenoj vezi, jer su mi on i *prof. Živković* bili moderatori (nadziratelji, savjetnici i ispravljači) kod sakupljanja gradiva i pisanja doktorske dizertacije: »*Radnici u pokretu (štrajk) s etičkog gledišta*«, Narodna tiskara, Zagreb 1940. Prvi dio te dizertacije sadrži kratki historijat radničkih pokreta i pitanja unatrag pedeset godina u Hrvatskoj. Tako sam i po posebnom naučnom području kojim sam se bavio i koje neprestano proučavam, bio bliz razumijevanju Msgra Juretića, stručnjaka u poznavanju naše socijalno-gospodarske strukture.

Msgr. Juretić me je uputio u samostan belgijskih dominikanaca u Bruxelles-u. Kad sam par tjedana nakon izlaska iz Švicarske prispio na južnu stanicu u Bruxelles-u, saznao sam da se taj samostan nalazi podalje izvan grada. Kako je bilo kasno uvečer, potražih prenoćište drugdje. Upitah za obližnju crkvu ili kakvu redovničku kuću. Bio sam informiran da se u blizini nalazi Institut Sv. Tome, katolička stručna škola reda Kršćanske braće. Odoh onamo i bio sam primljen kao gost na par dana. Treći sam se dan

uputio u grad Mechelin, sjedište belgijskog Primasa. Tada je to bio Kardinal Van Roy. On me je veoma očinski i s velikim interesom saslušao. Službena preporuka Kardinala Stepinca mi je veoma pomogla.

Moj se, naime, dolazak u Belgiju zbio početkom travnja 1947. god. Oko pet mjeseci nakon što su jugo-komunisti sramotno osudili Nadbiskupa Stepinca na tamnicu. Sav je katolički svijet protestirao protiv toga divljačkog komunističkog suda i gnjusne osude. Atmosferu duševnog raspoloženja protiv jugo-komunističkih vlasti moglo se je očutjeti u svim kulturnim krugovima slobodnoga svijeta. S Kardinalom sam Van Roy-em prigodom moga posjeta ostao u razgovoru preko jedan sat. Ispitivao me je o postupku komunista prema Kardinalu Stepincu, o herojskom držanju toga *velikog Hrvata i kneza Crkve,* o ostalim progonima biskupa, svećenika i istaknutih svjetovnjaka iz katoličkih redova. Moje su informacije iz Rima bile realističke i svježe.

I dok su Nadbiskup Stepinac i Crkva u Hrvatskoj trpjeli, jer sam bio njegov svećenik i član progonjene Crkve u Hrvatskoj, premda je moje duševno trpljenje zbog gubitka Domovine bilo slično, bez ikakvih vlastitih zasluga primio sam izražaj simpatije i suosjećaja te izravnu moralnu i karitativnu pomoć. Belgijski Primas je nakon našeg razgovora i objašnjenja moje molbe i želje raditi kao dušobrižnik za Hrvate u Belgiji, naredio svomu tajniku da mi se izda njegova vlastita preporuka (celebret) i pomoć od tisuću belgijskih franaka za početak u mom misionarskom radu. Ta preporuka mi je veoma pomogla te sam u belgijskim biskupijama gdje je bilo hrvatskih radnika s lakoćom od njezinih biskupa dobio potrebna crkvena ovlaštenja (jurisdikcije).

Glavna baza moga rada bila je Seraing kod Liege-a. Odavle sam povremeno odlazio u Namur, Charleroi i Tournai. Naši radnici su ondje zaposleni ponajviše u rudokopima i kamenolomima. Većina ih se onamo doselila prije Drugoga svjetskoga rata. Obično bih najprije pronašao kakvu veću kapelu i ugovorio datum za Sv. Misu, a zatim sam obavijestio hrvatske katoličke obitelji i samce pozivajući ih da dodju. Službu Božju sam obavljao kao prije u Domovini, t.j. na latinskom jeziku, sa Sv. Evandjeljem, propovjedju i crkvenim pjesmama na hrvatskom jeziku.

Tajnovita je moć vjerskog doživljaja na način svoje vlastite kulture, ovdje u prvom redu služeći se narodnim jezikom i melodijom. Domaća riječ i pjesma prenose učesnike u njihovu nekadašnju domovinsku sredinu. Strana sredina i neposredni povratak i život u njoj čine, da se ovakvi vjerski doživljaji dublje doimlju. Odatle posebna moralno-psihološka vrijednost dušobrižništva za iseljenike.

Moja se je pastoralna metoda u svojoj prvoj fazi sastojala u izravnom upoznavanju ljudi, utvrdjivanju toga poznanstva iskrenom svećeničkom društvenošću, razgovorom o problemima obiteljskog života, života u odnosnoj sredini, radničkih prilika te o tragediji hrvatskog naroda i Crkve pod komunizmom. Bilo je mnogo prekrasnih primjera iskrenog hrvatskog gostoprimstva. Prvo je u pastoralnom radu da svećenik nastupa i susreće ljude otvoreno, s iskrenom učtivošću i što većim razumijevanjem svega što je ljudsko. Ovakav neposredni pristup utire put povjerenju, a ovo je prvi uvjet svakom radu izmedju slobodnih suradnika.

Mjesec travanj, svibanj, lipanj i srpanj 1947. god. brzo odmicahu. Uočio sam, da su skupinice Hrvata u raznim mjestima uistinu samo skupinice. Nema sumnje, da je jedan od neminovno potrebnih uvjeta za svećenički kao i za svaki drugi rad *uvjet egzistencije.* Radi se o onom najmanjem i najnužnijem. O stanu, hrani, odjeći i novčanim sredstvima potrebnim za pokriće prevoznih troškova. Većina našega katoličkog svijeta ne pomišlja, da i svećenik treba te osnovne stvari. Kad medju sobom o tome i govore, predpostavljaju, da odnosna biskupija automatski svakoga svećenika snabdijeva sredstvima potrebnim za život. Slažem se da bi tako svagdje u ustaljenim biskupijama zapravo trebalo biti, kad domaći ili strani svećenik radi u pastvi na njezinom području. Drugačije su prilike u misionarskim područjima. Ondje misionare mnogo pomažu njihove matične redovničke kuće. Barem u početku, dok se broj vjernika ne poveća i kršćanska općina ne organizira i uhoda.

Ove retke pišem mjeseca lipnja 1969. god. u brzom vlaku iz Kopenhagena prema Hamburgu na svom povratku iz švedskog grada Malmö-a, gdje sam, bivši na praznicima u Europi, posjetio hrvatsku naseobinu ondje s misionarskim motivima (par puta sam za Hrvate i Slovence odslužio Sv. Misu na hrvatskom jeziku, propovijedao i dao im prilike za sv. ispovijed). Premda u Malmö-u imade najmanje oko tisuću Hrvata i svi prilično lijepo zaradjuju, hrvatski će se svećenik ondje teško održati zbog poteškoća njegova uzdržavanja. U Švedskoj je Katolička Crkva na svoj način u misionarskom stanju. U Belgiji je ona dobro organizirana i imućna.

Medju važne i nužne troškove u misionarskom radu za skupine stranih radnika kao što je to bilo u Belgiji pred dvadeset i dvije godine i kao što je to sada u Švedskoj spadaju troškovi za prevoz. Ti se veoma brzo naberu. Ono novčane pomoći što sam u Belgiji za misionarski rad primio i ponajviše upotrijebio za prijevoz, bilo je iscrpljeno nakon mjesec dana. Naše malene skupine vjernika u gore spomenutim mjestima nisu bile dosta svijesne i organizirane da u povremenoj sabirnoj akciji doprinesu za daljnje omogućenje pastoralnih posjećivanja.

Uzdržavanje svećenika, koji se u stranoj zemlji brine za vjerski život svojih sunarodnjaka na način kako to danas biva u Zapadnoj Njemačkoj, bila je tada u Crkvi nepoznata stvar. Danas biskupije u Z. Njemačkoj plaćaju mjesečno strane svećenike, koji rade u pastvi za svoje iseljenike jednako, kao što plaćaju svoje vlastite. Naš je narod veoma osjetljiv u stvari izravnog apeliranja za pomoć svećeničkog uzdržavanja, premda u mnogim zemljama svećenstvo živi isključivo od izravnog doprinosa svoga puka (na pr. u U.S.A., Kanadi, Švedskoj, Australiji, a danas ponajviše i u Hrvatskoj).

Sjećam se, da sam o predmetu pomoći od strane biskupija razgovarao s par belgijskih svećenika. Izgledi me nisu ohrabrili. Na Argentinu sam pomišljao kao zadnje rješenje. Predmjevao sam da u tukumanskoj biskupiji nema Hrvata, te bih trebao raditi za katolike te biskupije. To je u posvemašnjoj sukladnosti s univerzalnošću Crkve. No, bilo bi poteškoće par godina, jer španjolskog jezika nisam znao, a opet s druge strane vukla me želja raditi za Hrvate, za svoj narod.

Čuo sam, da imade mnogo Hrvata u Sjedinjenim Državama Amerike pa sam pomišljao kako naći mogućnosti prijeći onamo. Izgledi su bili mršavi i

gotovo nikakvi uzmu li se u obzir redoviti uvjeti za postignuće useljeničke vize. Medju tim uvjetima za svećenike je glavno jamstvo nekog biskupa da odnosnog svećenika prima u svoju biskupiju. Američki su biskupi u toj stvari tada većinom bili veoma *sustezljivi i spori.* Vjerujem, da bi takvi danas, nakon što je zadnjih godina nekoliko tisuća svećenika napustilo svećenička zvanja, bili širokogrudniji i karitativniji. Ova sustezljivost i krzmanje začudjuju osobito zbog toga, jer se nije radilo o svećenicima koji bi zbog lošeg vladanja morali napustiti svoje biskupije i svoj narod, već zbog progona Crkve u njihovoj zemlji.

Podržavajući dužno štovanje prema takvim biskupima kao biskupima (salva reverentia), *moje je mišljenje,* da je sadašnji nagli opad svećeničkih i redovničkih zvanja u U.S.A. te napuštanje zvanja kod već zaredjenih djelomično posljedica – bilo kao Božja kušnja ili Božja kazna – gore spomenutog ne rijetkog hladnog držanja prema progonjenoj braći svećenicima iza Željezne zavjese. Ovdje dodajem čestu diskriminaciju mnogih stranih svećenika nakon što su bili primljeni u američke biskupije i nakon što su svladali engleski jezik te godinama ustrajali u uzornom i revnom svećeničkom radu. Dogadja se, naime, da su izmedju dva ili tri kapelana na istoj župi podržavani kao zadnji kapelani, premda su i dvadeset godina stariji od svojih kolega. Takodjer, da im se i nakon dvadeset godina službe u istoj biskupiji niječe penzija »ex justitia«, jer da nisu inkardinirani u odnosnu biskupiju, kao da je inkardinacija (formalno uključenje u neku biskupiju) razlog i temelj penzije, a ne mnogogodišnji rad za Boga, duše i Crkvu.

Držim, da je pretjerani legalizam u takvim slučajevima otišao predaleko te graniči sa sablazni. Kao da Crkva nije univerzalna i kao da višegodišnji rad u istoj biskupiji nije temelj i izvor svećenikovog uzdržavanja jednako kad može raditi i pod njegove stare dane. Koliko li poniženja i uvrede, kad takvom svećeniku kancelar u ime biskupije saopćuje, da će ga uzdržavati i dati mu mirovinu, ali samo »ex caritate«, t.j. kao kakvog prosjaka. U krilu same Crkve ova etnička i mjesno biskupska diskriminacija su žalosni i odgovorni izražaj *ljudskog elementa,* koji se u ovom slučaju protivi naravnom i pozitivnom zakonu Božjem. Pozitivni zakon Božji naglašuje: »Radnik je vrijedan svoje plaće« (Luka X, 7). Drugim riječima za svećenike pravilo glasi: Tko oltaru služi, neka od oltara i živi.

Vraćajući se iznošenju svojih doživljaja u vezi s pisanjem ove studije, kao što rekoh, nakon izvjesne beizglednosti u Belgiji pitah se što bi bilo bolje i kako riješiti problem stalnijeg i sigurnijeg svećeničkog djelovanja. Budući da sam bio najskloniji pokušaju dospjeti u U.S.A., to sam kao i prije, kad sam se iz Beča odmicao domaku crvene armije, promatrao zemljopisnu kartu, krajeve i gradove, koje bih na temelju moje argentinske vize mogao *usput* posjetiti. Uočio sam na pr., da se iz velike belgijske luke Antwerpen može Atlanskim Oceanom produžiti u New York i potom odanle u Buenos Aires.

Odoh do američkog konzulata u Bruxelles-u i upitah za mogućnosti posjeta u U.S.A. Engleskim sam toliko vladao te nisam trebao tumača. Vicekonzul ne samo da mi je povoljno odgovorio, već je na moju zamolbu odmah naredio činovniku da mi izda posjetničku vizu. Moj dobrotvor Kardinal Van Roy i časne sestre Sv. Križa pomogoše mi novčano koliko sam tre-

bao za kartu brodom do New Yorka. Onamo sam prispio 12. kolovoza 1947. Zamolih gostoprimstvo u hrvatskoj župi Sv. Ćirila i Metodija koje sam i primio od *vel. fra Zvonka Mandurića,* njezinog tadašnjeg župnika. Tokom mnogih razgovora vel. Mandurić je iznio svoje doživljaje i svoja iskustva s iseljenim Hrvatima u Americi (U.S.A.) i Kanadi. Od njega sam saznao o Hrvatima u Torontu i Hamiltonu.

Kako je moja viza za U.S.A. bila posjetnička, bilo mi je savjetovano, želim li stalno boraviti u U.S.A., da otputujem na neko vrijeme u Kanadu ili Kubu pa odanle na temelju jedne biskupske garancije zatražim odgovarajuću vizu i ulaz. Odoh u glavni ured Nadbiskupije New York i zamolih glavnoga vikara ne bi li mi možda gornji uvjet useljenja bio omogućen po *Kardinalu Spellmanu.* Mislio sam da bih kasnije, ako ne budem potreban u New Yorku, našao koje drugo mjesto gdje imade Hrvata i kao svećenik radio za njih. Generalni vikar me je prilično birokratski i hladno saslušao, pregledao moje isprave za Argentinu, takodjer preporuku (celebret) Nadbiskupa Stepinca, i na koncu me odbio. Bio sam u ozbiljnoj nezgodi. Viza je za boravak u U.S.A. bila na isteknuću, novac za putnu kartu u Argentinu nisam imao. Odlučih poći u Toronto, pa ondje pokušati barem neko vrijeme ostati prema tomu kako se prilike budu razvile. U svakom slučaju, ako uspijem doći u Kanadu imati ću nešto vremena i bolju priliku organizirati prijelaz u U.S.A.

Kanadski mi konzulat sam u New Yorku nije mogao izdati vize za posjet u Kanadu, a vrijeme je bilo prekratko da se molba pošalje u Ottawu. Savjetovaše mi da odem u Buffalo, N.Y., pa da ondje kod pograničnog kanadskog ureda zatražim dozvolu posjetiti svoje sunarodnjake zbog misionarske svrhe. Otputovah u Buffalo i taksijem se prevezoh na kanadsku stranu do pograničnog useljeničkog ureda. Ovdje se je zbilo ono, što me potiče na pisanje kao jedan od razloga i motiva. Taj *mali dogadjaj* uvjetovao je sasvim drugačiji tok moga života od onoga, koji bi se razvio, da sam trebao otići u Argentinu.

U pograničnom uredu pomno me je ispitivao, pregledao moje dokumente i vize neki mladi činovnik. Ispitivanje i pisanje podataka trajalo je više od pola sata. Naveo sam da sam hrvatski svećenik, da sam gotovo dvije godine za vrijeme rata studirao u Beču, zatim u Rimu i da dolazim iz Belgije. Belgijsko mi je ministarstvo izdalo svoju posebnu putnicu za nedržavljane, koja je mnogo više vrijedila nego talijanska iskaznica. Na koncu našeg oduljeg razgovora kanadski činovnik uze neki žig i kad su moje nade u povoljno rješenje molbe za privremeni boravak u Kanadi bile na vrhuncu, on tresne žigom o moju putnicu. S neočekivanim iznenadjenjem pročitah: »No visa for Canada« – Nema vize za Kanadu.

Pogledah ga i upitah: To znači, da ne mogu u Kanadu? On je potvrdio moje saznanje. Na čas se osjećah kao izgubljen. Zanimljivo je kako se u takvim slučajevima veoma brzo očituju čini i vladanje uvjetovani podsviješću naših navika. Osjećao sam se nemoćnim i nedoraslim situaciji. Čutio sam takodjer izvjesnu tjeskobu i nesigurnost. I prije sam se u molitvama preporučivao Blaženoj Djevici za uspjeh toga pothvata. Sada sam nešto nova trebao izmisliti i poduzeti. Izrekoh u sebi jedan kratak zaziv: *Marijo i Josipe, pomozite!* Nakon toga pogledah ponovno činovnika i upitah ga: Tko je di-

rektor ili šef toga vašega ureda? Pokazao mi je sobu na drugoj strani rekavši, da je njegov ured ondje. Zamolih ga bez razmišljanja, da bih želio govoriti s njim.

Činovnik je ispravno shvatio, da se radi o prizivu na višu vlast. Otišao je u sobu svoga pretpostavljenoga i nema sumnje razložio mu moj slučaj i svoje rješenje. Iz sobe se vratio nakon pet minuta i kazao mi, da sada mogu k šefu. Nakon što sam šefa pozdravio, postavio mi je ovaj pitanje, zašto se u Belgiji, gdje sam imao dosta vremena, nisam obratio na kanadski konzulat za vizu. Odgovorih, da za Hrvate u Torontu i Hamiltonu još nisam znao i da je moj program ići posjetiti ih kao hrvatski misionar bio načinjen u New Yorku, gdje sam od hrvatskog svećenika bio informiran, da ih ondje imade izvjesni broj, da su bez svećenika koji govori hrvatski i da im je potrebna povremena vjerska obnova na materinjskom jeziku. Upravitelj pograničnog ureda me je pažljivo saslušao i prihvativši moje razlaganje pozvao onoga prvog mladjeg činovnika te mu naložio da mi izda vizu za Kanadu na dva tjedna. Ovaj je prekrižio svoj »No visa for Canada«, uzeo drugi žig i udario na moju putnicu: »Visa for Canada« na dva tjedna.

Meni je odlanulo. Izadjoh iz ureda te upravo htjedoh pitati, da li ondje dolazi autobus, odnosno kako bih dalje produžio put. U taj čas pristupi k meni neki dobroćudni čovjek. On je takodjer bio u uredu i čuo da dolazim iz Belgije. Obratio se veoma uljudno k meni i upitao me: »Oče, kamo želite putovati?« Spomenuo sam grad Toronto. Reče, da on sa ženom putuje u Hamilton i da će me rado u svom automobilu odvesti do željezničke stanice u Hamiltonu, pa da odanle uzmem vlak za Toronto. Zahvalih mu i pridružih im se. Tako sam prispio u Kanadu, u grad Hamilton, u provinciji Ontario. To je maleni i naoko naravni dogadjaj, no u meni je probudio ponovnu zahvalnost prema majci Božjoj te ojačao vjeru, pouzdanje i ljubav prema Njoj.

Prije nego zaključim ovaj podnaslov, želim kratko iznijeti moj dolazak u Toronto i prvo snalaženje medju Hrvatima.

Kad sam još bio u New Yorku i interesirao se za Hrvate u Torontu, upitah jednoga našega zemljaka koji se bavi novinarstvom i poznaje mnoge hrvatske iseljenike u U.S.A i Kanadi, da mi dade kakvu hrvatsku adresu u Torontu, na koju bih se mogao obratiti, ako mi uspije prispjeti onamo. Ovaj mi dade adresu nekoga *Ivana Štimca* na 100 Adelaide ul. Kad prispjeh uToronto upitah za tu ulicu, nadjoh je i potražih broj 100. (Čini mi se, da se ne varam te je to bio broj.) U prvom katu na vratima opazih naslov »Novosti«.

Sjećam se, da smo u Zagrebu imali novine »Novosti«. Udjoh unutra. Čuo sam buku i odjekivanje tiskarskih strojeva. Na zidovima zapazih velike plakate sa slikama jugo-komunističkih partizanskih jedinica s Titom na čelu. Sredina mi se pričinila veoma sumnjivom. Pomislih: zar sam baš u Kanadu trebao doći da upadnem u jugo-komunističko gnijezdo? Pokucah na jedna vrata. Izašao je neki mladić. Upitah ga na engleskom jeziku (kažu, da je oprez početak mudrosti), da li je tu Mr. Štimac. Mladić ode prema drugoj strani hodnika zovući: »Štimac, Štimac...« Kako Štimca onaj čas nije bilo, upitao me, želim li ostaviti kakvu obavijest. Rekoh da nemam nikakve obavijesti, zahvalih i odoh.

Tako se opet nadjoh na ulici. Uistinu na ulici, jer nikakvih drugih adresa nisam imao. Utekoh se svojoj staroj prokušanoj metodi. Upitah prvog

prolaznka za kakvi katolički župski stan ili samostan. Bio sam upućen nedaleko u kuću Sv. Josipa. Tu stanuju »jozefiti«, misionari. Lijepo me primiše i ponudiše večerom. Kad sam im izložio odakle sam i da tražim Hrvate, uputiše me na slovačkog župnika vel. Mihovila Shubu (sada je monsinjor) kod crkve Sv. Ćirila i Metodija, na Robinson ul. Jedan ga od prisutnih svećenika nazove telefonski i primi povoljni odgovor, naime da mogu doći na prenoćište. Odoh mom subratu slovačkom svećeniku i ostadoh kod njega par tjedana.

Otac Shuba je znao, da imade Hrvata u Torontu i ponudio se, da će me odvesti i preporučiti *Kardinalu McGuiganu,* Nadbiskupu Toronta, da ostanem ondje kao dušobrižnik za Hrvate. Nekoliko dana prije našega posjeta Kardinalu, češće sam se pomolio Majci Božjoj za uspjeh pothvata pred Njezinim kipom Majke Božje od Sedam Žalosti. Slovaci je kao takovu posebno štuju. Naš posjet kod Kardinala McGuigana bio je uspješan. Kardinal se mnogo interesirao za Nadbiskupa Stepinca i progone Crkve u Hrvatskoj. Pozvao je pomoćnog Biskupa Webstera i naložio mu da mi izda opunomoćenje (jurisdikcije) za dušobrižnički rad medju Hrvatima, takodjer da me preporuči ondješnjem useljeničkom provincijskom uredu za dozvolu boravka u Kanadi na godinu dana. Uredio je takodjer s Konzistorijalnom kongregacijom u Rimu promjenu moga puta u Kanadu mjesto u Argentinu, nakon što je tukumanski biskup pristao. Za stan i hranu me smjestiše kod crkve Sv. Helene na West Dundas ulici.

Brzo sam pronašao našega starinu, odlična Hrvata i katolika *Antu Nižića,* organizirao Sv. Mise za Hrvate na zapadnom dijelu Toronta u poljskoj crkvi Sv. Marije i dao se na posao. Da ispravim kasnije novinske opaske objavljene u jednom hrvatskom glasilu u Kanadi, kako su mi Hrvati, napose članovi jedne ondješnje hrvatske političke organizacije, *omogućili dolazak u Kanadu,* pripominjem, *da nitko od njih nije znao za mene, kao ni ja za njih.* Došao sam onamo i kao svećenik radio ondje *posebnim zagovorom Blažene Djevice Marije.* Priznajem, da su me moji sunarodnjaci lijepo primili i oko dvije godine većinom mi išli na ruku u mom dušobrižničkom apostolatu.

c) Uspješna, ali neugodna parnica

Treći podnaslov ovoga osvrta usko je povezan s mojim svećeničkim radom u Kanadi od god. 1949., t.j. nakon prvih dviju mirnih godina (1947–1949), do jeseni 1951. god., kad sam počeo poučavati Sociologiju na Gannon College-u, Erie, Pa., U.S.A. U tom dvogodišnjem razdoblju (1949–1951) držanje i vladanje priličnog broja naših sunarodnjaka, koji su prije suradjivali u hrvatskoj misionarskoj zajednici, promijenilo se. Iznosim neka zapažanja kako sam ih sam iskusio.

Ljudi se mnogo puta probude i oduševe čuvši riječ Božju u crkvi. Odluče živjeti iskrenim kršćanskim životom, ali nakon kratkotrajnog dobrog nastojanja i uspjeha djavao pronalazi svoje spletke, sugerira razloge za destruktivnu kritiku i zamjerke protiv svećenika i mnoge se nestalne duše udaljuju. Najprije odustaju od svoje prijašnje suradnje, a potom zavedene po gorima od sebe prelaze i u otvoreni napadaj riječima i tiskom.

Moj je slučaj za našu pastorizaciju medju hrvatskim iseljenicima poučan i zanimljiv. On pruža žalostan primjer, koji potvrdjuje činjenicu, da

mnogi (u razmjeru prema cjelini, uistinu, premnogi) naš čovjek ili nije shvatio *prvenstvo kršćanskih duhovnih vrednota* u odnosu prema nekim društvenim skupinskim dobrima, ili je zaista u sebi izabrao drugorazredne vrednote, na pr. dobro organizacije kojoj pripada, kao najvišu vrednotu. Nas kao članove hrvatske narodne zajednice ne može u tom predmetu tješiti činjenica, da takve pojave postoje i kod drugih mnogo većih naroda i da su im pribavile velike štete i poraze.

U vrijeme kušnje koju pripravlja organizacijski pritisak ili zbog malih novčanih gubitaka, takvi pojedinci će odustati od svoga započetog dobrog puta u odnosu prema svećeniku i svojoj vjerskoj zajednici. U Kanadi je, na pr., običaj kod Hrvata da znanci i prijatelji budu pozvani na svadbeni banket ili gozbu. Nakon što su uzvanici povečerali, predsjedatelj pozdravlja mladence, čestita njima i roditeljima te otvara darove (obično je to novac u omotnici s čestitkom) imenujući darovatelja i iznos. Nije rijetko da mladenci na taj način dobiju i nekoliko tisuća dolara, što je često puta prvi i osnovni obol kod kupovanja kuće ili drugih potrepština za obiteljski život.

Opazio sam, da roditelji, koji imaju sinove i kćeri veoma pažljivo podržavaju odnos poznanstva i prijateljstva s budućim uzvanicima kloneći se svake zamjerke, koja bi ih mogla odvratiti od buduće svadbe i na taj način uzročiti novčani gubitak. Ovaj takt i pažnja su opravdani, ali samo dotle, dok predstavljaju *opravdani obzir.* Neopravdani, sebični i kukavički obzir se pokazuje onda, kad takvi zainteresirani pojedinci i njihova odrasla djeca prihvaćaju izvjesne zamjerke prema svećeniku ili kojem drugom javnom radniku ne zbog svoga uvjerenja, već zbog bojazni, da će u skoroj budućnosti vjerojatno pretrpjeti neki novčani gubitak u gore spomenutom smislu. Taj *krivi obzir* utječe na skupinske nastupe i držanja. Vodeći kritikanti znadu vješto u razgovoru dobaciti i prijetnju naglašavajući možebitni gubitak, ako se odnosni ne priključi njihovom krugu društvenog otpora i sabotaže.

Tim vodećim pojedincima, uistinu, nije mnogo stalo do mogućih gubitaka za mladence, *već do njihovog organizacijskog prestiža i vlastite novčane koristi,* koju crpu od svojih organizacija a koje (prestiž i novčanu korist) vide ugroženima nastupom i uspjehom nove osobe i novog organizacijskog kruga djelatnosti, pa bila ta djelatnost upravljena najuzvišenijim kršćanskim vrednotama, kao što su čast Božja, spasenje duša i očuvanje katoličke vjere u hrvatskom iseljeništvu. Rad svećenika neće biti mnogo oštećen, kad na odnosnom sektoru živi nekoliko tisuća Hrvata, kao što je to u Torontu i Hamiltonu iza 1960. god., a okvir štetnih utjecaja je malen, jer su odnosne organizirane skupine brojem članstva malene. Njihov utjecaj, medjutim, može postati odlučujući, kad je broj Hrvata katolika na odnosnom sektoru malen, na pr. oko stotinjak osoba, a nestalni pojedinci sačinjavaju polovicu vjerske zajednice. Pojave oportunizma su veoma štetno moralno i socijalno zlo nekoga naroda. Na žalost, imade ih na pretek i u Domovini pod komunizmom i u Iseljenoj Hrvatskoj u slobodi. One predusreću i već u prvom zametku čine najveće zapreke mnogim plemenitim i nesebičnim pothvatima upravljenim općem dobru hrvatske narodne zajednice.

Taj hrvatski oportunizam i jal duhovno zaslijepiše mnoge hrvatske pojedince tako, te se nisu dovinuli do spoznaje i poštovanja *društvenih prava* svojih sunarodnjaka u demokratskoj sredini svoje nove domovine.

Veliki broj Hrvata napustiše svoju lijepu i bogatu domovinu Hrvatsku zbog manjka slobode u prijašnjoj, a napose u komunističkoj Jugoslaviji. Čovjek bi zato s pravom očekivao, da će Hrvati razasuti po slobodnim zemljama svijeta cijeniti slobodu ne samo kad se radi o osobnom organizacijskom djelovanju i organizacijskom djelovanju svojih istomišljenika, već i svakoga drugoga čovjeka. Posebno razumijevanje i sućut bi se očekivali prema vlastitim sunarodnjacima, jer su žrtve iste narodne tragedije.

Česti slučajevi u našim iseljeničkim organizacijskim odnosima dokazuju, da mnogi naš čovjek i nakon trideset godina boravka u svojoj novoj demokratskoj domovini nije dublje proniknuo u značenje slobode udruživanja u sukladnosti s demokratskim ustavom i praksom odnosne zemlje. Ako su ciljevi osnivača nekoga društva plemeniti, t.j. upravljeni prosvjetnim, pomoćnim, vjerskim ili društveno-političkim dobrima kao što je to sloboda naroda, nijekati im pravo na takva udruživanja i onemogućavati njihovu organizacijsku inicijativu klevetama, prijetnjama i raznim društvenim diskriminacijama, znak je manjka društvene kulture.

Ako netko smatra da je neka organizacija zastarjela, jer su nastupili mnogi novi dogadjaji i promjene, ne smije mu se zamjeriti da sa svojim istomišljenicima uspostavi društvo sa suvremenijim ciljevima i bliže razumijevanju svoga pokoljenja. Predpostavlja se da su ciljevi u sukladnosti s općim dobrom. Najtragičnije u tim našim društvenim odnosima jest to, što se takve društvene povrede i nepravde dogadjaju po onima i prema onima, koji jednako ističu da se bore protiv komunizma i da su iskreni hrvatski rodoljubi. Ovakvi društveni čini nisu samo negativni u društvenom i političkom pogledu, t.j. nanose štetu općem dobru, već se protive i moralnom zakonu pravde i ljubavi prema bližnjemu. Zato svećenik *ne smije šutjeti na ovakva društvena i moralna zla medju svojim stadom.*

Kod nas se povremeno spominje *politički katolicizam.* U društvenom ponašanju taj se katolicizam očituje kod pojedinaca u javnom vršenju kršćanske dužnosti dotle, dok odnosna vjerska zajednica na bilo koji način koristi njihovoj političkoj ili kojoj drugoj njihovoj organizaciji. Tolerira se i manje korisno stanje. Naime, da će odnosni članovi neke vjerske zajednice vršiti svoje vjerske dužnosti, dok ta vjerska zajednica, u prvom redu njezini predstavnici, ni na koji način ne smeta i ne sprečava rad i razvoj njihovih organizacija, pa i onda, kad vladanje njihovih predstavnika nije kršćansko. To jest nije u sukladnosti s kršćanskim naukom.

Bilo je u našoj prošlosti slučajeva, da su svećenici tu i tamo u svojoj javnoj djelatnosti djelomično promicali i političke ciljeve organizacije, koju su načelno smatrali ispravnom a njihovo vodstvo su predstavljali pošteni i karakterni članovi. To nije politički katolicizam, jer ti svećenici nisu više vrednote podredjivali nižima. I u medjusobnoj uzajamnosti ljudskih čina i okvira djelatnosti postoji ljestvica vrijednosti. Kad su svećenikova djelatnost i uplivi, a i takvih je slučajeva bilo u nedavnoj hrvatskoj prošlosti, na žalost imade ih i danas, makar djelomično upravljeni u korist protunarodnih društava, t.j. protiv općeg dobra, oni takodjer nose obilježje političkog katolicizma. Kritika i osuda takvih zloupotreba u svećeničkom zvanju su opravdane.

Veoma je važno da svećenik u svom krugu pastoralne djelatnosti pogodi odgovarajuću razboritost. Medjutim, pastoralna razboritost ne mora uvi-

jek uroditi neposrednim vidljivim uspjehom. U zapletaju se života sukobljuju dobre i zle snage. Dokle god ljudi, posebice svećenici, ne čine kompromis s osnovnim načelima svoga zvanja, oni slijede ispravni put i taj će put prije ili kasnije dovesti do uspjeha.

Pastoralno iskustvo što sam ga sabrao u Domovini bilo je iz starih i ustaljenih župskih zajednica. Bio sam kapelan u Vrbovcu od 1939–1940., vjeroučitelj na gimnaziji i kapelan u Križevcima od 1940–1941. i u istom svojstvu u Krapini od 1941–1943. Svaka od tih župa broji više tisuća duša. Ne velim, da se i u Domovini svećenici tu i tamo nisu susreli s mjesnim društvenim i političkim utjecajima na njihov pastoralni rad. Tek se čini da takvih slučajeva imade mnogo više u iseljenoj Hrvatskoj.

Naši su stariji doseljenici u Torontu, Hamiltonu i Wellandu dobrim dijelom organizirani u Hrvatskoj Bratskoj Zajednici i u Hrvatskoj Seljačkoj Stranci. Ova službeno nosi naslov: Hrvatsko Seljačko Društvo. Predstavnici me obiju tih društava pozivahu progodice na proslave svojih društvenih godišnjica da reknem molitvu prije večere (banketa) i da govorim. Redovito sam se odazivao. Moje teme nisu bile stranačko-političkog sadržaja, već vjerskog, društvenog i opće kršćansko-prosvjetnog. Na pr. tema: »Vjera u Boga i seljačka sloga« sadrži osnovnu istinu vjere i jedan društveni ideal društva u razrednim odnosima hrvatskog društva.

U razrednoj podjeli društva svaki društveni stalež imade pravo organizirati se i tim putem ostvarivati svoje opravdane zahtjeve. Motiv razredne borbe, dakako, ne smije biti mržnja, već težnja za pravdom i općim dobrom. I sredstva, dakako, trebaju biti moralno dopuštena. Veliki se ideal kršćanske nauke o društvu sastoji u uklanjanju klasne borbe i oživotvorbi društvene sukladnosti i mira. O tom predmetu je i Crkva objavila prekrasne direktive u papinim enciklikama kao što su »O radničkom pitanju« od Lava XIII. god. 1891. i »O novom društvenom poretku« od Pija XI. god. 1931. U Domovini sam priredio prijevod tih enciklika pod naslovom »*Socijalni katolicizam*« što ga je god. 1942. izdalo Veliko križarsko bratstvo u Zagrebu.

Nekolicina mojih govora bili su otiskani u kanadskom »Hrvatskom Glasu«, »Danici« i »Našoj Nadi«. Ova je kršćanska prosvjeta bila dobro primljena. Od vremena do vremena prišao bi prije programa k meni koji taj član HSS-a i sugerirao da spomenem »našega predsjednika dra Mačeka«. Koliko je u sadržaju, da ostane nepolitički, bilo moguće, i to sam katkada učinio. Odjek je na ovu moju metodu medju nekim novodoseljenim promatračima u Argentini ukazao na izvjesna čudjenja s opaskom, da dajem *kulturnu podršku HSS-u.* Na takve se opaske nisam obazirao, jer su moje nakane bile jasne i čiste. Kad su se nove hrvatske organizacije pojavile na tom sektoru i na njihovim sam priredbama govorio. Govorio sam u kršćanskom i opće hrvatskom duhu, t.j. u sukladnosti sa svojim svećeničkim zvanjem. Naglašavao sam, da sam svećenik za sve Hrvate katolike bez obzira na njihovu političku ili organizacijsku pripadnost.

God. 1948. i 1949. pomalo je stizavao izvjesni broj novodoseljenih Hrvata. Iza 1951. god. njihov se broj brže povećavao. Medju starijim i mladjim hrvatskim doseljenicima nastadoše rasprave i prepirke o dogadjajima u Hrvatskoj za vrijeme Drugoga svjetskoga rata. Na žalost, bilo je i prilično mnogo okrivljivanja, osudjivanja i svadje. Razgovaralo se i o organizacijskoj dje-

latnosti i suradnji. *Manjak razumijevanja i oduševljenja za stare organizacijske oblike i ciljeve donijeli su novodoseljeni Hrvati u Kanadu sa sobom.* Nova saznanja bila su stečena *njihovim osobnim učešćem* u vihoru rata i njihovim osobnim sudjelovanjem u raznim organizacijama u Domovini. Osim toga to su sve ljudi dvadesetak godina mladji od prijašnje doseljeničke generacije. Njihova želja imati nešto novo, nešto što njima više odgovara, ali takodjer hrvatsko, protukomunističko, na hrvatskoj državotvornoj misli s opće hrvatskim kulturnim i dobrotvornim ciljevima u sukladnosti s demokratskim ustavom svoje nove domovine Kanade bila je opravdana. Kao društvena bića s ljudskim dostojanstvom imaju pravo na to.

Moj glavni grijeh u toj situaciji sastojao se u *naglašenju prava* novodoseljenih Hrvata na društveno organiziranje. Ta potreba razjašnjenja ljudskih prava na vlastitu organizacijsku djelatnost s dobrim ciljem pokazala se u razgovorima, kad su neki svojoj postojećoj organizaciji svojatali jedino moguće prihvaćanje i dopuštanje.

Istina je, da postojeće organizacije u nekoj društvenoj sredini porastu i pomladjuju se novim članstvom. Medjutim, preuzetno je očekivati da će ljudi s drugačijim iskustvima i pogledima iz druge sredine odmah prihvatiti organizacijske metode i ciljeve nove sredine. Pa i medju pripadnicima iste narodnosti. Za to se traži duža duševna priprava. No, i *organizacijski pluralizam imade svoje prednosti,* dok se članovi odnosnoga društva medjusobno poštuju i priznaju opće ciljeve i interese koji ih zbližuju i povezuju.

Zaključujući opis ove krize u našem dušobrižništvu bilježim, da su *neopravdane zamjerke* u gornjoj situaciji pošle mnogo dalje i postale u glavama nekih sunarodnjaka velikim razlogom da se svećenika bojkotira i da se u crkvi mjesto pedeset centi ili jednog dolara u svrhe pokrića misionarskih troškova, kako je bivalo prije, dade samo »pečak« (pet centi). Ubačena je i uzrečica: »Mi ćemo njega pečakima istjerati«. Organizirano je i par tužbi crkvenim poglavarima (Kardinalu McGuiganu). Neki pojedinci se vodjeni zavišću i svojim društvenim interesima latiše i ružnih kleveta. Jadan naš narod u tudjem svijetu! Jednom sam o tim tužbama razgovarao s pomoćnim Biskupom Websterom, a drugi puta s Kardinalom. Moja su razjašnjenja bila dobro shvaćena i prihvaćena. Atmosfera je postajala sve više zagušljivom i nepodnošljivom.

Nekako u to vrijeme (koncem god. 1949.) stigao je u Toronto bački svećenik *vel. Aleksandar Rab.* On je govorio madjarski i hrvatski. Trebao je urediti svoje crkvene papire za boravak u Nadbiskupiji Toronto. Kako sam posjećivao hrvatske naseobine u Torontu, Hamiltonu i Wellandu i kao jedini hrvatski svećenik vršio dušobrižništvo za Hrvate katolike u sve te tri naseobine (gradovi Toronto i Welland spadali su u Nadbiskupiju Toronto, a Hamilton u Biskupiju Hamilton), sugerirao sam Kardinalu da ovlasti vel. Raba, da se on u buduće brine za Hrvate u Torontu. Za mene je bilo dosta rada u Hamiltonu i Wellandu. Hamiltonska je naseobina u to vrijeme zapravo bila najbrojnija hrvatskim pučanstvom, pa sam se ozbiljno bavio mišlju što prije započeti s organizacijom hrvatske župe ondje.

Crkvena ovlaštenja za dušobrižništvo u Hamiltonu dobih već jeseni 1947. god. kratko vrijeme nakon moga smještaja u Torontu. Iza uspjelog hrvatskog katoličkog dana u Hamiltonu održanog na 21. prosinca 1947. god.

kao »*Dan Nadbiskupa Stepinca*« u Hrvatskom narodnom domu, hamiltonski Biskup Ryan, koji je posjetio tu hrvatsku i katoličku manifestaciju, pristao je da se započne sa sabirnom akcijom za kupnju zemljišta i za gradnju hrvatske crkve. Tokom 1948. god. sabrano je toliko, te su kupljene dvije parcele i još je ostalo nešto novca u Fondu za gradnju crkve. Naša misijska postaja u Hamiltonu dobila je ime »*Holy Cross Mission – Croatian*« – »Hrvatska misija Sv. Križa«. Medju aktivnijim članovima Crkvenoga odbora istaknuli su se: *pokojni Josip Cvetić, Matijašević i Ivan Škrtić.*

Kod gore spomenutog posjeta Kradinalu McGuiganu s vel. Rabom, Kardinal je saslušao moje razlaganje i prihvatio moj prijedlog u nadi, da će se bura medju jednim dijelom Hrvata u Torontu na taj način stišati. Stručnjaci za nauku Socijalne psihologije kažu, da su raspoloženja skupina puna tajni. Nije ih lako promijeniti u kraće vrijeme. Čini se, da smo mi Hrvati u toj stvari odviše polagani. U istom Torontu dogadjale su se slične poteškoće i kasnijim hrvatskim dušobrižnicima, sada pokojnom *vel. Vrdoljaku,* koji je ondje nakon većeg priljeva novodoseljenih uspio osnovati hrvatsku župu i pokojnom *vel. dru Kamberu,* koji je u mnoštvu od po prilici deset tisuća naših iseljenika izgradio i novu veliku crkvu. I kanadskim je crkvenim poglavarima postalo jasno, da se medju tom narodnosnom skupinom ne radi o vinogradu Gospodnjem, već o jednom pastoralnom kamenolomu. U jednom kasnijem pismu na moju zamolbu o njegovom sudu gledom na primljene tužbe protiv mene, Kardinal mi je kratko dogovorio: »Oni nemaju dostatnih dokaza i ja Vas ne optužujem ni za što«.

U Hamiltonu sam stanovao kod madjarskih sestara Socijalne službe na Hamiltonskom brdu. Nekako u isto vrijeme kupio sam dvije parcele zemljišta i u Wellandu na Broadway-u u nadi da se s vremenom i ondje započne s kakvom gradnjom za dobro hrvatske vjerske zajednice. Te su parcele bile plaćene novcem, što sam ga 1948. i 1949. god. dobio prigodom blagoslova kuća. Zemljište je kasnije prodano za veću vrijednost i uključeno u fond za gradnju crkve Sv. Augustina u istoimenoj župi, koja je otvorena Hrvatima i ostalim narodnostima. Na žalost, Hrvati se s njom slabo služe, premda je ondje priličan broj starodoseljenih i novodoseljenih i premda je ondje već više godina hrvatski svećenik njezinim upraviteljem.

Na moje duboko razočaranje prilike su se i u hamiltonskoj hrvatskoj vjerskoj zajednici pogoršavale krivnjom sličnih stranačko-političkih pojedinaca kao onih u Torontu. Držao sam da bi izgradnja jedne manje prizemne dvorane sa svećeničkim stanom više privukla sve Hrvate katolike. Poticaj da tako mislim dobio sam od samih vjernika. Dao sam načiniti nacrt i predao ga Biskupu Ryan-u. U medjuvremenu, jer se je o planu znalo i raspravljalo, stranačko-politički predstavnik HSS-a, sada je pokojni i neka počiva u miru Božjem, došao je s još jednom osobom Biskupu i u *ime cijele hrvatske naseobine* izjavio, da naseobina nije u mogućnosti ulaziti u izvedbu toga plana. Biskup me je iza toga pozvao i na moju prijašnju zamolbu odgovorio, da se izgradnja crkvene dvorane za vjerske potrebe i svrhe Hrvata katolika u Hamiltonu odgadja do *daljnjeg nepredvidjenog datuma.*

Razumljivo je, da je moje iznenadjenje bilo isprepleteno gorčinom i boli. I opet je pobijedila hrvatska sićušnost i uskogrudnost. Dio mojih vjernika pripadali su istovremeno i drugim organizacijama. Njihovi se vodeći

pobojaše, da će nova crkvena ustanova u Hamiltonu smanjiti doprinose njihovim društvima i zato je po njihovom sudu trebalo pod svaku cijenu predusresti i onemogućiti njezino ostvarenje. Njih nije smetalo, da se radi o višim kršćanskim vrednotama. O promicanju časti Božje medju Hrvatima katolicima, o spasenju njihovih duša i o dobru Crkve.

Biskup Ryan je uvidjao moje poteškoće. Ostavio mi je otvorena vrata raditi medju Hrvatima na taj način, što mi je ponudio da budem kapelanom kod župe Sv. Ane i svake nedjelje za Hrvate vršim službu Božju u ovećoj školskoj kapeli Kraljice Sv. Krunice, gdje smo i prijašnjih godina to činili. Nakon kratkog vremena posjetih Biskupa te ga unaprijed zamolih da mi dade svoju preporuku, ako nadjem nastavničko mjesto u U.S.A. To se i dogodilo u kolovozu 1951., kad sam dobio ponudu za poučavanje na Gannon College-u u Erie, Pa., te se naskoro i preselio onamo.

Isti uvjet, što ga je Biskup Ryan predložio meni, ponudio ga je i sadašnjem hrvatskom svećeniku *vel. Stjepanu Šprajcu* 1952. god. Vel. Šprajc se s mnogo strpljivosti kao kapelan kod Sv. Ane i dušobrižnik za Hrvate održao do danas. God. 1959. (mislim da se ne varam u datumu) nakon priljeva od par tisuća duša u hrvatskom pučanstvu prešao je u hrvatske župske prostorije i prizemnu privremenu crkvu, da god. 1969. otvore veću crkvenu dvoranu i izgrade svoju župnu crkvu.

Tako sam uza svoju najiskreniju volju da kao hrvatski svećenik koristim svomu narodu prešao u američku sredinu te se posvetio ponajviše studiju i odgoju američke sveučilišne mladeži. Opravdavam se činjenicom, da je poziv na spasenje univerzalan i Katolička crkva je univerzalna. Osobni su se uvjeti moga života mnogo popravili. Imao sam red, prihvaćan sam bio s poštovanjem i takodjer primao pristojnu mjesečnu plaću. Ušao sam, hvala dobrom Bogu, u razdoblje života u kojem nisam više trebao očekivati nečiju dobru volju i milostinju, već sam povremeno mogao i sam davati. I prema Sv. Evandjelju davanje donosi više duhovnog zadovoljstva nego primanje.

Svoje slobodno vrijeme za božićnih, uskrsnih i ljetnih praznika ponajviše sam posvetio misionarskom radu medju Hrvatima. Posjećivao sam u Kanadi u provincijama svjevernom Ontario-u i Quebec-u manje hrvatske naseobine, koje tada, a tako je ponajviše i sada, nisu imale svoga hrvatskoga svećenika. Češće sam odlazio u Sudbury, Norandu, Kirkland Lake, zatim nekoliko puta u Schumacher, Timmins, Ottawu i Montreal. Kršćanski i hrvatski rodoljubni ideali Hrvatske Katoličke Zajednice su mi kao svećeniku najbliži, pa sam držao da će biti korisno za opće hrvatsko dobro u odnosnim naseobinama osnovati njezine odsjeke. To više, što sam očekivao, da će članovi odsjeka HKZ-e ići na ruku hrvatskom svećeniku, kad ih ponovo posjeti u dušebrižničke svrhe.

Tako sam od 1951. do 1960. god. osnovao odsjeke HKZ-e u Norandi, Sudbury-u, Ottawi, Montreal-u, Hamilton-u i Wellandu. Neki se od tih odsjeka održaše, a neki su prestali raditi zbog preseljenja dobrog dijela njihova članstva u južni Ontario. Primio sam tu i tamo i usmene zamjerke od članova ondješnjih drugih starijih organizacija, kako »nama ne treba HKZ«. Na te se opaske nijesam obazirao. Jasno mi je bilo, da je to odraz atmosfere koju

sam već imao prilike očutjeti u Torontu i Hamiltonu. Veseli me što s većim priljevom hrvatskog iseljeništva u Kanadi raste i broj novih odsjeka HKZ-e.

Držim, da ni jedan iskreni hrvatski demokrata, bez obzira kojoj on demokratskoj organizaciji pripada, ne bi smio u revnosti za svoje društvo ćutjeti neku zavist ili nevoljkost. Ako njegova organizacija ne napreduje ili se čak i brzo smanjuje i pomalo iščezava, jer staro članstvo izumire, a podmlatka nema, ne bi smio izmišljati netočne razloge i okrivljivati druge za zastoj svoga društva. Upravo bi ga činjenice toga zastoja trebale ponukati da preispita suvremenost metoda, ideologije i ciljeve svoje organizacije. Takodjer raspoloženja i težnje mogućih članova. Mi živimo u vremenu brzih društvenih promjena. Dok ostajemo i trebamo ostati vjerni nepromjenljivoj istini rodoljublja, da urodi većim plodovima za opće dobro, valja pomno ispitati nove okolnosti za njezinu oživotvorbu.

Ova desetgodišnja iskrena rodoljubna nastojanja s više ili manje uspjeha djelomično krivo shvaćena i tumačena, vjerujem više na temelju: reklа-kazala, prethodila su i razvila osobno negodovanje jednog od hrvatskih vodećih političara. Svoju kritiku i vrhunac negodovanja izrazio je u obliku najozbiljnije i najteže uvreda za svećenika nazvavši ga javno u hrvatsko-kanadskim novinama »živ primjer zla, koje još i danas imademo medju iseljenim Hrvatima« (»Hrvatski Glas«, od 25. kolovoza, 1958., br. 33, str. 1.) Članak nosi naslov: »Emigracija prema domovini i iseljenoj Hrvatskoj«. Težina izraza stoji bez obzira na specificiranje zla neispravno pripisanoj odnosnoj osobi. Namjerno ne spominjem ime toga hrvatskog vodje s nakanom, da dobro koliko ga danas čini za opću hrvatsku stvar ovim recima ne bude zasjenjeno i umanjeno. Tko se ozbiljno bude zanimao za sadržaj ovoga članka, potrudit će se, da članak prema gornjem podatku i pronadje.

Gornji članak nije našao svoje posljednje objelodanjenje u spomenutim kanadskim novinama za hrvatske iseljenike. Kao član Hrvatske Bratske Zajednice primam, pregledavam i tu i tamo štogod pročitam u »Zajedničaru«, njezinom službenom glasilu. Na svoje veliko iznenadjenje pročitah isti članak pretiskan u »Zajedničaru« od 3. rujna, 1958. god. na str. 3. Tadašnji urednik »Zajedničara«, *Filip Vukelić,* pohvalio je članak, naglasio da mu se svidja i dao ga pretiskati. Tako je članak k publicitetu od po prilici tri tisuće pretplatnika »Hrvatskog Glasa« dobio publicitet i pred *osamdeset tisuća* primalaca »Zajedničara«. Projugokomunistički urednik »Zajedničara« upotrijebio je priliku nanijeti štetu dobrom glasu svećenika i tako pospješiti interes *ne HBZ-e i velikog dijela njezinog hrvatskog katoličkog članstva,* već interese onih, kojima je svojim uredjivanjem neprestano činio propagandističke usluge. Svima je, naime, malo upućenima jasno, da je današnji komunistički režim u Jugoslaviji totalitaran, protuhrvatski i protukršćanski.

Preletjevši u duši sve neugodnosti doživljene unatrag deset godina i razloge tih napadaja, kao gradjanin U.S.A. odlučih se poslužiti zakonskom zaštitom i zahtjevom moralne i materijalne štete nadoknade. Proučih kanonsko pravo o stavu Crkve, kad se radi o slučajevima da svećenik započne parnicu protiv svjetovne osobe. Trebao sam pristanak biskupa biskupije u kojoj sam tada boravio i onoga u čijoj se biskupiji sudski proces namjerava započeti. Tada sam se nalazio u Biskupiji Syracuse kao docent za Sociologiju na Le Moyne College-u. Biskup Syracuse i Pittsburgha dadoše mi

svoj pismeni pristanak. U Pittsburghu je tada bio biskupom gospodin *John Dearden,* sadašnji kardinal i nadbiskup u Detroitu. Uzeh dva advokata. Onaj iz Syracuse trebao je svoga zastupnika u Pittsburghu. Tužba je službeno registrirana u prvoj polovici 1959. god.

Prošle su godine 1959., 1960. i veći dio 1961., a da se proces gotovo nije pomaknuo. Obadvije stranke trebaju dati iskaze pod zakletvom pred protivnim braniteljem. Trebalo je spremiti podatke kao gradivo advokatu. Grad Syracuse je govoto 400 milja (oko 600 km.) udaljen od Pittsburgha. U proljeće 1961. god. pomišljao sam, da bi bilo najbolje tražiti premještaj u Pittsburgh i ondje na licu mjesta stvar pokrenuti s mrtve točke. Božja Providnost je htjela, te sam se na svom prolazu kroz Pittsburgh u svibnju 1961. kod dijeljenja sv. potvrde u hrvatskoj župi Sv. Nikole upoznao s tadašnjim pitsburškim *Biskupom Wrightom.* Nakon što sam uočio potrebu hrvatskog svećenika u hrvatskoj župi *Naše Gospe od Pohoda* u Rankinu (predgradje Pittsburgha), a tadašnji župnik *vel. Charles Georgevich* je želio hrvatskog svećenika, u sporazumu s njim načinih molbu na Biskupa. Ova je bila povoljno riješena. Već sa u proljetnom semestru 1962. predavao na Mount Mercy College-u u Pittsburghu. Tako sam spojio pastoralni rad s naučno odgojnim radom. Tu sam kombinaciju davno želio.

Kratko vrijeme iza moga dolaska u Rankin podnosili smo svoje iskaze za sudski proces. Kad je tužena stranka, Filip Vukelić i predstavnici HBZ-e, davala svoje iskaze, za vrijeme odmora pristupio je meni *Krašić,* mnogogodišnji glavni blagajnik HBZ-e i poznat po svom pro-komunističkom radu. Pogledao me i apelirao na mene rekavši: »Krist je svojim neprijateljima na križu oprostio. Zašto vi ne oprostite?« Takav pacifistički, miroljubivi, apel je prokušana metoda, kojom se veoma često služe komunisti i njihove korisne budale. Tako zvani *pretjerani pacifizam* otklanja upotrebu sile i protiv svakog napadača, koji se služi silom. Kad bi slobodni narodi prihvatili tu komunističku »miroljubivu« smicalicu, komunisti bi brzo zauzeli sav svijet.

Pojedinac se može odreći svoga prava na samoobranu i pružiti »drugi obraz«. Velim može, jer svatko raspolaže svojim pravima i zbog viših razloga može ih se odreći. Bog će mu to uračunati u veliku zaslugu. No, nije dužan, nije obvezan to učiniti. Može slijediti naravni zakon samoobrane. Takav je pojedinac obvezan upotrijebiti i silu, kad se radi o obrani onih za koje snosi odgovornost, kao, na pr., otac obitelji pred nepravednim napadačem koji u pokretu prijeti njegovoj ženi i djeci. Takodjer članovi narodne zajednice, kad je sloboda naroda ugrožena. Pojedincu treba oprostiti i to je naša kršćanska dužnost. No, ne znači da se time treba odreći i prava na nadoknadu šteta nanesenih dobrom glasu i vršenju zvanja. Ni u svećenikovom slučaju ne bi uvijek koristilo općem dobru da šuti i da se ne obrani od nepravednih napadaja od strane neodgovornih pojedinaca. Kršćani jesu za pravedni mir. Taj pak predstavlja *društveno stanje u kojem vlast, organizirane skupine i pojedinci medjusobno priznaju i poštuju prava jedni drugima.* Zato se Krašić sa svojim pozivanjem na Sv. Pismo u neprikladnoj prilici obratio na krivu adresu.

Stvar parnice je pošla u povoljnom pravcu. Osobito nakon što je prethodni sud od tri suca proglasio odnosni tekst članka »libel 'per se'«, t.j. klevetnički sam po sebi. Medjutim, Bog je na mene pripustio kušnju sa strane

odakle bih najmanje očekivao. Biskup Wright – sada kardinal – je u medjuvremenu bio na izvjesni način »informiran« i »poučen« o parnici. Uočio sam kod jedne hrvatske župske proslave, da su tadašnji predsjednik I. V. Mandić i sadašnji urednik hrvatskog dijela »Zajedničara«, bivši bosanski franjevac, lovili priliku da s Biskupom Wrightom mogu progovoriti. Premda sam imao kanonske pristanke predšasnika Biskupa Wrighta da stvar započnem u sukladnosti s Crkvenim Zakonikom, on je zauzeo protivni stav.

Kako parnicu nije mogao izravno obustaviti, to mi je uskratio produženje svoje privole da ostanem *medju hrvatskim narodom kod hrvatske župe u Rankinu* uza sve što je taj narod bio veoma zadovoljan s mojim radom. Biskupova se, naime, privola traži za produženje boravka u nekoj biskupiji za strane svećenike, koje produženje izdaje Kongregacija u Rimu. Nadjoh se u veoma osjetljivoj situaciji. Bog znade koliko svećenik, koji iskreno cijeni svoje zvanje, mora u takvom zapletaju odnosa duševno pretrpjeti. Nije čudo, da slični doživljaji mnogim svećenicima potresu čitavu izgradnju osobnosti i kod živčano slabijih naravi utječu na kasniji slom živaca.

Povukoh se u sebe i s većim se žarom predah molitvi i onoj duhovnoj slobodi, koju sam ćutio na putovima južne Bavarske u travnju 1945. god., kad sam s kišobranom u ruci i lakom torbom na ledjima tražio kamo da se sklonim. Tih dana unutrašnje potištenosti i tjeskobe opet se posebice utekoh zagovoru Blažene Djevice Marije s obećanjem, da ću Joj na čast napisati jedno djelce i nešto pomoći dati u dobre svrhe, ako sve prodje u redu i dobijem parnicu.

Da ne zatežem. Iz Rima sam dobio produženje boravka za Biskupiju Pittsburgh, koliko sam tražio. Upravio sam nekoliko molbi na poznatija katolička sveučilišta za profesorsko namještenje i dobio ponudu na Sveučilištu Villanova (gradić se nalazi u krasnom predgradju Philadelphije), kamo sam se i preselio i gdje se nalazim već osmu godinu.

Iza ponovnih zatezanja konačno je zakazan dan suda na 31. ožujka, 1966. god. Spremanje se proteglo na 1. travnja, 1966. Kad je porota već čekala, predstavnici HBZ-e po svom advokatu ponudiše par uvjeta za tako zvanu nagodbu bez suda. Prihvatio sam drugu ponudu s uvjetima: 1) Da se opozove uvreda i kleveta, 2) Da HBZ na račun odštete isplati 7.500 dolara 3) Da mognem u »Zajedničaru« objelodaniti šest članaka. Ta nagodba je po sucu potvrdjena i objelodanjena u »Zajedničaru« od 4. svibnja, 1966., na str. 3. U istom primjerku »Zajedničara« I. V. Mandić, tadašnji predsjednik HBZ-e, napisao opoziv. Novac je takodjer isplaćen nakon par mjeseci. Šest članaka u »Zajedničaru« do sada nisam objavio. Možda hoću u budućnosti.

Ovaj drugi i sretno svršeni pothvat i borba opet učvrstiše u meni vjeru i pouzdanje u Blaženu Djevicu Mariju, Majku Božju, te iskrenu ljubav prema njoj. Da Njezinu dobrotu, brigu i veliki smisao za pravdu istaknem i naglasim, pišem ovo djelce.

Na koncu pripominjem čitaocu, da su katolici dužni štititi dobar glas svojih svećenika i onda, kad su ovi manje savršeni. Neka nama Hrvatima katolicima svijetli primjer katoličkih Iraca.

Moje začlanjenje u HBZ imalo je iskreno fraternalističku hrvatsku rodoljubnu svrhu, a ta je bila pridonijeti suzbijanju vidnih jugokomunističkih utjecaja u njoj i upravo nju potaći na opću borbu hrvatskog naroda protiv

jugokomunističkog okupatora i za uspostavu demokratske Hrvatske u najširim društveno-političkim razmjerima. Upravo u pravcu kako se odvija sada. Upravo toj plemenitoj svrsi upravljen je bio doprinos suradnje u HNV i u HKDA mimoilazeći stranačko-politički naglasak i mogućnost. Pri tome stojim i danas kao na prevenstvenoj dužnosti prema hrvatskom narodu u sadašnjem njegovom povijesnom procesu. To je sadržaj naše hrvatske katoličke evangelizacije za slobodu i neotudjiva prava hrvatskog naroda. Upravo tlačenjem hrvatskog čovjeka i ne priznavanjem njegovih neotudjivih prava baciše ga njegovi neprijatelji u krajnje siromaštvo.

d) Ususret zalasku života

Ne bih rekao da se moj dvogodišnji (1961–1963) boravak i rad u hrvatskoj župi u Rankinu kod Pittsburgha može označiti riječima Sv. Pisma: »Svojima dodje, a svoji ga ne primiše«. (Sv. Ivan, gl. I., 11). Velika većina župljana iskazivahu mi poštovanje, povjerenje i iskrenu otvorenost. Nakon što sam primio povoljan odgovor za profesorsku službu u Villanova University, gradić se nalazi u predgradju metropole Philadelphije, inače staro augustinsko katoličko sveučilište, proslavili smo u odličnom raspoloženju i velikodušju moju 25. godišnjicu svećeništva. Moj premještaj u Villanovu prethodile su odlične preporuke i od strane biskupije, i od strane Mount Mercy College-a (sveučilišta), premda je taj premještaj imao neispravne socijalno-političke razloge u prilog jugokomunističkih interesa, koji bi po mišljenju nekih mogli biti umanjeni i oštećeni, da sam ondje ostao. Uza sve nepovoljno iskustvo koje mi priredišе moji hrvatski sunarodnjaci u Pittsburghu, nisam se udaljio od svoga hrvatskoga naroda već sam za dugih praznika pastoralno i prosvjetno godinama pomagao u hrvatskoj župi Sv. Jeronima u Detroitu i Thunder Bay-u u Kanadi što je uz suradnju drugih svećenika rodilo sadašnju omanju župu Uznesenja Bl. Dj. Marije. Nastojao sam i hrvatskim tiskom širiti riječ Božju vjerskom i rodoljubnom evangelizacijom. Napose u VJESNIKU, časopisu za vjerska, socijalna i kulturna pitanja za naš brojni narod u Njemačkoj. Mogu kazati da donekle poznam naš zapleteni i zanimljiv pastoralni proces u hrvatskom iseljeništvu. Njegovi vlastiti zahtjevi su uvjetovani hrvatskim vlastitim kulturnim elementima, zatim onim sredine u koju su hrvatski doseljenici došli i značajkama vlastitih dušobrižnika. Ova studija, držim, sadrži poučne slučajeve svih triju kategorija na putu hrvatskih iseljenika u »novoj« domovini, u staru domovinu Hrvatsku i prema konačnom zalasku života u vječnost. Za sve, i stado i pastire, vrijedi stara istina: *Iskustvo je najbolji izvor znanja i pokazatelj života.*

KAZALO IMENA I STVARI

Američki biskupi (SAD) i svećenici izbjeglice, str. 60.
Adam od Perseigne, str. 17.

Baloković, Gjuro, (Rev.), str. 52.
blaženstva, str. 15.
borba, njezino značenje u životu, borba između dobra i zla, str. 11.
Borošak, Josip, (Mons.), str. 56.
Bosko, Ivan, Sv., str. 56.

Cecelja, Vilim, (Rev.). str. 52.
Cvetić, Josip, str. 68.

Ćiril Aledsandrijski, Sv., pozdrav Mariji Bogorodici, str. 32.

čašćenje Blažene Djevice Marije i uslišenje molbi, str. 55.

dar jakosti, str. 12., njegovi učinci, str. 13. i 14.
Dearden, John, (nadb., kardinal), str. 71.
determinist, str. 53.
dialog s bezbožnicima, str. 45. i 46.
»Djevica moguća«, str. 51.
društveni razmak u feudalizmu, str. 6.
društvo, komunističko upravljanje društva, str. 32.
»Društvo Pavao« – »Paulus Gesellschaft«, str. 46.
duhovne i društvene vrednote, str. 64.

»Fond Pape Ivana« u Zagrebu, str. 38.
»Fond Gospine crkve« u Splitu, str. 38.

»Heiligwasser«, str. 53.
»Hrvatska katolička zajednica« u SAD i njezini ideali, str. 69. i 70.
»Hrvatska kršćansko-demokratska akcija« u SAD, str. 41.
»Hrvatska misija Sv. Križa«, Hamilton, str. 68.
hrvatski radnici u Belgiji, str. 58.
hrvatske organizacije, njihova djelatnost, str. 39.
humanizam, pravi, str. 4., kršćanski, str. 6.

Ivan XXIII, Papa, str. 2. i 4.
Ivan P. II, Papa, str. 1.
intelektualno čudo, str. 21.
Ivšić, Milan, (dr., prof.), str. 57.

»Jaka Žena«, str. 17.
jakost-moralna krepost, str. 12. i 13., jakost i rodoljublje, str. 44.
jezik kao sredstvo saobraćaja i kulture, str. 35.
junaštvo kao moralna osobina, str. 11.
Juretić, Augustin, (Mons.), str. 57.

Kamber, Charles, (Rev. dr.), str. 68.
katolicizam, politički, str. 65.
kompromis s borbenim bezbožnicima i kršćanstvo, str. 45.
komunistički i slobodni svijet, str. 3.
komunistička utopija, str. 7.
Kraljica Mučenika, str. 21.
Kretschmer, Ernest, str. 53.
kriza Crkve u SAD, str. 60.
Krnjević, Juraj, (dr.), str. 41. i 42.
kršćanski otpor, str. 3.

Lončarić, Josip, (Mons.), str. 57.

»Majka Crkve«, str. 28.
Mandurić, Zvonko, (O. F. M., Rev.), str. 61.
»Matica hrvatska« u Fermu, str. 56.
Magjerec, Juraj, (Mons.), str. 56.
Matijašević, Mihovil, str. 68.
McGuigan, James, (nadb. kardinal), str. 63.

mir, pravedni, str. 71.
mlakost, str. 13.
nacionalna svijest i dobro zajednice, str. 35.
nacionalni komunizam, str. 32.
nakana, njezino pročišćenje, str. 53., dobra nakana i način molitve, str. 54.
naoružavanje, njegovi razlozi, str. 4.
neizvjesnost i manjak predvidjanja, str. 53.
nestalne duše i riječ Božja, str. 63.
Neumann, John, (bl., biskup), str. 14.
Nižić, Ante, str. 63.

obraćenje bezbožnika, njegova mogućnost, str. 4.
obzir u društvenom vladanju, opravdani i neopravdani, str. 64.
»Odvjetnica hrvatskog kraljevstva«, str. 47.
»Ogledalo pravde«, str. 15.
ograničenje slobode, str. 38.
oportunizam i opće dobro, str. 64.
osobnost, str. 22.
Oštrić, Andrija, (Rev.), str. 52.
OUN-a i zaštita ljudskih prava, str. 4.
»parousia«, str. 27.
pastoralna metoda medju iseljenicima, str. 58., pastoralna razboritost, str. 65.
plodovi darova Duha Svetoga, str. 15.
pobožnost i priroda, str. 54.
»Pomoćnica kršćana«, str. 29.
pokreti, podzemni, str. 4.
poslušnost Bl. Dj. M., str. 16.
pravo udruživanja, str. 65.
pouzdanje u Boga, razlozi za nj, str. 54.
predotkupljenje, str. 26.
pretjerani pacifizam, str. 71.

Rab, Aleksandar, (Rev.), str. 67.
razboritost u odgadjanju, str. 54.
razredna podjela društva i razredna borba, str. 66.
razumijevanje, dar Duha Sv., str. 16.
rodoljublje i pravednost, str. 35.
Roy, Van, (nadb., kardinal), str. 58. i 60.
Ryan, Joseph, (biskup), str. 68. i 69.

Schwarz, Hans, str. 52.
Shuba, Michel, (Mons.), str. 63.
samoobrana, str. 71.
Spengler, Oswald, str. 5.
Spellman, (nadb., kard.), str. 61.
»Socijalni katolicizam«, str. 66.
Socijalna psihologija, str. 68.
Stepinac, Alojzije, (nadb., kardinal), str. 6., 31., 32., 44. i 58.
svećeničko uzdržavanje medju iseljenicima, str. 59., u Zapadnoj Njemačkoj, str. 59.

Ščetinec, Juraj, (dr.), str. 57.
Šprajc, Stjepan, (Rev.), str. 69.
umiljatost djece i odgoj, str. 54.
upotreba vlasti u fašističkom, nacističkom i komunističkom sustavu, str. 38.
uzroci moralne krize medju kršćanima, str. 3.

Vincens, Viktor, (Rev.), str. 56.
Vrdoljak, Jure, (Rev.), str. 68.
»Vjera u Boga i seljačka sloga«, društveni ideal, str. 66.
vjerski doživljaj na način vlastite kulture, str. 58.
Vukelić, Filip, str. 70.

Wright, John, (biskup, kard.), str. 71. i 72.

»Zajedničar«, str. 70.
zasluge prikladnosti, str. 27.
znakovi vremena, str. 2., 5. i 6.

Živković, Andrija, (Mons., prof.), str. 57.

IZ KNJIŽEVNOSTI

Balić, Charles, O.F.M., »The Council Speaks of Mary«, **The Marian Era,** VI., trans. Fr. Nathanael Rotondi, O.F.M.

Benoit, Pere, **L'Eveque dans l'Eglise du Christ,** Paris, 1963, nav. iz: Yves Congar, O.P., **Jesus Christ,** prev. na engl. Luke O'Neil, Herder and Herder, New York.

Berdjajev, Nikolaj, **Hrišćanstvo i klasna borba,** pr. M.R. Majstorović, Beograd, 1936.

R. Bernard, O.P., **The Mystery of Mary,** trans. M.A. Bouchard. Herder Book Co., St. Louis, Mo., 1960.

F. Bourdeau & A. Danet, **Introduction to the Law of Christ,** trans. Edward Gallager, Press of Society of St. Paul, Staten Island, N.Y., 1966.

Breviarium Romanum, ed. III. juxta typicam Vaticanam, Benzinger Bro., Inc., 1943.

The Catholic Encyclopedia, The Gilnary Society, N.Y., 1940.

Ciappi, Luigi, O.P., »Marija Majka Crkve«, **Bogoslovska smotra,** 1966, br. 3–4.

Cunningham, Francis, L.B., **The Christian Life,** The Priory Press, Debuque, Iowa, 1959.

Courtois, Gaston, **Before His Face,** trans. S. Helen Medeleine, S.N.D., Herder & Herder, N.Y., 1963.

The Documents of Vatican II, ed. Walter M. Abbot, S.J., Guild Press, New York, 1966.

Bernard J. Le Frois, S.V.D., »The Mary-Church Relationshop in Apocalypse«, **Marian Studies,** Vol. IX. 1958.

Galvin, James, J., C.SS.R., **Blessed John Neumann,** Helicon Press, Inc., Baltimore, Maryland, 1964.

Glasnik Srca Isusova i Marijina, god. 1954., 1966. i 1968.

Graef, Hilda, **Mary – A History of Doctrine and Devotion,** Vol. I., Sheed and Ward, New York, 1963.

Hrašćanec, Rudolf, **Jeruzalemska Majka Božja na Trškom Vrhu,** Tisak Narodne tiskare, Zagreb, 1943.

Ivan XXIII, **Pacem in terris – Mir na zemlji,** enciklika, preveli na hrv. A. Benvin i J. Turčinović, prilog **Bogoslovske smotre,** br. 2–1964.

Ivan P. II., **Mother of the Savior – Majka Spasiteljeva,** enciklika, tisak Kćeri Sv. Pavla, vatikanski prijevod, Boston, 1987.

Knox, Ronald, **Esther and Our Lady,** The Marian Library, University Dayton, O.

Knox, Ronald, **The Holy Bible,** The New Testament, Sheed and Ward, Inc., New York, 1956.

Murray, W., Raymond, **Sociology,** Appleton–Century–Crofts, Inc., New York, 1950.

Old Testament, Confraternity Version, Intr. and Com.: Rev. Joseph A. Grispino, New York, Guild Press, 1965.

Patee, Richard, **The Case of Cardinal Aloysius Stepinac,** Milwaukee: The Bruce Pub. Co., 1953.

Rahner, Hugo, S.J., **Our Lady and the Church,** trans. Sebastian Bullough, O.P., Pantheon Books, New York, N.Y., 1961.
Rahner, Karl, S.J., **Theological Investigation,** trans. Cornelius Ernest, O.P., Helicon Press, Baltimore, Maryland, 1961.
Royo, Antonio, O.P., **The Theology of Christian Perfection,** Debuque, Iowa: The Priory Press, 1962.
Scheeben, M.J., **Mariology,** Vol. II., prev. na engl. T.L.M.J. Geukers, B. Herder Book Co., St. Louis 2, Mo., 1948.
Spengler, Oswald, **The Decline of the West,** tran. by Charles F. Atkinson, Pub. Allen & Unwin, London, 1932.
Sv. Toma Akvinski, **Summa Theologica,** I–II
The Teaching of the Second Vatican Council, The Newman Press, Westminster, Maryland, 1966.
Willim, Franz Michel, **Mary Mother of Jesus,** trans. Frederic Eckoff, B. Herder Co., St. Louis, Mo., 1949.